ATEITIS

Nr. 2 1931

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

		Pusl.
1.	Amžinybės žmonės	65
2.	Iš visų svajonių. *Bern. Brazdžionis*	67
3.	Vėjui ūžiant. *Stasys Žemaitis*	67
4.	Vaizdeliai	68
5.	Liberalizmo programa ir jos kritika *K. Barauskas*	72
6.	Vyras iš žaliojo ežero. *K. Grigaitytė*	79
7.	Gavėnios prasmė. *K. Bauba*	84
8.	Mano Viešpačiui geram. *St. Būdavas*	88
9.	Nauja lyrika. *K. Zupka*	88
10.	Kaip pasensta poetai. *A. Vaičiulaitis*	89
11.	Vilko našlė. *René Bazin*	95
12.	Mūsų moksleivijos išsilavinimas (Pasikalbėjimas su Dr. K. Ruginiu).	102
13.	„Kristaus Istorijos" autorius. *J. Gustas S. S.*	110
14.	Dedikacija. *Goethe*	114
15.	Jėzaus paslaptis. *B. Pascal*	115
16.	Žmogus ir gamta V. Krėvės „Skerdžiuje" *Pr. N.*	118
17.	Ir jie buvo žmonės. *A. Mc.*	121
18.	Apžvalga	123
19.	Mūsų veikimas	125
20.	A. a. Petronėlė Kairaitytė. *Ant. Sabaliauskas*	127
21.	Kas pirktina šį mėnesį	128

Viršelį piešė dail **A. Šepetys.**

„ATEITIES" { Redakcija Kaunas, Aukštaičių g-vė 21, arba Laisv. al. 3; Adm-ja Laisv. al. 3. tel. 26-76.

„ATEITIES" kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: met. 20 lt. pusm. 10 lt. atsk. num. 1,75 lt.

Neatsisakyk

nuo 100 litų kuriuos gali sutaupyti užsisakydamas 1931 met literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiškojo gyvenimo mėnesinį iliustruotą žurnalą **„ŽIDINĮ"**

Metiniai, apsimokėję to žurnalo prenumeratoriai, užsisakydami per „Židinio" administraciją, gaus su 50% nuolaida visas „**Sakalo**" B-vės (išskyrus vadovėlius) ir „**Žinijos**" B-vės (ištisai) išleistas knygas, kurių rinkos kaina sudaro daugiau kaip 225 lt. Be to, yra vilties, kad su tokia pat nuolaida „Židinio" prenumeratoriai gaus ir naujai tų bendrovių leidžiamas knygas. Tų knygų sąrašas ištisai bus išspausdintas „Židiny". Knygų siuntimo išlaidas turės padengti patys skaitytojai.

Niekam neapsimoka praleisti ši gerą proga turėti gerą žurnalą ir už pusę kainos papildyti savo knygyną. Juoba, kad ir žurnalo kaina, nežiūrint į šitokius palengvinimus ir į numatomą didinimą, palieka ta pati, nes norima sudaryti galimumas kiekvienam šviesuoliui tą žurnalą užsisakyti.

„Židinio" prenumeratos kaina: met. 35 lt., pusm. 20 lt.; pradž. mokyklų mokytojams — met. 30 lt., pusm. 15 lt.; studentams ir moksleiv.: met. 25 lt., pusm. 15 lt. Užs.: met. 45 lt., pusm. 25 lt.

Žurnalui ir knygoms užsakymus reikia siųsti adresu: **„Židinys", Kaunas, Laisvės Al. 3.**

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

2 Nr. 1931 m. vasario mėn. XX

Amžinybės žmonės

Paviršium žiūrint, atrodo, jog mūsų gyvenimas yra visai krikščioniškas: miestuose ir miesteliuose bažnyčios, prie kelių kryžiai ir koplytėlės, namuose paveikslai, vardai duoti mums per krikštą, šventės, įvairūs posakiai ir patarlės, net keiksmai — visa mums primena antgamtinį pasaulį. Deja, taip yra tik iš viršaus. Paskutiniai didieji istorijos įvykiai atidengė vidų, ir čia pasirodė stabmeldiškas moderniškojo žmogaus veidas. Religija ir gyvenimas pas jį yra visiškai atskirti dalykai. Vieną kartą jis yra kultūros žmogus, kitą — religijos; maldoje jis prisiartina prie Dievo, darbuose vėl nutolsta. Visuomeniški ir politiški krikščionių užsiėmimai nieku beveik nesiskiria nuo nekrikščionių. Taip šeimoj, taip prekyboj, taip ekonomikoj didžiosios gyvenimo taisyklės neberanda sau vietos. Mūsų laikų žmogui religija nėra širdies kraujas, kuris gaivintų visą jo gyvenimą. Jis taip ankštai priaugęs prie šio pasaulio, jog amžinybės nė aidų nebegirdi. Jo gyvenimas nėra nuolatinė malda, kaip to reikalavo Išganytojas. Jis pasidarė dviveidis.

Tuo tarpu religija turi apimti visą žmogų ir visą jo gyvenimą. Ji negali būti tik šventadienio dalykas, tik kurios nors kertelės daiktas. Ji nėra organizmo narys, kuris turi pastovią vietą ir kurio negalima iš josios pajudinti. Religija yra kraujas, kuris teka po *visą* organizmą, gaivina *visus* organus ir *visas* jų daleles. Ir kur tik ji neprieina — tegul ta vieta vadintųsi ir skambiais mokslo, meno, politikos, ekonomijos vardais — ten viskas džiūsta ir nyksta. Kultūra be religijos yra forma be turinio. Atpalaiduotas nuo aukštesnių principų gyvenimas visados baigiasi vieniems — *dvasios milžinams* — prometeiška kova su Dievu, kurią jau iš pat pradžios likimas smerkia pralaimėti, kitiems — *dvasios nykštukams* — miesčioniško užsidarymu pilkame kasdieniškų reikalų kiaute, kuriame jie pamažu nyksta ir miršta. Toks yra galas.

Pirmosios rūšies žmonių dabar yra nedaug, nes vienas po kito jie meta savo rūsčio kardą ir klaupiasi prašyti atleidimo. Bet antrosios — visur pilna, ypač vad. inteligentijos sluogsniuose. Jų gyvenimas yra nuodėmingas šokis aplink aukso veršį ir vergiškas nusilenkimas diktuojančiai materialinės galybės

valiai. Savyje tai yra skaudžiausia tragedija. Bet ją jaučia tik tie, kurių idealai sudūžta, susidūrę su šita nieku nesiinteresuojančia miesčioniška dauguma. Ji pati — patenkinta.

Šiandie kalbama, kad dvasininkus reikia *truputį supasaulinti*. Nesiginčysime. Gal tai ir tiesa. Bet daug didesnė tiesa bus, kad pasaulininkus reikia *daug sudvasinti*. Reikia padaryti, kad jie pradėtų daugiau domėtis religiniais dalykais. Tame mes matome išeitį taip iš to stabmeldiško gyvenimo, taip iš to menkadvasio sumiesčionėjimo.

Pasaulininkai — net ir inteligentai (jie dar labiau už kitus) — šiandie neturi savo pažiūrų į religinius klausimus. Todėl nenuostabu, kad pasitaiko tokių, kurie giriasi esą praktikuoją katalikai, bet teorijoj skelbia visiškai nekatalikiškas mintis, o praktikoj imasi prieškatalikiškų žygių. Iškilus kuriam nors religinio dalyko svarstymui, ne tiktai moterys tyli, bet ir vyrai, kurie pirmoj eilėj yra pašaukti būti apaštalais. Mes todėl ir kreipiamės į jaunuolius, kad jie jau nuo dabar labiau pradėtų domėtis religiniais dalykais, negu kad daro mūsų dabartinė vadovaujanti inteligentija. Liūdna praeitis mus pamokė, kad niekur nėra išganymo tik religijoj, kad nė vienas asmuo nebus laimingas ir kūrybiškas, jei nebus religingas; kad nė vienoj šeimoj negyvens laimė ir taikingumas, jei ten pirmiau nebus įžengusi ir stipriai įsigyvenusi religija; kad nė vienai visuomenės grupei nebus patikrinta ramybė ir gerovė, jei ji nebus pastatyta ant altoriaus akmens. Šitą mes visuomet pabrėžiame, nes nuo to pareina mūsų ateitis.

Vėl kreipiame jaunųjų dėmesį į tai, kad religinio atgimimo skelbimas nėra tik vienų dvasininkų dalykas. Kristaus Karalystę sudaro *visi* žmonės, taigi ir *visi* yra atsakingi už josios platinimą. Tai svarbu šiandie, ypač šiandie, kada pasaulininkai ypatingu būdu yra kviečiami stoti į apaštalų eiles. „Aš skelbsiu tavo vardą savo broliams; susirinkimo viduryj aš girsiu tave!“ (Žyd. 2,12). Šitie žodžiai tebūna mūsų šūkis ir prisirengimas didžiajai Atpirkimo šventei.

Amžinybės žmonės! Kas norima tuo pasakyti? Kai rytmetinės prieblandos metu ant Naujo Įstatymo altoriaus dega dvi vaškinės žvakės ir aukojama nuolatinė Atpirkimo auka, kai tuo metu visa savo tikrenybe dangus pasilenkia prie žemės ir žemė pakyla prie dangaus, — tada dingsta ir laikas ir erdvė, tada prabyla pati amžinybė. Suprasti šitą balsą, pajusti jo realų buvimą — tai ir reiškia būti amžinybės žmogum. Į šitą žygį mes kviečiame visus jaunuosius, kurie rikiuojasi po vėliava, pažymėta Kryžiaus ženklu. Juo mes norime kovoti, nes jis vienas tėra tikrojo laimėjimo laidas. kovoje ne tik su priešais, bet ir su pačiu savimi. Jis yra vaduojantis simbolis taip asmenims, taip šeimoms, taip visuomenei! Į Jį krypsta ir pavargusios mūsų tautos akys.

Bern. Brazdžionis

Iš visų svajonių

Iš visų svajonių
vasaros žieduos
tik viena svajonė
žydi visados.

Pakeliu į dangų
mėlynas akis —
padangėse žvanga
mirdama mirtis.

Beldžiasi širdyje
balsas iš kapų
su Sveikamarija
vakaro varpų.

Sutema iš klonių
eina pamaži...
Iš visų svajonių
tik viena graži.

Iš visų svajonių
užmirštų senai
tik viena svajonė
žydi amžinai.

Ją regiu su saule,
ją regiu sapne,
per visus pasaulius
neša ji mane.

Neša neša neša,
nuneša toli
ir paliks nunešus
praeities pily...

Iš visų svajonių
praeitis viena
žavinti, maloni,
gundanti, jauna.

Stasys Žemaitis

Vėjui ūžiant

Ar girdi tu, mylimoji,
Pikto vėjo ūžimus, —
Kaip naktinėj tamsumoje
Siaučia jis aplinkui mus?

Visa jau aplink sustingo:
Viešpatauja vien žiema,
Ir kažkur toli pradingo
Vasarėlė mylima...

Vėversys pakils į dangų,
Ir giesmė jo suskambės,
Ir skaisčiai ties tavo langu
Chrizantemos pražydės.

Kaip jis staugia, kaip jis ūžia,
Kaip jis blaškosi piktai,
Lenkia žaliąją giružę...
Mylimoji, ar matai?

Bet neverk! Prašvis mums saulė,
Ir nutils baisi audra —
Vėl šviesa užlies pasaulį,
Vėl išauš skaisti aušra!

Tik neverk! Išnyks šešėliai,
Saulė gamtą atgaivins —
Grįš pavasaris mums vėliai
Ir vėl laimę sugrąžins.

Vaizdeliai

VIRŠUS IR VIDUS

Padariau vienam moksleiviui vizitą. Tiesa, aš jo nemėgau nuo tada, kai kartą po tikybos pamokos jis begėdiškai pasakė: „Religijos mokslas reikalingas tik vaikams, bet ne jaunuoliams“. Vis dėlto prašomas nutariau jį aplankyti. Taigi nuėjau. Aprašysiu pirmiausia jo kambarį. Skambinu. Pasirodo tarnas. „Jaunasis ponas savo kambaryj. Prašau čion“. Iš kambarių tuoj matyti, kad turtingo esama: sieksniniai paveikslai, persiški divonai, vis puikūs, vienas už kitą puikesni. Barškinu. Bet „jaunasis ponas“, matyt, taip įsigilinęs į savo darbą, jog nė negirdi. Praveriu tyliai duris. Jis sėdi užsigulęs ant vieno šlamštiško laikraščio numerio — ir miega. Po laikraščiu guli atversta prancūzų kalbos gramatika, jei „nelaimei“ tėvas užeitų. Bet šį kartą jau vargiai būtų tas gudrumas pasisekęs.

Nepertraukdamas jam tokio uolaus „darbo“, greit apžvelgiau visą kambarį. Ant rašomojo stalelio guli šitokios „mokslo priemonės“: skylėtas ir rašaluotas futbolo gumas, dviračio pumpa ir viena pirštinė. Toliau stovi supiaustyta linija, trintukas, keletas knopkių ir matematikos sąsiuvinis. Kitoj pusėj guli korkinis „pištalietas“, kamščiams trauktukas, po juo pusė lotyniško žodyno (kita pusė po stalu), sugeriamosios popieros gabalas, kelios dešimtys užsienių pašto ženklų, pačiūžų raktas ir vienas rankovgalis. Visa sujaukta ir suvelta. Tam mišinyj matyti dar Karl May romanų, poezijos ir keletas pavartotų gelžkelio bilietų. O viduryj šitos košės sėdi „mokslo vyras“ ir miega.

Pažadinau. Mechaniškai griebe slėpti laikraštį, bet pastebėjęs, kad ne tėvas, elegantiškai ištiesė ranką: „A, tai tu! Bravo! Prašau sėsti! Gal malonėsi cigarėtų? Puikūs, tikri aigiptiški!“ — „Dėkui, aš nerūkau! Bet kur pats jų gavai?“ — „Aš juos paėm... taigi tėvas davė... Jie, žinai, puikūs! Bet tu nerūkai? Žiūrėk, koks šventasis! Na, žinoma, mažas vaikas nedaro, ko „jis neprivalo daryti!“ — Manyj užvirė pyktis. Bet susivaldžiau ir ramiai atsakiau: „Aš nedarau to, ką tėvai man yra uždraudę. Ir visuomet patyriau, kad jie teisingai daro. Kitaip, aš nerūkau iš principo!“ — Tuomet jis pradėjo pasakoti man apie savo atostogas, apie motorinį dviratį ir apie kitokius niekniekius. Pasakojo daug biaurių juokų, nors matė, kad aš visai nesijuokiu. Kai galop pradėjo rodyti pusnuogių artisčių fotografijas, kai pradėjo girtis savo „patyrimais“, tada atsistojau ir rengiausi išeiti. Sloginamas pyktis pradėjo imti viršų, ir man daug kaštavo, kol nusigalėjau ir tiek tepasakiau: „Aš vis dėlto maniau, kad tu mane kuriam nors žmoniškam pasikalbėjimui pakvietei“.

Po šios vizitos nubėgau tiesiai ant upės. Buvo šaltas žiemos vakaras. Danguje spindėjo daugybė didelių žvaigždžių. Vienui vienas vaikščiojau ant ledo, o mano siela vis krypo į dangų ir, lyg maldą, kartojo žodžius: „O jūs žvaigždės, žvaigždės! Jūs esate tokios skaisčios, tokios nesuteptos. O kaip yra biauri žemė, ir koks nuodėmingas žmogus.“

Tihamer Toth.

(Iš jo knygos „Charakter des jungen Menschen“)

ATBUDIMAS

Ponas Knuffl, suvalgęs daugybę klebonų, galop užmigo. Užmigo šypsodamasis, lyg žmogus, gerai pabaigęs visus dienos darbus. Miegok, Knuffl, garsusis 19 šimt. didvyri! Kas galėtų trukdyti tavo miegą. Visi darbai jau padaryti! Karstas, kuriame palaidojai Dievą, užantspauduotas ložų antspaudomis. Bažnyčia, kurios nekentei, atskirta nuo valstybės ir suskilusi. Vienuoliai išvyti ir jų turtai nusavinti. Visa yra apvalyta — net kariuomenė ir laivynas. Gražiausias mūsų kreiceris pavadintas skeptiškojo „Jėzaus gyvenimo“ autoriaus vardu — Ernst Renan. Visos žvaigždės užgeso. Miegok drąsiai Kunffl, miegok!

Ir Knuffl miegojo. Jis miegojo ilgai, labai ilgai. Bet gražų rytą

ėmė ir pabudo. Nusišypsojo trikampiu pasipuošusiam broliui, nors šis atrodė kaž kaip liūdnas. Staiga Knuffl ėmė klausyti. „Man rodos skamba varpai! Ar dar yra bažnyčių?“ — „Deja“ — „Ir jos gyvos?“ — „Labiau, negu pirma!“ — Knuffl pajuto strėnose skausmą, pasikėlė ir įsmeigė sustingusias akis į brolį: „Aš noriu žinoti tiesą, visą tiesą!“ — Ar nesergi širdies liga?“ — Ne!“ — Tai laikykis gerai už lovos“. — „Pradėk!“ — „Vienuoliai“ sugrįžo... Visose kunigų seminarijose pakabintos lentelės atminti tiems kunigams, kurie krito kare...“ — „Bet argi generolo Andre's įpėdiniai dar paiso katalikų?“ — „Didieji karo vadai buvo Mangin, Gourand, de Castelnau, Pétain, Foch — visi praktikuoją katalikai...“

Tyla. Knuffl pradėjo dejuoti. „Didžiausia mano viltis yra jaunuomenė“. — „Taip, jaunuomenė! Pakalbėkime ir apie ją. Aukštesniųjų mokyklų mokiniai — taigi Prancūzijos ateitis — šią savaitę visi priėjo velykinės išpažinties — visai ramiai ir viešai. Jie atliko taip pat uždaras rekolekcijas“. — Knuffl pabraukė ranka per kaktą: „Ar aš nemiegu? Ar tai visa ne sapnas?“ — „Gal tamstą palaikyti?“ — „Ne! Pasakok toliau!“ — „Jaunuomenė yra ne tik pati religinga, bet ji skleidžia religingumą ir į aplinką, ji apaštalauja. Ji įsteigė socialinių organizacijų, ji renkasi klausyti konferencijų... ji net rūpinasi pašaukimais į kunigų luomą“. — „Ir valdžia nieko prieš tai nedaro?“ — „Nieko! Toki dalykai jai daugiau neberūpi. Ji yra laisvės šalininkė“. — „Laisvė mums, bet ne kunigams!“ — „Dabar yra toks šūkis: *lygūs kaip fronte!* Iš jų buvo pareikalauta kraujo aukų. Dabar jie reikalauja už tai laisvės“... — „Ir Clemenceu nesiunta dėl to?“ — Clemenceau mirė tarp dviejų vienuolių!“ — „Baisu! O prezidentas?“ — „Nors prezidentas ir protestantas, bet jis oficiališkai dalyvavo Joanos d'Arc šventėje kartu su popiežiaus legatu ir Paryžiaus arkivyskupu. Kardinolui Gasparri jis suteikė garbės legiono kryžių. Be to, labai gerai sugyvena su popiežiaus nuncijum“. — „Ir nuncijus yra? Tai viskam galas!“

Gailestingai jis pažvelgė į savo ložos brolį ir pasakė: „Ach, ta bažnyčia... išsenka gyvybė ją bežudant, o ji vis stovi!“

Pierre l'Ermite.

(Iš „Schönnere Zukunft“)

PADĖKA PASTEUR'UI

Įėjo pas mane moteriškė. Dar jauna, bet atrodo, lyg porą naktų būtų nemiegojusi. Ant rankų turėjo suvystytą mažą mergaičiukę. — „Jūsų šis kūdikis?“ — „Taip, mano, kunigas klebone! Aš su juo grįžtu iš labai toli!“ — „Ar jis sirgo?“ — „Taip! Labai sirgo ir maniau, kad jau mirs. Jis sirgo šiltine!“ — „O dabar?“ — „Dabar, kunigas klebone, mano kūdikis išgelbėtas ačiū Dievui ir Pasteur'o serumui!“ — „Taip, tai didis mokslininkas!“ — „Ir didis krikščionis man sakė!“ — „Taip, labai geras krikščionis!“ — „Todėl norėčiau jam padėkoti!“ — „Bet juk Pasteur'as jau seniai miręs!“ — „Tai dar labiau reikia būti jam dėkingai! Man rodos, kad geriausia padėka jam būtų, jei užpirkčiau už jį Mišias!“ — Už Pasteur'ą?“ — „Taip, už poną Pasteur'ą, kuris išgelbėjo mano dukrelę!“ — „Iš tikro!“ — „Jei galėtumėt rytoj 6 v. atlaikyti Mišias, labai prašyčiau. Aš esu darbininkė ir vėliau negaliu į bažnyčią ateiti.“ — „Tat jūs norite dar ir per tas Mišias būti?“ — Ji išskėtė rankas ir nustebusi mano klausimu pasakė: „O taip!..“ — „O ar žinote, kad tai visa yra labai kilnus darbas!“ — „Savaime suprantama, kunigas klebone!“ — „Savaime suprantama?“ —

Ir po dviejų dienų 6 vak. ryto, kada visi grįžta iš balių, kada didmiesčių žmonės vieni pradeda darbus, kiti eina ilsėtis, aš laikiau šv. Mišias už Pasteur'ą, o jauna moteriškė meldėsi.

Pierre l'Ermite.

(Iš „Schönere Zukunft“)

KRISTAUS KOJŲ PLOVIMO PRASMĖ

Oberammergau'e Bavarijoj kas dešimti metai esti Kristaus Kančios vaidinimai. Žymus pedagogas ir sociologas Försteris rašo, kad nė vie-

na scena nedaro tokio didelio įpūdžio ir nėra taip tinkanti mūsų laikams, kaip kad ta, kai Kristus paskutinės vakarienės metu plauna savo mokiniams kojas. Nė vienoj vietoj publika taip nenutyla, kaip čia. Kiekvienas pergyvena tą patį, ką pergyveno ir mokiniai. Jiems atrodė visa tai nesuprantamiausias darbas iš viso, ką jie buvo iš savo Mokytojo patyrę. Tai buvo lyg perkeitimas visų žemės daiktų ir visos tvarkos; tai buvo visiškai priešinga tam, kas skelbiama apie Dievo kilnumą ir majestotą. Čia buvo nuvainikuoti imperatoriai, čia buvo paniekintos šio pasaulio galybės, pasmerktas išnaudojimas ir paskelbtas tarnavimas visiems — be išimties. Dievas pasirodė mums tarno išvaizdoje, kad mums parodytų, jog tik tarnais būdami, galime prisiartinti prie Dieviškumo.

Čia yra punktas, iš kurio išeidami galime išrišti taip dabar opų socialinį klausimą. Darbo santykiai niekados neturės patvarumo, kilnumo ir sėkmingumo, jei ponas neplaus kojų savo tarnams. Stabmeldiškasis pasaulis irgi žinojo tokį kojų plovimą. Romoje buvo švenčiamos vad. *saturnalijos,* kada vieną dieną metuose ponai tarnaudavo savo vergams. Nuostabu, kad dabar daugumas žmonių visiškai nenumano, jog jų aptarnavimas nieku būdu negali būti medžiagiškai atlygintas, bet reikalauja iš savo pusės moralinio patarnavimo. Socialinio klausimo aštrumas glūdi ne tiek menkame atlyginime dirbantiems, kiek nusmukusioj etikoj santykiuose su nešėjais, vežėjais, kelneriais, siuvėjais, ligonių slaugytojais, tarnais ir apskritai su darbininkais. Kas su visais šiais asmenimis nėra malonus, dėkingas, ritetiškas, ištikimas, rūpestingas ir užjaučiąs, tas yra parazitas ir išnaudotojas; jis gyvena iš tų darbų, kurių pilnai neapmoka. Vienoj Tolstojaus apysakoj grafaitė sako: „Iš tikro nuostabu, kad ši mergaitė išlieja mūsų nakties indus, vėdina mūsų lovas, o mes tuo tarpu galime groti Chopiną".

Taip, tai nuostabu, tai daug nuostabiau, kaip kad vieną gražią dieną atėjo bolševizmas, uždarė pijaniną, sudegino Chopino gaidas ir nužudė pačią skambintoją arba jai liepė valyti nakties indus. Didieji ponai turėjo kęsti ne dėl darbo padalinimo, bet dėl to, kad jie nesuprato Kristaus kojų plovimo prasmės.

Kuri ponia dabar rūpinasi savo tarnaičių sveikata, poilsiu, pakilninimu, kuri saugo jas nuo pagundų, kaip kad savo dukteris? Net ir ‚geresnieji" vyrai mandagiau sveikina nieko neveikiančias pažįstamas paneles, negu aplink juos šokinėjančias savo tarnaites.

Šitos Förserio mintys turi ypatingos reikšmės mūsų laikams. Jaunimas į fiziškai dirbančius žmones turi žiūrėti, kaip į sau lygius, turi keistis su jais dvasios vertybėmis. Jei kas tau patarnauja fiziškai, tu jam turi patarnauti protiškai arba doroviškai.

KAIP TAPTI GARSIU LITERATU

Prancūzų rašytojas Roger des Allées savo knygoj *„Nurodymai pradedantiems literatams"* duoda šitokių pamokymų tiems, kurie nori tapti *garsiais* literatais. — Kas rašyti, šiandieniniams literatūros mėgėjams visai nesvarbu. Tas priklauso nuo pačių rašytojų noro ir palinkimų. Rašybos ir gramatikos irgi nėra ką labai vertinti. Su ja apsidirbs korektorius. Stilius jau daug svarbiau! Šiandieninė publika baisiai nemėgsta patoso. Jį galima ramiai palikti Musoliniui arba socialistų agitatoriams. Stilius turi būti paprastas ir kuklus. Veiksmui pakanka paprastos intrigos su keleta filosofiškų sentencijų. Autorius turi visuomet atsiminti, kad nekiekvienas skaitytojas turi universiteto profesoriaus išsilavinimo ir kantrybės. Gamtos aprašymai yra visai neįdomūs. Jiems užtenka poros žodžių. Jei kas nori būti garsus, tam be veikalo turinio ir parašymo daug svarbiau knygos plitimas. Leidėjo reklama tik tada yra sėkminga, kai ją remia pats autorius. Taigi pačio savęs reklamavimas yra neišvengiamas. Paprastos tokios reklamos būdas yra gerai pagaminti skelbimai ir atsiliepimai laikraščiuose. Bet jie kaštuoja daug pinigų. Kišenės sveikatai

apsaugoti padeda labai „geri santykiai“. Todėl jaunam literatui tiesiog išganymas turėti draugą žurnalistą, kuris su „jaunu autorium“ padarytų pasikalbėjimą. Per jį nereik bijoti pasakyti, kad ir didžiausią nesąmonę. Tas publikai patinka ir žadina susidomėjimą. Geriausia, jei pv. poetas pasakys, kad jis neimąs į rankas nė kokios knygos, o vietoj to mylįs visų rasių moteris; kad apie gramatiką nieko neišmanąs, bet už tat puikiai lošiąs stalo tenisą ir t.t. Jei jau nelaimei autorius esti spaudoj nutylimas, tada geriausia padaryt kokį skandalą: pašaukt į dvikovą savo draugą, iškelti bylą savo leidėjui arba paskelbti laikraščiuose, kad ir tokią žinutę: „Poetas X. Y. vienam šokių baliuj pametė brangų akmenį vertą pusės milijono.“

Aišku, kad šitų patarimų laikantis galima tapti tik *garsiu,* bet *ne geru* literatu.

NAUJAS REKLAMOS BŪDAS

Neseniai Čikagoj buvo toks atsitikimas. Pirmame didelių namų aukšte staiga atsidarė labai triukšmingai langas ir pro jį pasirodė jauna ponia ir jaunas ponas išsigandusiais veidais, kurie rankomis mojavo ir prašė pastatyti prie lango kopečias. Žmonės tuoj jas atgabeno. Tada ponia užšoko ant lango ir pradėjo leistis žemyn. Paskui ją sekė ir jaunasis ponas. Pasiekus jiems gatvę, tam pačiam lange pasirodė elegantiškas vyras žilais plaukais, kuris įsiutusiu balsu šaukė: „Nelaimingasis, apgavai mane ir už tai atkentėsi!“ Po to užsitaisė revolverį ir tomis pačiomis kopečiomis pradėjo lipti žemyn. Jauna ponia iš išgąsčio parkrito žemėn. Aplinkui susirinko didžiulė žmonių minia. Pasiekus anam vyrui žemę, ponia tuoj pasikėlė, visi trys susiėmė už rankų ir kartu sušuko: „Gerbiamieji! Jūs dabar matėtė pradžią naujo romano, kurį „Chicago Journal“ rytoj pradeda spausdinti!“ Paskui nusilenkę publikai, visi nuėjo. — Įdomus būdas reklamuotis!

MODERNIŠKAS FETIŠIZMAS

Kur silpnėja tikėjimas, ten stiprėja prietarai. Šiai tiesai patvirtinti dabartinis gyvenimas duoda geriausių įrodymų. Net ir inteligentų sluoksniuose esama nuomonių, kad reikia turėti prie savęs kokį nors daiktelį, kuris galįs duoti laimę arba pasisekimą profesijos darbuose. Nevienas matėte automobiliuose prie užpakalinio arba pryšakinio lango prikabintas lėles. Tai fetišai arba amuletai, kurių savininkas tiki, jog jie galės saugoti mašiną nuo nelaimingų įvykių. Yra lakūnų, kurie tiesiog nekyla nuo žemės be šitokių amuletų. Ypač juos mėgsta turėti visoki lošikai. Pasakojama, kad lošimo klūbuose galima pamatyti šalia žaidėjų įvairiausių daiktelių: pasagų, driežų ir kitokių ropuolių, plaukų ryšulėlių ir t.t. Prie retesnių fetišų priklauso perdurti pinigai, dramblio plaukas, tigro dantis, kelnių saga, juodos katės plaukai ir k. d. Visa tai rodo, kad netikįs moderniškas žmogus daros toks pat prietaringas, kaip ir laukiniai žmonės. Teorijoj jis neigia visa, kas tik yra antprigimta, tuo tarpu praktikoj tiki visokiems stabukams.

PREMIJA TAPYTOJAMS IR SKULPTORIAMS

Keturių kultūros sričių žymiausi darbininkai kasmet esti apdovanojami Nobelio premija, kuri siekia kelių šimtų tūkstančių litų. Ją gauna už geriausius darbus: poetas, gydytojas, gamtininkas ir taikos politikas. Bet Nobelis nepaskyrė premijos kitokiems menininkams, pv., tapytojams, skulptoriams. Kiek girdėti tokią premiją jiems įsteigs danų bravorininkas Jacobsenas.

Jis gyveno Kopenhagoj, laikė alaus sandėlį ir neapsakomai mėgo dailę. Savo namus jis išpuošė graikiškomis kolonomis, gimtajam miestelyj pristatinėjo įvairių skulptūros dalykų ir įsteigė labai gražų muziejų. Jo testamente įrašyta 40 milijonų suma bus vartojama mokslinėms ekspedicijoms rengti, paveikslams pirkti ir premijoms. Šitokia premija iš tikro iškeltų Europos švieson pačius garsiausius vaizduojamojo meno kūrėjus, kurie dabar daugelio plakatinio erzac-meno atstovų dažnai esti nustelbiami ir užrėkiami.

K. Barauskas

Liberalizmo programa ir jos kritika

Liberalizmo pradžia siekia renesanso laikus. Užėmus turkams Graikiją, daugybė graikų bėgo į Italiją, Prancūziją, Angliją ir kitas Europos šalis. Kartu su savim atnešė į tuos kraštus graikų ir romėnų literatūros pamėgimą. Pradėta gėrėtis jų kalba, o vėliau ir turiniu. Kalba graži, bet turinys pagoniškas. Krikščionių pasauly atgimsta pagonija įvairiose gyvenimo srityse. Tas laikotarpis vadinasi renesansu. Renesansas davė daug gero, bet per jį pasklido ir pagoniška dvasia. Krikščioniškojo gyvenimo sutvarkymas pradėjo irti. Renesanso žmonėms maža rūpėjo, kokios vertės yra pagoniškos mintys ir pasaulėžiūra. Jiems labiau rūpėjo savo pačių „aš“ autonomija. Kartu su renesansu ėmė įsigalėti pagonių filosofų subjektyvizmas, kurs stengės išsiveržti ne tik iš po esančio autoriteto, bet ir iš po to, kas yra objektyvaus, realaus ir pastovaus. Subjektyvizmas nori pasaulį ne vien valdyti, bet jis tūlu atžvilgiu tveria *savo* pasaulį ir stato jį į realaus pasaulio vietą. Tie, kurie skelbė klaidingus santykius tarp minties ir buities, buvo laikomi moksliškiausiais. Tamevėl pasireiškia savotiška individo autonomija. Tokia pat asmens autonomija ėmė reikštis tikybos ir doros srity.

Filosofijos srity irgi dideliu žingsniu žengta prie liberalizmo.

I. KOKIA YRA LIBERALIZMO PROGRAMA?

Liesiu liberalizmą kultūros srityje. Kaip pradžioj minėjau, liberalizmas siekia renesanso laikų, bet formuluotas buvo tik tada, kai Prancūzijoj 1789 m. buvo paskelbtas: „Žmogaus ir piliečio teisių pareiškimas“.

Kas yra tie „pagrindiniai įstatymai 1789“?

Čia paduosiu svarbesnes vietas:

§ 1. Žmonės gimsta ir pasilieka laisvi ir lygūs teisėse.

§ 3. Visokio autoriteto principas glūdi tautoje.

§ 4. Laisvė yra galia daryti visa, kas nekenkia kitam.

§ 6. Įstatymai yra visuotinės valios išreiškimas. Visi piliečiai turi teisę prisidėti prie jų leidimo, ar patys, ar per savo atstovus. Jie privalo būti visiems lygūs, visus vienodai globoti arba bausti. Kadangi visi piliečiai yra lygūs prieš įstatymus, visi lygiai pagal savo gabumus turi būti prileidžiami prie aukštesnių vietų. Vien tik dorai ir prakilniam mokslui daroma išimtis.

§ 10. Nė vieno nevalia varginti dėl jo tikybinių pažiūrų, nebent jų propaganda ardytų įstatymų įvestą viešą tvarką.

§ 11. Laisvas minčių ir nuomonių skleidimas yra viena visų brangiausių žmogaus teisių: kiekvienam piliečiui valia kalbėti, rašyti ir laisvai spausdinti, žinoma, jis tik atsako už piktą savo laisvės naudojimą įstatymų nurodytuose atsitikimuose.

Štai kaip rašo Leonas XIII apie 1789 m. principų pradžią ir jų nuodingus vaisius: „Pavojingas ir apverktinas naujumo noras, kurs pasireiškė 16 amž. tikybiniuose klausimuose, greitai logikos nuoseklumu persimetė į filosofijos sritį, o iš čia pasiekė visuomeninę tvarką ir politiką. Štai kur reikia ieškoti dabartinių nepažabotos laisvės principų pradžios, kuriuos svajojo ir paskelbė pereitame amžiuje revoliucijonieriai. Jie padavė „nau-

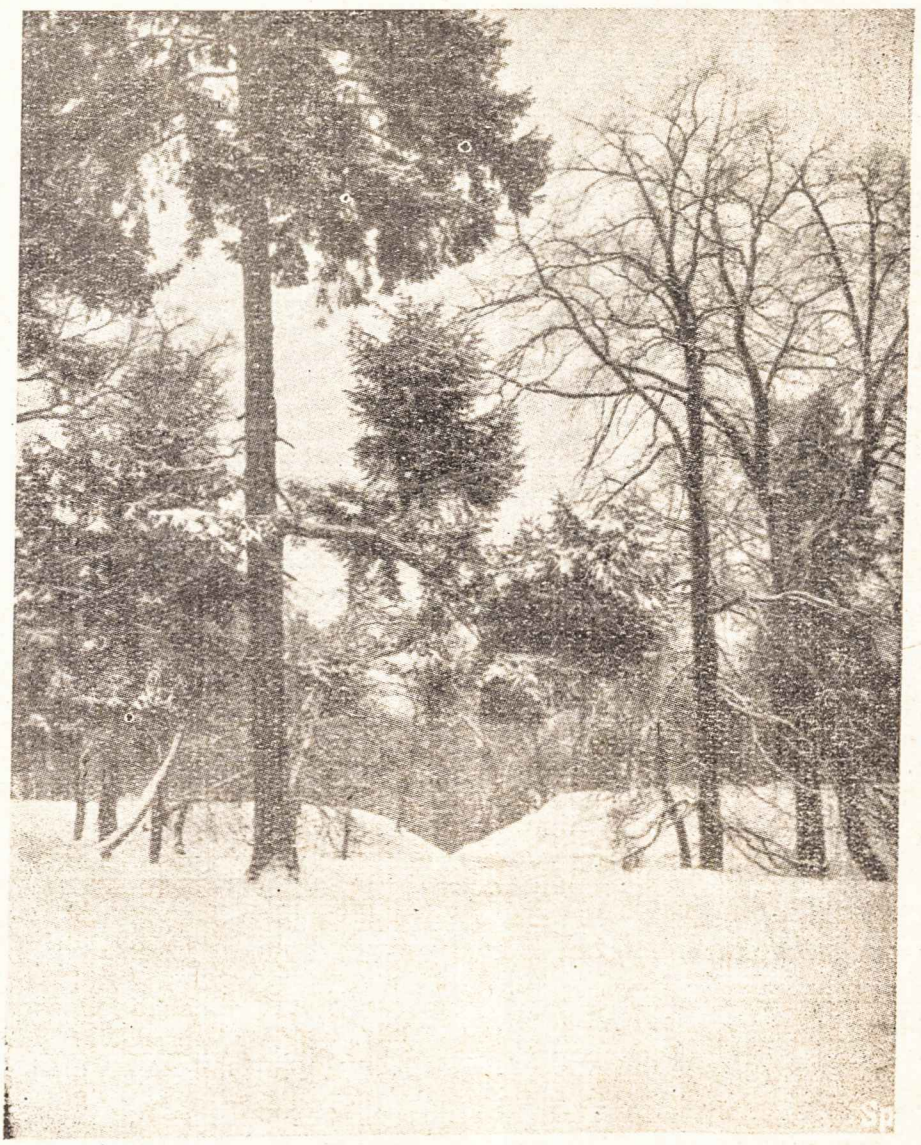

Žiemos vaizdelis Mickevičiaus slėny.
Foto P. Naujokaičio.

josios teisės“ pradus ir pagrindus, kurie iki šiol niekam nebuvo žinomi, kurie daugeliu atžvilgių prieštarauja ne tik krikščioniškai teisei, bet ir prigimčiai. Štai jų pirmutinis iš visų principas: visi žmonės būdami tos pačios rasės ir prigimties, yra panašūs ir nuosekliai lygūs tarp savęs gyvenimo praktikoj, kiekvienas taip yra nepriklausomas, kad nieku būdu negali būti po kito valdžia; jis turi neribotą laisvę daryti, ką nori; nė vienas neturi jokios teisės duoti kitam bet kokių įsakymų. Susitvėru-

sioji tokiais pamatais draugijoj valdžia yra ne kas kita, kaip tik žmonių valia, kurie nuo niekeno nepriklausydami, patys, kaip jiems patinka, gali save valdyti. Tauta išrenka savo atstovus, bet tuo būdu ji neatiduoda savo teisių, tik įgalioja savo vardu pildyti viešas pareigas. Apie Dievo suverenę valdžią nič nieko nėra kalbama, tarsi Jo nebūtų arba Jam visai nerūpėtų žmonių draugija, arba tarsi paskiri žmonės ir draugija neturėtų jokių pareigų Dievui, arba tarsi galima išsvajoti bet kokią valdžią, kuri neitų iš Dievo ir iš Jo negautų visos galios ir autoriteto. Taigi, matyt, kad valstybė yra ne kas kita, kaip viešpataujančioji dauguma ir pati nuo savęs tepriklausančioji. Kadangi tauta yra visos teisės ir valdžios šaltinis, aišku, kad valstybė nejaučia jokios savo pareigos Dievui, neišpažįsta viešai jokio tikėjimo, neturi reikalo ieškoti, kuri tarp daugelio yra viena ir tikra tikyba, nestato vieno tikėjimo aukščiau už kitą. Valstybė laiko savo pareiga visoms suteikti lygias teises vien tik dėl to, kad jos nedrumstų viešos tvarkos. Nuosekliai kiekvienas gali manyti apie tikybą, kas jam patinka, būti tikintis, ar netikintis, jei nė viena jam nepatinka. Viso to yra šios aiškios pasekmės: sąžinė yra laisva nuo doros principų, kiekvienam palikta tarnauti ar netarnauti Dievui, nepažabota žodžio ir spaudos laisvė“ (Imortale Dei).

Taigi aišku, kad liberalizmas reikalauja: 1) neribotos laisvės pripažinimo atskiram individui, 2) teigia, jog kiekviena valdžia eina iš tautos ir joj pasilieka, kitaip sakant žmogus yra nepriklausomas nuo Dievo ir Jo įstatymų.. Ir atskiri asmens ir visuomenė šituo atžvilgiu yra autonomiški, aukščiausia veikimo taisyklė yra žmogaus valia. 3) Liberalizmas, tai paskelbimas kovos krikščioniškam gyvenimui. Jis griežtai reikalauja religijos ir doros srityje: mąstymą, galvojimą, mokyklas, moterystę, šeimą, visuomenę, bendrai visą gyvenimą išlaisvintį nuo religijos ir Bažnyčios įtakos ir vadovybės. Liberalizmas esmėje yra ateistiškas, nepripažįstąs Dievo, nes reikalauja atmesti kiekvieną religiją, kuri sakosi esanti vienintelė teisinga, kuri sakosi esanti apreikšta. Šios autoriteto religijos einančios prieš proto apsisprendimo laisvę ir ją naikinančios.

Atpalaiduoti visuomenę ir jos institucijas nuo visokios religinės įtakos, nuo religinių praktikų, nuo religinio veikimo, nuo krikščioniškų darbų — štai liberalizmo idealas, kuriam pasiekti siūlomas laicistinės mokyklos neutralumas. Tai yra dvasios disciplina, kurios pasėka turi būti įpratinti vaiką visa ką perkratyti, laisvai išspręsti, išjudinant ir išugdant jame kritikos dvasią. Vaikas privalo būti taip nustatytas, jog jis viską atmeta, kas jam norima primesti tik autoriteto vardu; jis privalo stropiai laikytis savo sprendimų ir atmesti visa, kas tik neišlaiko *jo* kritikos. Juk ir pas mus buvo pradėta kalbėti, kad jauniems moksleiviams nėra reikalo mąstyti apie pasaulėžiūros klausimus,

kaip baigs gimnaziją, tai tada galės tuo reikalu svarstyti, mąstyti ir nusistatyti.

Laicistinėse mokyklose religinio auklėjimo nėra dėl jų ypatingo nusitatymo religijai. Jose net mokyti negali tie, kurie su religija yra kuo nors surišti, pavyzdžiui, kunigai ar vienuoliai. Neutralumas yra pagrindžiamas piliečio religine laisve, o laicizmas — valstybės neapykanta religijai.

Liberalai veikimo pagrindan deda *egoizmą*. Ad. Smith pripažino, kad Dievo išmintis veda žmogų naturalių palinkimų pagalba pasiekti didį gamtos tikslą. Gamtos tikslas yra žmonių laimė. Jei tik žmonės elgiasi naturaliai pagal savo palinkimus, tada jie pasiekia ir savo laimės ir laimės visos žmonijos. Bet veikimo motyvu yra ne tik egoistinis palinkimas. Smith'ui rodės, kad tie palinkimai veikia harmoningai. Bet praktika parodo, jog viskas tėra atsitikimas, kad kas pašvęstų savo egoistinį palinkimą užuojautai kitų, kuri paprastai yra silpnesnė, negu egoistinis žmogaus palinkimas. Kadangi ekonomijos srity egoistinis motyvas yra galingiausias ir beveik visuotinis, kadangi jis yra naturalus palinkimas, dėl to A. Smith'o pasekėjai ir išveda, jei tik seksi savo egoistinį palinkimą, elgsiesi tinkamai ir neši naudą ne tik sau, bet ir visuomenei, ir tokiu būdu įvyks harmonija. Taigi pasiekti visuomenės laimei reikia *teikti kiekvienam pilną veikimo laisvę.*

Todėl, *liberalizmas yra sistema, kuri stovėdama ant egoizmo pagrindo, reikalauja individui perdėtos laisvės politiniame, ekonominiame, socialiniame, tikybos ir doros gyvenime.*

Liberalus vadina dar ir individualistais, kadangi jie paliuosuoja atskirus asmenis nuo bet kokių varžymų, jie palieka žmogų pačiam sau, sutraukydami jo ryšius, kurie riša žmogų su kitais žmonėmis, su draugijomis[1]). Jie ragina kito nieko neieškoti tik savo naudos ir visiškai pasiduoti prigimtam palinkimui ieškoti turtų. Ištroškęs smagumų asmuo, turtų gamintojas ir vartotojas — štai klasiškas liberalų žmogus. Bet tokiame žmogystės supratime nieko žmogiško nėra, tai yra greičiau gyvulys, kuris stengiasi vien tik geidulius patenkinti.

II. LIBERALIZMO KRITIKA

Pačioj pradžioj minėjau, kad liberalizmo programą sudaro 1789 m. „pagrindiniai principai" arba „žmogaus ir piliečio teisių pareiškimas".

Įdomu girdėti, ką sako žymus prancūzų istorikas pozitivistas filosofas H. Taine'as apie tą „žmogaus ir piliečio teisių pareiškimą".

„Tautos susirinkimo deklaracijoj daugelis straipsnių yra tik abstraktūs dogmatai, metafiziški sąvokojimai ir mažiau ar daugiau liberališkos aksiomos, t. y. daugiau ar mažiau klaidin-

[1]) Liberalai draugijas naikina, nes, anot jų, jos trukdo kitų laisvę.

gos. Kartais jos yra miglotos, kartais sau prieštarauja. Jos galima įvairiai suprasti ir visaip aiškinti. Jomis galima apdumti akis, bet praktiškam gyvenimui jos netinka. Tai paprastas papuošalas, pagražinta iškaba, bet nenaudinga ir sunki. Būdama prisegta prie konstitucijos rūmų ir kasdie traukoma smarkių rankų, ji turi greitai nukristi ant praeivių galvų. Nieko nebuvo padaryta, kad išvengtų to pavojaus. Čia nėra nieko panašaus į šitą Vyriausį Rūmą, kurs Jungtinėse Amerikos Valstybėse yra konstitucijos sargas... Paskelbta begalinės ir sau priešingos teisės, bet nepasirūpinta jos išaiškinti, pritaikint, sankcijonuoti. Visi deklaracijos straipsniai yra kardas, atkreiptas prieš visuomenę; tik reikia pastumti ir jis įsmigs į socialinio organizmo kūną“[1]).

1. *Perdėta laisvė.* Klysta liberalizmas, reikalaudamas sau neapribotos laisvės, kuri pati savo teises ir pareigas nustatysianti be atodairos į Dievo valią. Manyti, jog viešpataujant laisvei, priešingi reikalai teisingai ir harmoningai susitvarkys, tvirtinti, esą asmeniškos naudos ieškojimas vedąs prie visuomenės labo, yra didžiausias naivumas, dabar jau visai nesuprantamas, kaip pastebi *A. Millet*[1]).

Be reikalo prancūzų revoliucija ir liberalai dabar reikalauja neapribotos laisvės, kuri anot žinomo vokiečių ekonomisto Roscher'o nėra socialinio klausimo išrišimas: Freiheit ist keine Lösung! Tiesa, laisvė yra mums prigimta ir visų brangintina, bet tai yra tik neigiamasis gaivalas, nuo kurio gero ar blogo suvartojimo viskas priklauso. Laisvė yra socialinio klausimo išrišimo būtina sąlyga. Ji leidžia prigimties jėgoms išsiplėtoti, ji palengvina prigimtam arba įgytam palinkimui veikti, bet savy ji neturi jokio organizacinio principo arba pakraipos, kurios reikia ieškoti kur kitur, kaip pabrėžia *Ingram.*

Gyvenimo faktai rodo, kad, tik suvaržius žmogaus geidulius, einama prie apšvietos, pažangos ir gerovės. Prieš faktus, nėra argumentų.

2. *Didžiausias liberalų noras pašalinti religijos įtaką iš visuomenės gyvenimo.*

a) Liberalai nepripažįsta suverenės Dievo valdžios, o jo vietoj stato tautos suverenumą ir mūsų pareigų šaltinį temato tik tautos valioj.

Toji teorija mūsų sąžinę ir mus atiduoda daugumos malonei, kuri yra akla, nuolat mainosi ir neturi jokio moralinio pamato. Tai yra brutalės jėgos viešpatavimas, nes jei mažumai pasiseks įgyti valdžią su ginklu rankose, ji lygiai taip pat bus teisėta, kaip ir dauguma, nes yra galinga ir moka priversti kitus pildyti savo valią. Tokių principų besilaikydami, mes

---

[1]) Les Origines de la France contemporaine: la Revolution. T. I. l. II. ch. III. mano cit. „Žmogaus ir piliečio teisių pareiškimas“ D-ro Šultės. „Draugija“ 1921 m. tom. 27 pusl. 323.

[1]) A. Millet, Sophisme (Revue d'economie polit. 1889 p. 412).

gyvenime ant vulkano kraterio, kurs nuolat gali išsiveržti. Neturėdamos jokių doros principų ir nepripažindamos sąžinės pareigų, partijos nuolat tarp savęs varžosi, kad įgytų valdžią ir savo valią kitiems diktuotų. Dėl to XIX ir pradžia XX amž. ir yra nuolatinių revoliucijų šimtmečiai. Toks pat turės būti visas XX, XXI amž., jei nepripažins suverenios Dievo valdžios ir pagal jo valios netvarkys visuomenės gyvenimo.

Rousseau ir revoliucionieriai savo teorija svajojo suteikti visiems laisvę ir laimę, bet iš tikrųjų visus pavergė valstybei, kuri turi ant žmogaus absoliučią valdžią, prieš kurią net protestuoti nevalia, nes tai vienintelis *teisės ir teisybės šaltinis*. Absoliuti laisvė nuosekliai veda prie valdžios arba daugumos absoliutizmo.

Kiekvienas žmogus turi daug prigimties teisių, ir jos privalo gauti pripažinimą. Bet čia baisiai apsirikta liberalų. Tiesa, jei žmogus būtų visai nepriklausomas absoliutas, jis tik teises turėtų; bet dabar jis yra Dievo sutvėrimas, Jo rankų padaras; o juk žinoma aiškiuasiai, kad darbo vaisius priklauso tam, kas padirbo darbą. Todėl tik Dievas turi visas teises, o žmogus teturi pareigas Dievo valią pildyti ir eiti prie sau paskirto gyvenimo tikslo. Jis taip pat turi pareigą gerbti savo artimo teises, kurs lygiai, kaip ir mes, turi Dievo valios klausyti. Bet iš tų pareigų gimsta kai kurios teisės, kurias reikia pavadinti šventomis ir neliečiamomis. Turėdamas protą ir laisvą valią, žmogus privalo pats laisvai eiti prie savo gyvenimo paskyrimo. Ir čia gimsta teisė reikalauti, kad niekas jam nekliudytų pasiekti gyvenimo tikslą. Jis turi teisę prie visų tų priemonių, kurios veda jį prie gyvenimo tikslo. Štai visos žmogaus teisės ir jų pagrindas: iš pareigų gimsta teisė; pirma pareiga, paskui teisė, kuri yra proporcinga pareigai. Nuosekliai: kas išsižada savo pareigų, tas nustoja savo teisių, — kaip gražiai pastebi Le Play'is, rimtas sociologas, savo veikale „La réforme sociale".

Iš to matyti, kokia nesąmonė kalbėti vien tik apie žmonių teises, neprimenant jiems jų pareigų ir nedarant teises proporcingas pareigoms.

Liberalai per daug duoda laisvės ir asmeniškų teisių, socialistai per mažą. Liberalai leidžia tik sau tarnauti, ieškoti asmeniškos naudos, socialistai viską liepia aukoti visuomenei, tik jos labo žiūrėti, bet abu valstybę laiko vienintelių teisių šaltiniu.

Vengdami tų dviejų kraštutinumų (t. y. liberalų neribotos laisvės, kuri suskaldo visuomenę ir tik atskiram asmeniui teleidžia klestėti be atodairos į visuomenės labą ir socialistų vienpusiškumo, kurie konfiskuoja visas privataus žmogaus teises ir jas atiduoda visuomenei) sociologai krikščionys eina aukso vidurio keliu. Jie stoja už žmogaus laisvę ir ją gina nuo valstybės pasikėsinimo pavergti pilietį, primindami paprastą ir visiems suprantamą tiesą, jog ne žmogus valstybei, bet valstybė yra žmogui įkurta, kad palengvintų siekti gyvenimo tikslą, t. y. amžiną laimę.

Kadangi žmogus yra visuomenės dalis, o dalis priklauso visumai, tai pagal krikščionis sociologus kiekvienas asmuo privalo rūpintis visuomenės labu, nes tai yra surišta ir su jo laime. Solidarizmas yra viso pasaulio dėsnis: vienas už visus, visi už vieną. Pilietinė bei legalė teisybė (iustitia legalis) yra valstybinio organizmo siela, kuri jam duoda gyvybę, visus asmenis ir organus suveda vienybėn ir sudaro energijos pilną kūną. Ji reikalauja iš mūsų darbo pagal išgales ir gabumus visuomenės naudai, net aukojant savo gyvybę, nes ir gamta daro skriaudą savo daliai, kad išgelbėtų visumą. Kam daugiau duota, iš to teisybė daugiau ir reikalauja. Dėl to yra sakoma, kad teisės yra proporcingos pareigoms.

b) Liberalai šalina religijos įtaką iš visuomeninio gyvenimo. Nešališkas istorikas jau seniai yra įrodęs girtinus krikščionybės vaisius ir pasmerkęs prancūzų 1789 m. skelbiamuosius principus, kuriais remiasi liberalizmas. Klausykime prancūzų pozitivisto filosofo įrodinėjimų: „Dar šiandie, praslinkus 18 amž., krikščionybė 400 mil. žmonių tebėra dvasiškas organas, kuris galima prilyginti prie dviejų didžių sparnų, be kurių žmogus negali pakilti viršum savęs... Visur ir visuomet per 1800 metų, kai tik tie sparnai apsilpdavo, ar kieno būdavo sužeisti, tuoj nupuldavo privatinė ir viešoji dora. Taip buvo Italijoj renesanso metu, Anglijoje restauracijos laiku, Prancūzijoj revoliucijos laikais; tada žmogus tapo stabmeldžiu... Begėdiškumas ir kraugerystė išeina viršun; tada visuomenė atrodo pasmaugta... Įsižiūrėjus arčiau į šitokias apraiškas, galima geriau įvertinti krikščionybės naudą dabartinėje visuomenėje... Nei filosofija, nei dailė ir kūryba... jokia valdžia negali atstoti krikščionybės. Ji tik viena mus tegali sulaikyti ir suvaldyti prigimtą pageidimą... Ir senoji Evangelija, ar ji tokiame ar kitokiame pavidale pasirodytų, dar šiandie pasilieka geriausia visuomenės gyvenimo parama“[1]).

„Tikyba yra aukščiausias politikos veiksnys, vienintelis valstybės pagrindas“, — rašo prancūzų teisės istorikas E. Laboulay'is. „Tikyba ir dora yra vieninteliai visuomenės labo ramsčiai. Tas nemyli tėvynės, kas tą tvirčiausią žemiškos laimės paramą ardo. Kiekvienas tikras politikas ją gerbia ir myli taip pat, kaip ir visi dievobaimingi žmonės... Protas ir patyrimas rodo, kad visuomenėje negali būti doros be tikybos. Ji demokratijai suteikia gyvybės jėgų“, — sako Amerikos politikas Washington'as.

„Krašto ir visuomenės ūkis turi žlugti, nupuolus dorai ir tikybai... Kada žmonės nustoja aukštesnės nuovokos, kai doriškai ištvirksta ir praranda tikėjimą, tada iširsta valstybinis aparatas ir žlunga krašto gerovė, kaip matyti iš žmonijos istorijos“ — tvirtina žinomas protestantų politikas ir ekonomistas Alb. Schäffle[1]).

---

[1]) H. Taine, Origines de la France contemporaine.
[2]) Die Nationalökonomie, Leipzig 1861, 24.

Bet kam čia įrodinėti visiems gerai žinomą tiesą? Nieko nepadės, jei kas tyčia nenori pripažinti aiškiausios tiesos. Anot prancūzų priežodžio, nėra didesnio kurčio už tą, kurs, turėdamas ausis, nenori pats klausyti.

Literatūra: 1. Franz Zach. Modernes oder katholisches Kulturideal? Herder. Wien. — 1925 m. (ypač skaitytina nuo 278 pusl.).
2. Viktor Cathrein S. J. Philosophia Moralis, Friburgi Brisg. 1921 m. (skaitytina 235 pusl. De oficiis hominis erga Deum).
3. V. Cathrein'o, Kame tiesa. Vertimas „Draugijoj" 1924 m. 91—92 Nr., o 93 nr. sukritikuota, jog valstybė yra visokios teisės šaltinis.
4. T. Ziegler. Individualismus und Socialismus im Geistesleben des 19 Jarhunderts. 1899.
5. H. Pesch. Liberalismus, Socialismus und Christgesellschaftsordung.
6. Dr. S. Šultė. Žmogaus ir piliečio teisių pareiškimas. Draugija, 1921 m. 321 pusl.

K. Grigaitytė

Vyras iš žaliojo ežero

Iškrito paskutinės dangaus ašaros. Nusišypsojusi padangė apsijuosė įvairiaspalviu kaspinu. Tada išlindo iš po šlapių lapų lakštingala ir nedrąsiai užtraukė dainelę, ne! ne dainelę, o vakarinę padėkos giesmę. Juk taip neseniai krito sunkūs lietaus lašai, plovė jos plunksnas, o ji, apgaubusi sparnais savo mažučius, drebėjo iš baimės. Saulė, guldama į patalą, ištiesė ant žemės palaidas aukso kasas. Pro jas kaskart labiau stiebės vakarai. Žaliojo ežero pakraštyje šnabždėjo švendrai. Ten nardė baltos antys. Baltos antys žaliojo ežero pakraštyje. Kodėl tas ežeras vadinasi žaliuoju? Ar dėl to, kad jo vanduo žalias? Ne. Jo pakraščiuose žali švendrai, už jų žali pievos kilimai, o dar toliau žalių pušų tvirtos sienos. Bet viso ežero pažiba — vidury jo žalia sala. Sala, į kurią dangaus Sėjėjas, sulaukęs gegužės, paberia baltus žirnius. Ne krušą, ai ne! Paberia kvapius baltų konvalijų žirnelius. Kai papučia nuo salos vėjelis, rojaus kvapo prisipildo visa apylinkė. Švendruose paskubomis šnekučiuojasi baltos antys. Jau pavakarė. Tuoj reikės grįžti namo. Tada jos sočios, nulenkusios žemėn kaklus, tingiai krypuos namo. Laukia jos tos valandos, kada išgirs skardų savo šeimininkės balsą. Neilgai reikėjo laukti. Į paežerę atbėgo mergaitė. Iš po ryškiai raudonos skarytės draikėsi šviesių plaukų garbanos. Veidas švelniai ružavas, akys žydrai mėlynos.

Ant baltos jupelės per pečius kabojo dvi ilgos kasos. Plodama rankomis, atbėgo ant kranto ir, mojuodama marga pri-

juoste, baidė baltas antis. Šios paklusnios savo šeimininkei, greit išsirito ant kranto ir viena paskui kitą nukrypavo namo.

Ežere pasigirdo netolimas irklų pliauškėjimas. Mergelė, palikusi antis, pribėgo prie besiartinančios valties.

— Tai tu, tėveli, išvargęs, sulytas... o gal ir tuščiomis?

— O ne, Valerija, apsčiai turiu žuvelių. Vienas nebūčiau nė parnešęs. Gerai, kad tu pasiskubinai.

Mūsų liaudies meno parodos Stockholme kampelis.

Valerija įšoka į valtį, bučiuoja žilą linksmą senuką ir džiaugias jo laimėjimu. Tėvas šypsodamas žiūri į dukterį.

— Žinai, Valerija, tos pačios didžiosios žuvys, — o jų, kaip matai, yra apsčiai, — ne mano tinklų sugautos.

Duktė klausiamai pažiūrėjo į tėvą. Senukas šypsojos. Rengės pasakyti, bet dar vis nesakė. Tai reiškė gerą naujieną, nes prieš padarydamas kokį nors džiaugsmą jis visuomet stengdavos užintriguoti. Pagaliau pradėjo:

— Žuvys tai žuvys, tiesa, žvejui ne bet kokia Dievo dovana. Bet ar tu nenorėtum žinoti, dukrele, keno tinklas jas sugavo?

— Labai norėčiau, tėveli, pasakyk.

— Hm, pasakyk. Pasakysiu — tai dar į vandenį įkrisi bešokinėdama.

— Tad sakyk, tėveli, kai aš jau būsiu ant kranto.

Tai tarusi pastvėrė žuvis ir greit išsirito iš valties. Senukas rišdamas valtį prie stulpo sako:

— Taigi, matai, aš nuo lietaus užbėgau pas Šaltyšių. Užsirūkėme su seniu pypkes, pašnekučiavome, o paskui jų Jokūbas, eidamas į pievą arklių perkelt, mane palydėjo. Eidami išsišnekom apie žuvis. Jis ir sako: „Et, tėvai, sunkus žvejo gyvenimas: kasdie ant lietaus, ant vėjų“. Aš jam sakau: „Tai ką, sūnau, ar kojas ištiesus badu mirti?“ „Ne. Dabar jau tave, tėvuk, gali pavaduoti duktė“. „Kaipgi ji mane pavaduos?“ — nesuprasdamas klausiau Jokūbo. Šis sako: „Paimk turtingą žentą ir galėsi kojas ištiesęs pyragus valgyt.“ „Turtingą žentą — tai tik pasakyti, o jį surasti, tai ne žuvį sugauti.“ „Ką čia toli ieškoti, tėvai. Nusižiūrėk į kaimyną, na, kad ir į mane“. Aš dar juo netikėjau: maniau, kad jis tik juokiasi, bet jis nesulaukdamas atsako kalbėjo toliau: „Seniai man įkrito į akį jūsų Valerija. Mergelė darbšti, maloni ir pavydėtinai graži“. Man, seniui, net gera ant širdies pasidarė nuo tokių žodžių. Matai, Valerija, koks jis puikus vaikinas. Anapus ežero gyvendamas, nusižiūrėjo į tave daug akyliau, negu čia pat esantieji kaimynai.

Valerija liūdnai šypsojosi. Senukas tikėjo, kad ji visai patenkinta ta žinia, todėl nežiūrėdamas vėl prabilo:

— Jokūbas vienturtis. Tėvai — ir daugiau nieko. Turto begalės. Vaikinas stiprus, sumanus, nesiduos bet kam už nosies vedžiojamas. Už jo būsi, kaip už mūro.

— Tai tu, tėveli, jau mane jam pažadėjai? — paklausė ji kiek prikimusiu balsu.

— Tai kaip čia pasakius... Dar ne visai, bet aš neabejojau, kad tu sutiksi. Jokūbas meilingai paspaudė man ranką ir iš savo valties į manąją sukėlė visas žuvis?

Tik dabar žvejys tepažvelgė į dukterį. Ši stengės šypsotis, džiaugtis.

— Gerai, tėveli, tik tu dar nesiskubink su pažadais. Aš taip myliu savo lūšnelę, myliu tave, kad jokiu būdu nenorėsiu taip greit su tavimi atsiskirti.

— Taigi mes neatsiskirsime. Tu į marčias, o aš su seniu Šaltyšium eisiu už pečiaus pypkes kūrenti.

Koki planai — tyliai atsiduso Valerija ir sunkiais žingsniais, galvą nuleidusi, kaip tos antelės, krypuodama nešė žuvis namo. Jokūbo sugautos žuvys buvo sunkios, bet mintys dar sunkesnės. Pavalgydinusi ir užmigdžiusi tėvą, Valerija išėjo iš pirkios ir atsisėdo ant suolelio po didžiule liepa. Čia jos mėgstamiausia pasilsio vieta. Į šlamančią liepą spokso iš

po šiaudinės pastogės maži langeliai. Aplink juos aukšti, lig pat stogo ložių stiebai. Už žemos, tankiais vijokliais apsivijusios tvoros lysės įvairiausių gėlių. Liepa pačiam patvory. Po ja sėdint matyt visas darželis. Tame darželio kampe, kurį liepos šakos dengia, gėlės neauga. Bet tas kampelis Valerijai malonesnis už pačias gėles. Ten motutė ją išmokė pirmąją „Sveika Marija“. Gera, dievobaiminga motutė, kuri niekuomet daugiau nesėdės po šia liepa. Jau penkeri metai, kai ją Dievas pašaukė.

Valerija pakelia akis į liepos stuobrį. Jame įtaisytas Kristaus smūtkelis. Šventas prisiminimas. Labai seniai, dar būdama mažutė, ji kartą paklausė: „Mama, kodėl po liepele gėlės neauga?“ — „Matai, vaikeli, Kristaus ašaros ten krinta, bežiūrint į žmonių neteisybes“. Valerijai tada taip pagailo Kristaus, jog ji pasiryžo visuomet būti gera. Dažnai, susimąsčiusi, įsikandusi pirštelį, žiūrėdavo mergaitė į Kristų, norėdama pamatyti Jo ašaras. Ir šią valandą ji pakėlė į Jį maldaujančias akis.

„O gerasis Kristau, motutė Tave paliko mane saugoti. Tu tikrai manęs neapleisi. Argi aš, palikusi gimtinę šventovę, turėsiu eiti į svetimus žmones ir būti moterimi to Adomo, kurio aš beveik neapkenčiu. Kaip baisu! Gerasis Kristau, neleisk man išeiti iš šios pastogės, kurioj niekad neišdils motutės pėdos, nes kur jos žengta, ten ražančius paberta“.

*

Viena kitą vijo giedrios vasaros dienos. Valerijos tėvas buvo linksmas. Jis dažnai susitikdavo su Jokūbu. Jokūbas pradėjo lankytis, kalbinti Valeriją. Sakėsi iš tėvų sutikimą jau turįs. Mergina, vengdama įžeisti tėvą, su nelaukiamu svečiu elgdavos kiek galėdama maloniai. Užsiminus apie vedybas, vietoj griežto atsakymo įvairiai išsisukinėdavo. Kitaip nebuvo galima. Meilė tėvui to reikalavo. Bet širdis buvo užsispyrusi. Ji biaurėjosi žmogumi, kuris jai nuolat kalbėjo apie aukso kalnus, užmiršdamas tik apie širdį.

Tokioj surambėjusioj širdy Valerija gyveno, o Jokūbas net pats apie tai nežinojo. Nežinojo, kodėl jis nori vesti Valeriją, o ne kurią nors kitą.

Vidudienį, kada žaliojo ežero pakrančių gyventojai buvo sugulę popiečio, Valerija sėdo į valtį ir nusiyrė į konvalijų salą. Suvilioja pasislėpusių žalių lapų pataluose žiedų ji sušiusi kuo greičiau yrės prie jų. Džiūgaudama metė į valtį irklus ir svaigdama skynė kvapius žiedus. „Pabus tėvelis ir ras prie savo guolio gėlių, kurių kvapą taip mėgsta“ — džiaugėsi ji. Užimta gėlėmis visai nepastebėjo, kad valtis nuplaukė. Kada prisiskynusi gėlių atėjo į pakraštį, pamatė tik juodą tašką tolumoj plūduruojant. Priešingoj pusėj pliauškėjo irklai. Atsigręžė. Valtyje sėdėjo du žmonės. Vienas jai gerai pažįsta-

mas senukas kaimynas, kuris nuolatos perkelia keleivius iš vieno ežero krašto į kitą. Antras, nematytas, nepažįstamas jaunuolis.

— Dėdule, parvežk mane namo! — sušuko ji.

Valtininkui prisiyrus, mergaitė sėsdama į valtį išraudo, nes jos išgelbėtojai vos laikėsi iš juoko. Jiems, matyt, patiko tokia mergaitės tragedija. Valtininkas prabilo:

— Dabar, Valerija, mokėk padėkoti šitam ponaičiui, nes jeigu ne jis, tai tikrai būtum likusi saloje. Tik jis, mat, kaip jaunas, iš tolo pamatė žydinčią tavo galvelę ir greit susivokė, keno valtis ten plaukia.

Valerija nedrąsiai pakėlė akis ir kukliai linkterėjo galva. Nepažįstamasis nusišypsojęs tarė:

— Iš tikrųjų ta valtelė, tur būt, supranta jaunas širdis, kad palieka jas tarp gėlių ir skuba neatsigręždama. Kitaip aš tamstos būčiau nematęs, būčiau neturėjęs progos padėti nelaimėje.

Valerija šyptelėjo:

— Maža nelaimė.

— Ir didelė laimė — atsakė nepažįstamasis.

Valerijos širdis ėmė smarkiai plakti. Trūko drąsos pažvelgti į jį, bet širdis veržės, nerimo. Bailiai pakėlė ilgas blakstienas, ir tylus žvilgsnis nuslinko į nepažįstamąjį. Tik dabar ji pamatė ilgus garbiniuotus plaukus ir juodas, kaip naktis, akis. Ji nustebusi žiūrėjo į jį daug drąsiau. Šviesūs plaukai, juodos akys — pirmu kart matau — mąstė.

Valtis priplaukė prie kranto visai ties Valerijos nameliu. Valtininkas nuplaukė atgal paleidęs keleivį, kuris sakėsi norįs gerti. Valerija pasėmė jam šalto vandens iš šulinio, buvusio netoli ošiančios liepos. Nepažįstamasis pažvelgė į liepą ir pamatė smūtkelį. Ilgai į jį žiūrėjo susimąstęs. Paskui pradėjo aplink žvalgytis. Jo veidas švito, lūpos šypsojos. Jis tuomet buvo užmiršęs Valeriją. Ši smalsiomis girių dukros akimis žiūrėjo į nepažįstamąjį, stebėdamasi jo aksominiu švarku ir paristu po kaklu juodu plačiu kaspinu.

— Čia viskas taip jauku ir nepaprasta. Tai lyg neišsemiamos dainos šaltinis — ji išgirdo nepažįstamojo žodžius.

— Kas yra toji neišsemiamoji daina? — nesuprasdama paklausė Valerija.

— Daina, kurią dainius dainuoja mirtingajai ir jos šventovei.

— — — — — — — — —

Paskui praėjo daug dienų, saule nušviestų ir drėgnais debėsim aptrauktų. Tos dienos, kaip vagis slenkančios, kartais atkviesdavo į Valerijos pirkią jauną svečią, aksominiu švarku apsivilkusį ir juodą kaspiną po kaklu pasirišusį. Jis kalbėdavo vis apie nenutilstančias ežero vilnis ir neišsemiamąją dainą, kol liko pagaliau Valerija saugoti namų šventovės, besiklausydama amžinosios dainos.

K. Bauba

Gavėnios prasmė

Pažvelk į tamsų ir nykų požemio rūsį, kur sulaidoti numirėliai ir kur, pasakojama, kad senovėje susirinkdavo žmonės pasimelsti. Paskendę juoduose apsiaustuose ir gobtuvuose, kaip vaiduokliai jie sueidavo į tuos požemius, apgraibomis eidavo nykiais labirintais ir apsistodavo erdvesnėje vietoje, kur ilsėjosi žymesnio jų vado ar kankinio kaulai. Čia sulinkę, kaip skurdžiai, kaip elgetos ir vergai meldėsi ir giedojo kupinas liūdesio giesmes savo Nukryžiuotajam Vadui. Tai katakombos. Ar tiki, kad iš tikrųjų t o k i o s galėjo būti katakombos, skaidrios krikščionybės lopšys, naujosios eros skelbėjos ir didingų gotikų protėvės? Taip, tokias katakombas matė aptukusios pagonių aristokratų akys, tokias jas matė ištvirkusios lėbaujančių valkatų gaujos. Bet mudu juk krikščionys, mums žinomas žuvies simbolis, papieškime jį broliui ostiarijui, ir jis nuves mudu giliau. Prie smilkstančio žibintuvo mes galėsime arčiau įsižiūrėti į tas tamsias figūras ir išgirsime požemio giesmę.

Mes įsimaišėme į juodą minią. Iš šoninio koridoriaus išėjo mitruotas senelis ir, trumpai pasimeldęs, pradėjo Auką ant didžiojo Siksto grabo. Katakombose nutilo visoks šlamėsys. Nukrito gobtuvai, ir mistiškoje žvakių šviesoje spindi žilais plaukais apvainikuotos plikos senelių galvos, kitur iškyla jauni ereliški romėnų profiliai, o juodos garbanos dengia drąsias naujai atgimusių Kviritų galvas. Pažvelk į kairę, ten klūpo sesers. Matai tuos marmuro baltumo kaklus, lengvai banguojančias krūtines ir nežemiškoj svajonėj paskendusius veidus.

Auka įvyko: Jis nužengė į Duoną ir Vyną, ir požemy suskambėjo giesmė, kurios žemė dar nėra girdėjus, giesmė apie Avinėlį, kuris buvo užmuštas ir kuris gyvena...

Baltas senelis laužo Duoną ir dalina susirinkusiems. Kaip gaila, kad mudviejų sąžinė ne tiek gryna, kaip kitų mūsų brolių, ne taip gryna, kaip krištolas, ir senelis su Duona šiandie mudu aplenkė. Bet mes suprantame tuos laimės atdūsius, ir mūsų siela kupina švento ilgesio. Šiuose dausų atmosfera kvėpuojančiuose požemiuose užsimezga branduolys žmonijai atgimti, saugioje katakombų užvėjoje drąsiai stiebias į viršų naujos didingos kultūros daigas.

Ir septynios gavėnios savaitės tai ilgi ir niūrūs požemių koridoriai. Gavėnia tai katakombos. Nuobodus ir pilkas laikas tam, keno išvidinis ryšys su Bažnyčia jau nutrūko, kam Bažnyčia tėra vienas iš daugelio monotoniško gyvenimo „paįvairintojų“, lygiai kaip krautuvės, teatras, kino ar ministerija. Bet mes juk drąsiai sekame šūkiu, kuris skelbia religinį atgimimą, todėl ar neverta mums arčiau pažvelgti į tų tariamai liūdnų sa-

vaičių prasmę, ir gal giliau už tamsių kontūrų pastebėsim skaidrių, didingai smilkstančių žibintų.

Išorinis gavėnios tikslas yra prisiminti Kristaus kančią ir pasirengti didžiajai Prisikėlimo šventei. Gilesnė to tikslo prasmė, be abejo, yra *religinis ugdymasis*. Bažnyčia puikiai pažįsta mūsų prigimtį. Juk mes neįstengtume per kiaurus metus būti susikaupę ir vienodu dvasios pakilimu žengti aukštyn savęs ugdymo keliu. Ypatingas tų nepilnų septynių savaičių pobūdis su visa savo liturgija, pasimarinimo ir susikaupimo reikalavimais verste verčia mus sugrįžti į save, pastebėti savo vidaus tuštumas ir paieškoti, kuo jas užpildyti. O vargu ar pavyks mums kas užpildyti, pilstant iš tuščio į tuščią. Todėl gavėniai, kad ji nepraslinktų, kaip neprasmiškas ir pilkas laikotarpis, visų pirma turime pasirūpinti religine skaityba. Nėra reikalo paskęsti visam dvasinio turinio knygose ir brošiūrose, bet yra dalykų, kuriuos perskaityti yra tiesiog pareiga kiekvieno sąmoningo kataliko inteligento, ir kuriems skaityti kaip tik patogiausias laikas gavėnia.

Ne taip jau sunku moksleiviui surasti kasdie 15 minučių, bet ne „kokių nors 15 minučių", o aiškiai ir griežtai nustatytų, pav. nuo 8 ligi 8^{15} val. vakaro, kada tyliai susikaupęs jis pervers keletą puslapių dvelkiančių kitokia dvasia, negu pilka ir tuščia, o gal marga ir įvairi aplinkuma. Dvasinis skaitymas turi tą „silpną pusę", kad bent iš daugelio reikalauja didelio prisivertimo *pradėti*. Prisirengimas, pirmi sakiniai ar net puslapiai nevienam labai daug kaštuoja, bet toliau jis nė just nepajunta, kaip susigyvena su šventuoju autorium ir susidomėjęs seka to nuostabaus vidujinio gyvenimo apraiškas, o pagaliau ir pats pajunta norą panašiai praturtinti savo dvasios pasaulį.

— Gerai, bet mūsų dvasinio turinio literatūra taip neturtinga, dažnai skiriama tik vienuoliams ir kunigams, ką gi bepasirinkti šių metų gavėnios skaitymui?

Tiesa, rinktis reikia. Nevykusi, karčiais dūmais, kurie kadaisia gal kam ir išspausdavo ašaras, apsmilkusi knygelė gali tave nebegrąžinamai atgrąsinti nuo dvasinio skaitymo. Tačiau netiesa, kad nėra iš ko pasirinkti; netiesa, kad mūsų dvasinio turinio literatūra būtų tokia skurdi. Juk gavėnios metu tegalėsi perskaityti vieną kitą klasišką veikalą, o klasiškiausi veikalai jau seniai išversti į mūsų kalbą. Tu negalėtum pretenduoti į moksleivio kataliko vardą, jei tavo mažučio knygynėlio nepuoštų šv. Raštas *Naujasis Testamentas*. Pradėk nuo jo, o toliau šit eilė tau prieinamų knygų, kurių pakaks dar nevienai gavėniai. Šv. Tomo Kempiečio *„Kristaus sekimas"*, kartais vadinamas penkta evangelija, — ji skiriama vienuoliams, bet jei tavo smalsų žvilgsnį vilioja paslaptingi vienuolyno mūrai, už kurių gyvena ir trūsia ramūs vienuoliai, argi manai, kad mažiau įdomus jų dvasios pasaulis, iš kurio daug pasimokytum. Bent rekolekcijų metu pasistenk su ta knygele susipažinti. Giovanni Papini *„Kristaus*

Istorija“ du tomai — neseniai mūsų kalba gražiai išleistas didžio atsivertėlio veikalas. Šv. Pranciškaus Saliežiečio „*Filiotėja*“ — specialiai skiriama pasaulininkams. Rademacher'io „*Vidujinis šventųjų gyvenimas*“, tai daugiau teoretiško pobūdžio knyga, kiek sunkiau skaitoma, bet ją perskaitęs tu suprasi, kas iš tikrųjų buvo šventieji, ir pamatysi, kad gal labai nevykusiai juos ligi šiol vaizdavaisi. Galėtum pasiskaityti labai prieinamas tiek savo kaina, tiek turiniu jau antrą kartą mūsų kalba išverstas Tėvo Doss S. J. „*Mintys ir patarimai jaunimo dvasiai kelti*“. Visa eilė naujai parengtų šventųjų gyvenimų, ypač gražiai išleistas taip pat didžio atsivertėlio Louis Betrand'o tikrai meniškai parašytas „*Šventasis Augustinas*“. Porą čia paminėtų veikalų moksleiviui gali būti brangoki, bet mes turime savo organizaciją, ir jos knygynėliui tas knygas įsigyti nebus jokios sunkenybės.

Ištisi turtai guli sukrauti lentynose, tik mokėkime prie jų prieiti ir nemanykime, kad jie skirti tik kunigams, klierikams ir vienuoliams. Sugebėkime išspausti iš tų knygų sultingo turinio, kad religinio mūsų tautos atgimimo garbingas pionierių vardas nebūtų tuščiai skambantis varis. Tik ideologija pagrįsti mūsų žygiai neliks momento pasikaršciavimu, bet visuomet plazdės skaisčia atgemančia gyvybe.

Mūsų gavėnios programoje ypatingai pabrėžtini punktai re*kolekcijos ir velykinė išpažintis*. Tai susitelkimo ir savęs kritikos momentai. Kasdien žiūri į veidrodį, stebi savo veido bruožus ir taisai susivėlusį kuodą. Ir gerai, nes kas gi gali tau uždrausti norėti gražiau atrodyti. Bet kodėl nepažvelgti atsidėjus į savo sielos veidrodį? Juk ir sielos juoduliai ne tik iš vidaus sutepa tavo dvasią, jie lygiai, kaip juodi „dirvožemio“ sluoksniai ausyse ar panosėj, daro tave atstumiantį ir nemėgiamą ir kitų akyse.

Nuo senų laikų gavėnios sąvoka pas mus buvo rišama tik su pasninku ir puspadžių bei visokių griežiančių, čirškinančių ir spiegiančių instrumentų streiku. Tuose dalykuose žmonės dažnai matė visą gavėnios esmę. Todėl kai kam, pratusiam prie sausesnio pasninko, atrodo, kad dabar gavėnios „kaip ir nėr“. Tačiau pasninko sušvelninimas anaiptol neturėtų paskatinti mus jį nieku laikyti. Tuo atžvilgiu mes turime būti juo sąžiningesni. Čia nekalbėsime, kaip protingai elgiasi Bažnyčia reikalaudama tam tikromis dienomis susilaikyti nuo mėsiško valgio. Drausmingam katalikui, kuris neieško priekabių ir gerbia Bažnyčios žodį, toks reikalavimas nesudaro jokių sunkenybių. Tačiau pasninkas turi dar ir kitą pusę, ne tik susilaikymą nuo mėsiško valgio. Tikra prasme pasninkas reiškia *pasimarinimą*, nepavalgymą lig sočiai. Bręstančiam organizmui toks pasimarinimas gal ir nevisai teigiamai atsilieptų į sveikatą, todėl to įstatymo Bažnyčia visai netaiko jaunimui ligi 21 metų. Moksleiviams tat apie jį kalbėti netenka, bet tai visai nereiškia, kad

moksleiviui jau nebereikalingas joks pasimarinimas. Normalus, vienodu laiku kėlimasis, nedalyvavimas jokiuose triukšmingesniuose pasilinksminimuose, uolesnis ir nuoširdesnis pamokų pirengimas — vis tai dalykai, kurie tikrai nepakenks sveikatai, o dar ugdys mūsų būdą ir stiprins valią. Jei tuos pasimarinimus mokėsime surišti su kilniais religiniais gavėnios tikslais, mes turėsime didžių laimėjimų antprigimtinėje srityje.

Tas faktas, kad iš priaugančių jaunuolių nereikalaujama pasimarinimo valgyje, aiškiai rodo, jog krikščioniškas pasimarinimas anaiptol nėra aklas savęs varginimas ar žudymas, kaip yra pratę išpūsti visi tie, kurie, neturėdami mažiausio noro susipažinti su Bažnyčios reikalavimais, trimituoja visiems, kam nespengia ausys nuo jų trimito, jog Bažnyčia esanti šypsančio gyvenimo priešininkė.

Gavėnios metu draudžiama vieši, triukšmingi pasilinksminimai, ir labai suprantama. Gavėnioje mes ypatingai laukiame, kad Dievas prabiltų į mūsų sielą. Dievas tačiau kalba labai tyliai, ir tavo siela, paskendusi triukšme ir kad ir nekaltai kvatodama, tikrai neišgirs to balso. O vis dėlto ir pasilinksminimų draudimo nesupraskime per daug farizejiškai. Nemanyk, kad linksmai nusiteikęs ar ką linksmesnio niūniuodamas jau laužai gavėnią. Stenkis suvokti išvidinę gavėnios prasmę, o kaip turi iš viršaus elgtis tau visuomet tebūnie mąstu šie Kristaus žodžiai: „Pasninkaudami nebūkite paniurę, kaip veidmainiai: nes jie perkreipia savo veidus, kad pasirodytų žmonėms pasninkaują. Iš tikrųjų sakau jums, jie atsiėmė savo užmokesnį. Tu gi kada pasninkauji, pasitepk sau galvą ir nusiprausk sau veidą, kad ne žmonėms rodytumeis pasninkaująs, bet savo Tėvui, kurs yra slaptoje; ir tavo Tėvas, kurs mato slaptoje, atsilygins tau". (Mat. 6, 16—19).

MOKSLEIVIAI, PASINAUDOKITE!

Šiais metais „Židinys" savo metiniams *apsimokėjusiems* prenumeratoriams duoda už pusę kainos „Sakalo" ir „Žinijos" b-vių labai vertingų knygų (jų sąrašas išspausdintas š. m. „Židinio" 1 Nr.). Pasinaudojant šia lengvata galima sutaupyti daugiau kaip 100 lt. Kas nori tų knygų įsigyti, tenepraleidžia progos. Kas „Židinį" prenumeruojasi per platintojus, teapsimoka jiems nustatytą metinę prenumeratą ir knygas, surašęs skyrium „Sakalo" ir skyrium „Žinijos" bendrovių leidinius, teišrašo per juos. Kas iš moksleivių „Židinį" betarpiškai prenumeruojasi, išrašomų knygų sąrašą gali siųsti tiesiog *„Židinio" adm-jai, Kaunas, Laisvės Al.* 3. Knygos bus siunčiamos tiktai išpirktinai (apdėtu mokesčiu).

Stasius Būdavas

Mano Viešpačiui geram

Išėjau po miegančio Dangaus viršūnėm
Su savim pasikalbėt ir su žvaigždėm.
Nulinkau, kaip vakaras, į saulės gaisrą
Ir klausaus, kaip giesmės nuplaukia eilėm...

Nuplaukia tos giesmės su varpų asista —
Ir tada rankas tiesiu — visas žvaigždes nuskinti noriu,
Ir visas žvaigždes aš neščiau į Bažnyčią baltą,
Ir sukraučiau gero Viešpaties altoriun.

Ak, Dangaus viršūnė taip nutolusi, pakilus —
Negirdžiu žvaigždžių sidabro pasakos kvėpavimų.
Ir lūžta mano rankos jau, jau smilksta pirštai,
Lūpos su žeme sueina vėl — sueina pabučiavimais.

Bet aš vėl tiesiu rankas Dangaus viršūnėn
Ir imu iš dūšios vieną žvaigždę gerą —
Vieną žodį gerą mano Viešpačiui geram,
Kurs liepė tarti man: Et omnia in Christo restaurare! —

K. Zupka

Nauja lyrika

Nuo vakar mano lyrikoj nauji vardai,
Nuo vakar jau pradėjau naują psalmę.
Dabar neberasi, ką ten radai,
Nei tų fortissimo, nei mano krašto palmių.

Nebeminiu nė tų trijų spalvų,
Kaip ta, seniai beatlankyta mylimo,
Ir visa, kas tada dar buvo tarp gyvų,
Ką žąsys išgageno ten už pylimo.

Taip tyliai tyliai tolimi skliautai
Tik spengia tolimais šaltais žvaigždynais,
Tik dideliausios sidabrinės mėnesienos —
Nei niekas nepaklysta, nei vaidenas.

O žemės susimąstyme tik tiek nedaug garsų,
Tiek maža žodžių ir tiek daug rymojimo,
Dabar jums gražūs būtų daugelis ir tų,
Kuriuos tada kartu numojome.

A. Vaičiulaitis

Kaip pasensta poetai

(Prancūzų literatūros maître'ai)

Maître — prancūziškas žodis, kilęs iš lotyniškojo magister — mokytojo. Prancūzams jis turi ypatingą prasmę. Jų maître yra žmogus, kuris savo srity toli prašoksta visus kitus ir yra tarsi vadovas, skonio ir pažiūrų davėjas. Aplink jį susidaro būriai pasekėjų, jis yra to laikotarpio viešpats. Į jį kreipiasi, kaip Dantė į Vergilijų, sakydamas maestro. Lietuviškai artimiausias tam žodis būtų — mistras. Bet tuo tarpu jis nėra įėjęs speciališku terminu į literatūrą.

Taigi kiekviena tauta mėgsta turėti savo literatūros maître'ų. Tik pastaruoju laiku ne visiems pigiai sekasi jų susilaukti. Sakysim, anglai nusiskundžia, kad naujoji jų literatūra neduoda pro kitus aukštai prasikišančių asmenybių. Jų B. Shaw, R. Kipling J. Galsworthy, H. G. Wells, G. K. Chesterton yra jau prieš trisdešimt ar daugiau metų į garbės sostus susėdę. Bet kur tie iš jaunosios kartos, kurie galėtų anų senių išgarsintus krėslus užimti? Jų nėra. Vietos tebėra laisvos. „Ji (naujoji anglų literatūra) turi daug talentų, bet dar nė vieno maître'o nedavė, nors niekados tam patogesnio laikotarpio nebuvo; tokioj anarchijoj vieta yra laisva ir naujam Shakespeare'ui ir naujam Keats'ui". (René Lalou „Littérature anglaise contemporaine", 240—41 p., 9 éd.).

Šiuo atveju, rodos, daug laimingesni prancūzai. Pas juos naujaisiais laikais yra įėjęs į kraują paprotys, kad per 10—15 metų žūtbūt reikia atgaivinti literatūrą naujais vadovais, pagimdyti šviežių maître'ų. Dėl to čia vyrauja daug mados apaštalų, bet pasirodo ir rimtų kūrėjų. Tiesa, po kiek laiko ir nuo šių rimtųjų publika nusigręžia, puola vėl prie kitų. Toks nusigręžimas pastebimas ne tik prancūzų literatūroj, bet ir kitur. Paimkim kad ir italą G. d' Annunzio. Lyg seniai buvo tos dienos, kada šis kūrėjas buvo visų graibstomas. Aplink jį susikūrė ištisa legenda. O dabar? Teisybė, legenda tebesupa jį, jis įėjo į literatūros istoriją, jis yra italų tautinis didvyris, bet jo raštai nėra dienos aktualybė. Kitaip sakant, — plačioji publika jo urmu neskaito, nebėga prie jo išskėstomis rankomis, kaip pirmiau. Jaunoji karta, susidurdama su pakitėjusiomis sąlygomis, išaugdama kitokioj nuotaikoj, ieško naujų dievaičių.

Bet grįžkim prie prancūzų. Ar ten irgi ne tas pats? Norėdami atsakyti į šitą klausimą, dirstelkim, koki buvo jų maître'ai keliais paskutiniais dešimtmečiais. Žinoma, čia jų visų neišskaitysim ir nesistengsim duoti kokios klasifikacijos, nes nė jokia klasifikacija negali apimti visos tikrovės. Tik taip sau paimsim kelis pavyzdžius, kurie gal ir neaprėps visų maître'ų.

Prancūzijoj buvo romantizmo, realizmo, naturalizmo, simbolizmo vadai. Jie visi jau senos gadynės žmonės Jie neįeina į naująją literatūrą. Knygos, aprašančios naująją prancūzų literatūrą, paprastai prasideda naturalizmo kriziu. Koki gi rašytojai pasirodo nugalėtojais po naturalizmo krizio? Iš romanistų vienoj eilėj buvo mėgstama sustatyti Paul Bourget, Anatole France ir Pierre Loti. Žinoma, nevisi jie buvo lygiai vertinami ir gerbiami. Bet jie buvo dienos vadai. Tai toki vardai, pro kuriuos paprastas pilietis be kepurės praslenka, ir tiek. Tegu sėdi jie sau garbėje! Paul Bourget dar gyvas, todėl apie kokį nors jo „bankrutą" nemandagu galbėti. Be to, jis yra katalikas ir iš jų tarpo turi uolios paramos. Tik sutikim, kad visus šituos tris mistrus jau seniai pakeitė nauji rašytojai, kurie vadovavimo vadžias paėmė į savo rankas ir vėl spėjo jas paleisti. Pakeitė tai pakeitė. Esama dar ir blogesnių paskalų. Ką gi plepa apie Anatole'į France'ą? Liūdnų dalykų tenka nugirsti apie šį senosios publikos favoritą. Kažkuriam prancūzų žurnale vienas kritikas skundėsi, jog dabar jau žmonės nustoję A. France'ą skaityti. Kritikas guodėsi, esą, gal šitas rašytojo užtemimas praeisiąs. Padėk, Dieve! Tą reiškinį pastebim ir pas mus, kur A. France buvo gana populars, nors jo raštų savo kalba neturėjom. Bet kai išvertė jo porą kūrinių (tiesa, blogiausių!), daugumas skaitytojų jautėsi labai nepatenkinti jo kūryba. Kaune yra prancūzų knygynas. Ten randami ir A. France'o visi kūriniai. Jie stovi lentynose, nesulaukdami pirkėjų. „Kad taip prieš dvejus metus — tai visas jo knygas būtų, kaip matai, išpirkę", skundžiasi knygyno savininkas.

O kaip Pierre Loti koziriai? Lietuvoje jis mėgstamas. „Islandijos žvejo" net antras leidimas išėjo. Taip atsitiko gal dėl to, kad pas mus dabar madoj sentimentalinė literatūra (atsiminkim „Raupsuotąją"!). Prancūzijos literatūrinėj biržoj Pierre Loti markė žemiau kritus ir už A. France. Labai nuostabiai ir keistai mums gali atrodyti toki atsiliepimai: „Loti nėra labai skaitomas, ir pusėtinai bijau, kad jo užbūrimas, pagavęs 1900 metų kartą, neliktų be įspūdžio 1930 metų kartai. Jam skiriamos knygos, bet nežiūrima jo raštų. Nenustygstančiam mūsų dienų jaunimui jo kūriniai atrodo monotoniški, jo stilius išglebęs..., jo mirties baimė vaikiška..." (André Billy, Annales, 1-er déc. 1930). Kas būtų drįsęs su tokiais, nors teisingais, žodžiais pasirodyti prieš 30—40 metų! Mutantur tempora ir t. t.

Paskui, tuojau po minėtosios trijulės, chronologine eile, iškilo Maurice Barrès, Maurice Maeterlinck, Henri de Régnier ir Francis Jammes. Trys iš jų ir dabar tebegyvi, tik Maurice Barrès miręs. Iš jų populariausias, pasaulinės šlovės ir Nobelio premijos susilaukė Maurice Maeterlinck, kuris kilimo yra belgas, rašąs prancūziškai. Dabar jis nėra madnas. Jo kūrinių misteriška nuotaika, matyti, spėjo iki gyvam kaului įgristi. Tas nusistatymas šito dramaturgo atžvilgiu atsiliepia ir Lietuvoj. Pas mus,

Paul Bourget

Paul Claudel

Paul Valéry

Marcel Proust

palyginti, yra nemaža išleistų jo dramų („Universitas“ ir kitur). Bet ar kas jas plačiai skaito? Ne! Ir tai gali paliudyti knygynų lentynos. O gal scenoj laikosi? Irgi ne. Kauno Valstybės Teatre statyta jo drama labai greitai iš repertuaro išnyko. Dabar ketina suvaidinti naują jo dramą. Žiūrėsim, kaip seksis.

Maurice Barrès užsieny nėra žinomas, nes tai perdėm prancūziškos kultūros ir rasės žmogus. Bet už tai Prancūzijoj jo įtaka buvo labai didelė. Jis iš pradžių prancūzus išmokė „aš“ kulto, paskui, darydamas evoliuciją, pats priėjo ir minias patraukė prie tradicijų, prie nacionalizmo. Kaip individualizmo apaštalas, jis viešpatavo 19 a. pabaigoj, kaip nacionalistas prancūzus žavėjo pirmąjį 20 amžiaus ketvirtį, ligi savo mirties (1923 m.) ir vėliau. Štai dabar Pierre Mille, pats žinomas romanistas, savo knygoje „Roman français“ konstatuoja, kad ir Maurice Barrès pamirštamas, ir labai apgailestauja, nes jo nuomone Barrès esąs vienas iš didžiausių Prancūzijos kūrėjų, gretintinas su Chateaubriandu.

Henri de Régnier ir Francis Jammes pirmiausia yra poetai lyrikai. Lyrika lėčiau įsišaknija visuomenėj. Todėl ir lyrikų pamiršimas nėra toks triukšmingas kaip romanistų. Tačiau turėsim pripažinti, kad dabartinei lyrikai nė vienas iš šių poetų nediriguoja. Jie jau pakeisti kitais. Be to, ir Henri de Régnier ir Francis Jammes šiuo tarpu daugiau atsidavę baletristikai, kuri yra pelningesnė. Juodu sukuria gražių romanų ir novelių, bet vistiek nepasiekia to, ką buvo laimėję lyrikos plotuos.

Prieš pat D. karą prancūzų literatūroj pasirodė naujų vadovų. Iš pradžių pačioj Prancūzijoj ir užsieniuose mėgstamas buvo André Gide, ničininkas, satanistas, amoralistas, anarchistas ir kitokio plauko žmogus. Jį ir dabar prancūzai labai gerbia, bet po karo iš jo rankų rolė išslydo. Jo kūryba, jo problemos nustojo dienos aktualumo ir žavumo.

1914 m. karo lauke krito Charles Péguy. Teisybė, jis dailiosios literatūros srity nedaug ką tesuteikė. Jis prancūzams imponavo savo doktrina, kuri iš socializmo priėjo prie tautiškumo ir katalikybės. Ši aukšta asmenybė savo gyvenimu, karštu tiesos ieškojimu ir dabar tebetraukia daugelį širdžių. Jo nepamiršta ir nepamirš dar ir kaip karžygio, kurs dėl tėvynės galvą padėjo.

Anksčiau prieš D. karą pradėjęs kurti, karo metu aistringai žmones prie taikos šaukęs Romain Rolland prancūzų literatūroj stovi gana ypatingoj vietoj. Kada jo „Jean Christophe“ paplito visam pasauly, kada jį vainikavo Nobelio premija, daugumas prancūzų į jį žiūrėjo šaltai. Tam buvo priežasčių. Pirmiausia, Romain Rolland drįso be ceremonijų elgtis su prancūzų sintakse. Klasicizmo pakalikams tai rodėsi dangaus kerštо šaukiąs nusikaltimas. O juk gerai žinome, kad Prancūzijoj visos akademijos, visos aukštos katedros, žodžiu, viešoji nuomonė laikosi klasikinių prietarų, kaip skęstąs lentgalio. Paskui vėl, — „Jean

Christophe'o" herojus buvo vokietis. Tai negirdėta sensacija — vaizduoti vokiečius! Ir dar — per D. karą Romain Rolland visus šaukė prie taikos, ir į vokietį ir į prancūzą kreipėsi kaip į brolius. Na, gerai, kad dėl tokio brolybės jausmo rašytojas neatsidūrė karo teisme! Taigi Prancūzijoj Romain Rolland'o nepopularumas labai suprantamas. Bet vis dėlto ir ten jis rado sekėjų tiek dailiosios literatūros, tiek savo idėjų dirvoje. Tačiau ir Romain Rolland yra jau praeitų dienų maître'as.

O dabar, kas gi dabar ten vyrauja? Sunku tiesiai pasakyti. Ypač nelengva būtų, jei norėtume išskirti pačius jauniausius literatūros jupiterius. Čia dar nėra nė jokios perspektyvos, čia dar maišosi objektyvesnis žodis su subjektyviais sprendimais.

Tačiau niekas neneigs, kad paskutiniųjų metų literatūrinės žvaigždės yra Paul Claudel, Paul Valéry ir Marcel Proust. Jie nevienu laiku pradėjo savo darbą: pirmasis jau žinomas nuo 19 a. pabaigos. Bet jis yra tokia sunki kreatūra, jog jo prancūzai vis dar nesuvirškina. Antrasis literatūroj pasirodė maždaug tuo pačiu metu kaip ir Claudel, bet pasakišku staigumu iškilo tik po 1917 m., nes ligi tada nieko nespausdino, išskyrus pirmuosius kūrinius. Marcel Proust, pradėjęs rašyti prieš pat D. karą, yra jau pokarinių dienų sūnus.

Paul Claudel labai plačios kultūros žmogus, susikūręs savo logiką, savo ritmiką, savo poetiką... Tai jau dideli dalykai. Bet jo poezija tokia savotiška, tokia originali, tokia gili, taip tolima nuo įprastos prancūzų tradicijos, jog rašytojo tautiečiai sunkiai jį „įkanda". Be to, ir jis kartais nusižengia... sintaksei. Šis kūrėjas plačių masių sau niekad neieškojo, jį supranta ir skaito tik rinktinė publika. Bet jo įtaka jaunajai kartai labai reikšminga. Tarp kita ko — Paul Claudel yra Prancūzijos ambasadorius J. A. Valstybėms ir pažiūromis katalikas.

Ir Paul Valéry yra sunkiai prieinamas rašytojas. Jo menas labai kilnus, skaidrus, intelektuališkas. Jo poezijoj idėjos taip įpintos, kad tik po atidaus skaitymo jas iššifruoji, o kartais ir visai nieko nesupranti. Iš jo eilėraščių, pro tą dailią posakių ir vaizdų architektūrą, iškyla pesimistiška mintis. Technikos atžvilgiu jo poezijoj ir prozoj kiekvienas sakinys pasižymi nepaprastu tobulumu, o kalba tokia muzikali, jog čia jis lyginamas su didžiuoju Racine'u. Jo lyriką dar vadina metafizine, nes Paul Valéry, išeidamas iš nuosavos poetikos, moko, kad poezijos tikslas yra išreikšti ne vaizdą, ne jausmą, bet idėją. Lyrizmas, būdamas grynoji poezija (la poésie pure), turi išreikšti grynąją inteligenciją, kurią sudaro grynosios idėjos. Šios idėjos neturi nieko bendro su mūsų kasdieniniu gyvenimu, jos randamos tik aukštesniam pasauly ir nepasiduoda mūsų įprasto galvojimo dėsniams. Todėl ir poezija, įsiskverbdama į grynąsias idėjas, nesiskaito su mūsų protavimo dėsniais ir eina savo keliu, kurį poetas tikisi suradęs.

Kiek Paul Valéry yra populārus, tiek jo poezija mažai paplitus. Mat, jis spausdina savo kūrinių tik labai nežymų egzempliorių skaičių. Apie išėjusią knygą kritika paraŝo ilgiausias panegirikas, o minia jo raštų taip ir negauna nusipirkti. Taigi yra būdas autoriui išgarsėti ir tada, kai jo kūryba neturi tiesioginio susisiekimo su skaitytojais. Tiesa, šių metų pradžioj jis savo eilėraščių išleido didesnį egzempliorių skaičių; visiems prieinamą.

Ir trečiasis paskutinių dienų dievaitis, Marcel Proust, yra sunkiai skaitomas. Tiesa, šis romanistas jau prieš 9 metus (1922 m.) miręs, bet susidomėjimas juo yra tiesiog nepaprastas. Visi literatūros laikraščiai apie jį straipsnius rašo, surankioja kiekvieną iš po jo plunksnos išėjusį dalykėlį, o atskirų studijų apie jį kasmet pasirodo kur kas daugiau, negu apie kurį kitą kūrėją. Jį laiko prancūzų romano atgaivintoju, po Dostojevskio didžiausiu psichologinio romano mistru ir stato vienoje eilėje su Balzaku ir Zola kūrybos platumo atžvilgiu. Jo didžiausias ir, galima sakyti, vienintelis kūrinys yra 12 tomų „A la recherche du temps perdu". Šį veikalą autorius rašė skubėdamas, nes buvo ligotas ir jautė netolimą mirtį. Stengdamasis iš mirties išsivaduoti norėjo sukurti nemirštamą knygą. Plačioms masėms jo kūrinys, tur būt, ir liks neprieinamas. Juk kaipgi nebus nuobodus paprastam piliečiui kūrinys, kur tik vienam pabučiavimui aprašyti skirta keliasdešimt puslapių, o tarp momento, kada vyriausias veikėjas — pats Proust — pamato Albertiną, kurią jis paskui mylės, ir to momento, kada jis jai pirmą žodį pasakys, praeina šimtas puslapių. Tarp tų dviejų momentų autorius aprašinėja viską, ką jo akis galėjo aplink pastebėti, ir kas jam įdomu buvo. Bet už tai literatams, aukštesniems sluoksniams Proust'o kūryba įspaudė neišdildomą žymę.

*

Čia gal ir ne visi maître'ai buvo suminėti. Ypač tai žymu, jei paimsim moderniškąją, taip sakant, revoliucinieriškąją literatūrą. Ir šios literatūros atstovai turi savo žymių asmenybių, kaip G. Apollinaire, Max Jacob, ir jų įtaka labai svarbi. Tačiau kažin ar jie turi pretenzijų lygintis su Paul Bourget, A. France'u, Paul Claudel'iu, Paul Valéry, Marcel Proust'u savo kūrybiškuoju pajėgumu ir tobulumu.

Be to, kalbant apie rašytojų „pasenimą", apie plačiosios publikos nusikreipimą nuo jų, nebuvo galvoj turėta jų kūrybos sumenkėjimas meniškuoju atžvilgiu. Praėjus vieno ar kito rašytojo madai, didieji sluoksniai dažniausiai jo neskaitys ir tada, jei jis dar geresnių kūrinių duos. Literatūros kritika dar neįrodė, ar Maurice Maeterlinck'o vėlesnieji kūriniai yra menkesni meno atžvilgiu, bet jais susidomėjimas žmonėse vis dėlto nežymus. Čia tas pats reiškinys, kaip pasaulinės literatūros istorijoj: daug šedevrų neskaitoma, nors vadovėliai išsijuosę giria jų grožinį puošnumą.

René Bazin)*

Vilko Našlė

— Elizėle, kas yra Agibų ežerėly?

— Nendrės žiedai, kurių niekas nedrįsta skinti, ir žuvys, kurių niekas nedrįsta žvejoti.

— Kas dar ten yra?

— Tulžis — žvejotojo, žydadūšios žaliasparnės, varlės, kur kvarkia, vandens vištelės, kur narsto, marganugariai driežai, varnai, kurie skraido ir nenusileidžia.

— Ar jau viskas?

— Ne, yra Vilko Našlės šešėlis, kuris eina ir grįžta, ir niekada nenutolsta.

— Neik ten niekada, Elizėle, nes tau gali atsitikti nelaimė prie Agibų ežerėlio.

Vaikas prižadėdavo. Ir senelis, kuris vertėsi kolporterio (vaikščiojančio pirklio) amatu, visada stengdavosi pasisukti iš kelio ir išvengti laukinės vietos, kur labai tikras pavojus tykojo jį ir jo giminę.

Agibų ežerėlis buvo labai senas tvenkinys, susidaręs iš subėgančių slėnio vandenų, — slėnio siauro, susisukusio, negyvenamo; daugiau negu gero varsto ilgumo tas įvairus slėnis sudarė pievų juostą įterptą tarp miškais apžėlusių kalvelių. Pačiame gale kalnelis, kuris nutraukia slėnį, buvo iš grafito, status, plyšiuotas, pilnas gilių skylių, kur gyvatės perėdavo savo vaikus ir kur genistos medelis įleidžia šaknis. Joks kitas krūmokšnis negalėjo įsigyventi ant šitos uolų krūvos. Bet genistas išaugdavo gana didelis; jis ten karaliaudavo, jis per penketą mėnesių skleisdavo savo geltonų žiedų džiaugsmą tarp ąžuolo miškų gausingo žalumo, — miškų, kurie baigdavosi prie tvenkinio — ežerėlio.

Kaimiečiai nemėgo būti ant jo kranto. Ardami laukus ant kalnelių, jie pažiūrėdavo į jo vandenio atspindžius; kartais per šienapiūtę vienas kitas išdrįsdavo įmesti meškerę ar būčį, bet niekas nenorėdavo ilgiau pasilikti vilko Našlės kaimynystėj, nes tai buvo jos sritis.

Deja, visa tai mus nukelia į tolimus liūdnus laikus. Kitokios Vilko Našlės aš nepažinau, kaip tik seną ir neapkenčiamą,

---

*) *René Bazin* (gimęs 1853 m.) yra žymus rašytojas ir Prancūzų Akademijos narys. Jo raštai yra labai plačiai skaitomi, ir kai kurie jo kūriniai yra susilaukę kelių šimtų leidinių. Jo mėgstamiausi veikalai yra Le terre qui meurt (Žemė, kuri miršta), Le blé qui lève (kvietys, kuris kyla), Les Oberlés ir Contes de Bonne Perette. Iš pastarosios knygos yra išversta ir „Vilko Našlė". René Bazin yra uolus katalikas ir laikomas geriausiu prancūzų kaimo atvaizduotoju naujojoje literatūroje.

Praeidami ją, bažnytkaimio žmonės nusigręždavo nuo jos, kad kokiu nors ženklu neparodytų, jog ją pažįsta. Daug kas atsisakydavo parduoti miltų, druskos arba keturius sietus bulvių, kurių jai reikėjo pragyvenimui, ir dažniausiai ji turėjo kreiptis į toliau gyvenančius kaimiečius ir kitų bažnytkaimių krautuvininkus. Ji buvo aukšta, liesa, išdidi ir kieto veido, ir kai ji artindavosi į vaikus, jie bėgdavo nuo jos. Jos plaukai, jos pečiai ir visas kūnas buvo apsiaustas juodu apsiaustu, kurį seniau moters dėvėdavo sekmadienį ir kurį ji visada nešiojo, kai eidavo kur iš namų. Ar tai buvo neturto ar gedulo ženklas? Kas būtų galėjęs žinoti? Ta moteriškė buvo labai paslaptinga.

Tai moteriškei niekas rankos nepaduodavo, niekas jos nevaišindavo, niekam į galvą neateidavo mintis užeiti pas ją ir sužinoti, ar ji gyva, net tada, kai keletą savaičių jos nebūdavo matyti. Motinos sakydavo vaikams: „Jei tu manęs neklausysi, aš tuoj tai papasakosiu Vilko Našlei“, ir vaikas nutildavo, slėpdamasis motinos glėbyje.

Ir tuo tarpu Vilko Našlė yra buvusi graži ir, gal būt, gera. Ji mylėjo malūnininką ir už jo ištekėjo. Malūno medinis ratas kyšojo iš vandens toj pačioj vietoj, kur našlė iš malūno griuvėsių, akmenų ir balkių buvo pasistačiusi lūšnelę, kur ir gyveno. Laikai tada buvo neramūs Prancūzijoj. Didžiosios Revoliucijos padariniai atsiliepė visam krašte. Daug žmonių nekaltai žuvo, ir karalius buvo nukirstas. Patys prancūzai mušė vieni kitus. Vieni partizanų eilėse kovojo dėl karaliaus, o kiti respublikos armijoj naikino karaliaus šalininkus ir visus tuos, kurie kitaip galvojo, negu revoliucionieriai. Bet atėjo diena, kada dėl karo nuovargio buvo padaryta taika. Savanoriai grįžo namo; partizanai paliko miškus ir spygliuotais krūmokšniais apaugusius plotus. Apie kaimiečių trobeles jau buvo galima išgirsti vaikų balsus ir pamatyti ant slenksčio moteris, ramiai sukančias ratelį. Elizos namelis ir malūnininkas, kurie priklausė dviem priešingom partijom, abu dar tada jauni, karšti, užsidegę vienas prieš kitą nuo seniau kaimišku lenktyniavimusi, tik gerai nežinia kokiu, grįžo vieną ir tą pačią dieną iš dviejų kariuomenių. Jie mūšiuose dešimt kartų ieškojo vienas kito, bet nė karto nesimatė. Ir štai kely, kuris ėjo iš miško išilgai uoluotos skiauturės, vieną gegužės vakarą juodu susitiko. Malūnininkas dėvėjo respublikos grenadieriaus uniformą, ilgus gėtrus, prancūzišką mundierių ir prie didelės veltinės skrybėlės turėjo prisisegęs trispalvę (raudoną, baltą, mėlyną) kokardą. Partizanas — sukilėlis turėjo tik jovaro šakelę savo rusvo švarko atlapo skylutėje. Iš tolo, kai tik pamatė vienas kitą, tuoj užsitaisė šautuvus.

— Jonai Pranciškau, šaukė malūnininkas, tu turi mane pasveikinti, nes mes esame nugalėtojai.

— Nėra nugalėtų, atsakė Jonas, užsismaukdamas savo skrybėlę ant ausų. Tu sukis į dešinę, o aš į kairę. Taika padaryta.

— Tik ne su manim. Tu apkalbėjai mano žmoną. Tu juokeis, kai sudegė mano malūnas. Tu šaudei į mano draugus.

— Tu šaudei į manuosius: mes buvom kare.

— Tu nieko nepraradai ir tu esi nugalėtas; aš visko netekau ir aš grįžtu elgeta. Nusiimk kepurę!

— Niekada prieš tave nenusiimsiu!

Ir juodu pridėjo prie peties šautuvus. Tuo momentu malūnininko žmona pasirodė ant kalnelio. Ji sušuko pamačiusi žemai

Gatvelė.

pakalnėje du vyru, kurie per keturiasdešimt žingsnių taikė vienas į antrą.

— Jonai Pranciškau, — sušuko ji.

Bet šauksmas pražuvo dviejų šūvių aide. Dūmai kilo ties keliu aukštyn. Granadierius gulėjo aukštielninkas su perverta krūtine. Jonas šoko per kaimyninę tvorą ir leidosi bėgti į lauką.

O, baisus baisus reginys! Keturiasdešimt metų praslinko, o jis tebėra ten šiurpia baime pripildydamas tą prakeiktą vietą, kur paskutinis didžiojo kaimiečių karo šūvis nuaidėjo.

Malūnininkė, kuri beveik išėjo iš proto, atstatė savo namo griuvėsius ir laukinė, pabiaurėjusi dėl vargo ir sielvarto nebeteko net savo senojo vardo. Mat, matydami, kaip ji gyveno,

ir prisimindami jos vyro smarkų būdą, kaimiečiai jos kitaip nebevadino, kaip Vilko Našlė. Ji vogdavo laukuose bulves sau maitintis ir miške malkas susišildyti. Ji vagiliavo kaip vyras, ypač ji žvejodavo su meškerėmis ir tinklais Agibų ežerėly. Labai retai, tik pristigusi valgio arba turėdama ką nors parduoti, ji eidavo į bažnytkaimį. Žmonės manydavo, kad ji viską gali padaryti, nes ji kalbėdavo tik apie vieną dalyką. Ji sakydavo: „Malūninkas mirė, mirs Jonas Pranciškus. Jis žus ten, kur žuvo mano vyras. Aš turiu vieną kulką dėl jo pasilikus. Kai jis kada eis pro Agibų tvenkinį, tai jis ten ir paliks. Kitur neisiu jo žudyti, bet jį nušausiu ten, jį arba ką nors iš jo padermės".

Ir nuo keturiasdešimt metų ji tykojo atkeršyti. Dėl to kolporteris vengdavo prieti arčiau prie tų kalnelių, tarp kurių buvo ežerėlis, ir jis drausdavo savo vienintelei anūkei Elizai, kuri, deja, buvo visa jo šeimyna, eiti tuo keliu, kur jis kadaise buvo sutikęs savo priešą. Dabar jis buvo geroko amžiaus sulaukęs, ir laikė nuodėme ir save kaltino, kad jis tada gynėsi; jis dabar kiekvienais metais užpirkdavo mišias už Respublikos grenadieriaus vėlę.

Nelaimingas žmogus buvo senelis. Kartais temstant, grįždamas su pilnu ryšuliu prekių ant nugaros, jis staiga ant tuščios pakalnės, kur ėjo kelias, pastebėdavo krūvą laukinių aguonų, ir jis verčiau sutikdavo pusę mylios sukti į šalį, kaip eiti pro jas. Visas jo džiaugsmas matyti gražiai augančią Elizą buvo pilnas nerimasties.

Netrukus mergaitė sulaukė dešimties metų. Šventė buvo labai maloni, kai Eliza baltai apsirengusi, išblyškusi, traputė tarp draugių, bet grakštesnė ir labiau susitelkusi negu kitos, ėjo prie pirmosios Komunijos. Tai buvo birželio pradžioj; visas bažnytkaimis buvo išpuoštas žaliomis girlandomis. Tą dieną bažnyčioj visos motinos turėjo sau vietas atsisėsti užpakaly savo dukrelių. Visos verkė. Ne kitaip elgėsi ir senelis Jonas Pranciškus. Nors jis nė minutės neišleisdavo iš akių savo mažytės, tačiau vargiai jis ją galėjo matyti, taip gausiai ašaros bėgo prieš jo norą. Daug priežasčių buvo verkti: tiek gedulų praeity, tiek gilių jausmų dabar, ir nenoromis baimė veržėsi į širdį dėl ateities. Tą rytą Eliza jam buvo pasakiusi:

— Seneli, ar tu nori, kad aš pasimelsčiau už Vilko Našlės vyrą.

Ir jis buvo atsakęs:

— Štai jau keturiasdešimt metų, kaip aš tai darau.

Taip pat netekęs jėgų dėl šito nepaprasto nuovargio, jis leido vienai pačiai sugrįžti į namus, kurie buvo bažnytkaimio pakrašty, ir įdavė ją globoti dviem moterim, ėjusiom į tą pačią pusę; jis pats nuėjo į užeigos namus.

— Duokit man seno vyno iš gerai užkimšto indo, kad aš galėčiau įsitikinti, ar tebeesu dar jaunas, — tarė jis.

Vynas nudžiovino ašaras, jį pralinksmino ir leido užmiršti Elizą. O mergaitė namuose greitai pasijuto viena. Tiesa, ji buvo susigyvenusi su vienatve, tačiau tą dieną jai pasirodė skaudu būti be kitų. Ji girdėjo einant pro šalį vaikų būrius, kurie kalbėjo sulaikydami balsą ir švelniau. Ji pradėjo žiūrėti į tris cukrainukus, kuriuos pašvęstus ji parsinešė iš bažnyčios ir kurie atrodė kaip žvaigždės, taip, kaip žvaigždės iš auksinio popierio.

— Viena žvaigždė seneliui, mąstė ji, viena mano tetai Sotienei. Kam trečioji?

Ji galvojo, nes nebuvo nieko, kas galėtų sutrukdyti jos svajonę. Ir ji pajuto savy tokią turtingą, plačią širdį, tokią patenkintą, tokią skaisčią, jog ji nieko nebijojo ir pati sau atsakė:

— Vilko Našlei.

Vargšė dešimties metų mergaitė netikėjo blogio buvimu, nes ji buvo balta ir turėjo daugiau drąsos, negu vyras, nes buvo laiminga. Tuoj nieko daugiau negalvodama, ji pasiima švęstąjį cukrainėlį ir eina laukais išilgai javų ploto. Tai niekas, kad balti bateliai skęsta aukštoj žolėj. Ji eina sau pamažu be baimės, neatsigręždama. Jos vualis užkimba už erškėčių, ji nusikabina jį ir sukryžiuoja ant krūtinės. Ji atrodo lyg apreiškimas, lyg dvasia viršum varpų. Laukas darosi tuščias, su miškeliais, žiaurus, jau nebegirdėti balsų, kurie ūžia ore prie kaimų.

Senelis vis geria prie užeigos namų stalo. Eliza artinas prie Agibų ežerėlio. Ji negalvoja apie draudimus, kurie tiek kartų buvo minėti. Ar tai ne diena, kurių nebus niekad? Ir kas gi, jei ne ji, nuneštų pašvęstos duonos Vilko Našlei? Niekas nepagalvojo apie malūnininko našlę, neturinčią, nei vaikų, nei giminių, nei draugų, kurie pagalvotų apie ją, jei ne ta kūdikis, kuris dabar kopia į perskeltą ir samanotą uolą. Štai ji ant pat uolos viršūnės. Ji jau nusileido į pakalnę antroj pusėj lig akmeninės trobelės, apdengtos šakomis, kurios durys buvo praviros. Kokia prasta ir varginga toji Vilko Našlės lūšnelė; tartum ji būtų paršų tvartas.

Vandens šviesa kyla tarp dviejų kalvų ir pripildo gretimą slėnį. Prisilaikydamas krūmokšnių ir pasilenkdamas, galėtum matyti ten savo paveikslą, lyg veidrody. Elizos širdelė pradėjo plakti. Ji peržengė slenkstį pasiruošusi tarti:

— Labą dieną, ponia Vilko Našle!

Bet nieko nėra. Puodai verda, žolių ryšeliai, šautuvas kampe, sena kepurė su kokarda, kėdė, krosnelė ir viskas. Kaitri birželio saulė braškina šakas. Svirpliai nesustodami čirškia.

— Aš vis dėlto noriu, kad ji žinotų, jog aš buvau atėjusi, tarė Eliza.

Ji paėmė jos peilį ir su jo smaliagaliu įrašė į pašvęstąją žvaigždelę penkias savo vardo raides. Paskui ji padėjo peilį ant krosnelės krašto. Ji dabar bijo. Ji bėga lig senelio namo.

— Seneli, seneli, aš nunešiau Vilko Našlei cukrainį!

Kai šitai išgirdo namo grįždamas senukas, jis pabalo, kaip jovaro žiedas, kurį jis nešiojo atlapo skylutėj per didįjį kaimiečių karą.

Keturi mėnesiai praslinko. Elizėlė serga ir visi kaimynai mano, kad ji greit mirs. Ji taip silpna, jog jos vargšė galvelė klieda, o bažnytkaimio berniokai, kai tik pastebi jos namo stogą, tuoj sulaiko vežimuose įkinkytus arklius ir stengiasi nešaukti ant gyvulių, kuriuos jie gena į lauką. Jonas Pranciškus nebesijuokia, Jonas Pranciškus nebegeria su savo draugais, jis nebeišeina ir keturkampo kambarėlio, kur minutės skaitomos kūdikio kvėpavimu, kuris lyg nori išgerti iki dugno gyvenimą taip greitai, greitai. Tas kvėpavimas vos pastebimas, bet senelis jį pastebi geriau, negu bet kokį kitą garsą, geriau nes dėl jo jis būdi ištisas naktis. O, jei kvėpavimas pasidarytų retesnis! jei karštis nukristų! jei tik Eliza atvertų akis, kurias ji laiko kietai užmerkus! Jau savaitė, kai ji neištarė nė vieno žodžio. Senelis matė, kai pro Elizos lovą praėjo visos jos amžiaus mergaitės, ir išeinančių veide jis skaitė tuos pačius žodžius: „Sudie, Elizėle!“ Jos ją apleido. Niekas nebedrįsta įeiti, nes nelaimė čia pat. Gydytojas pasakė: „Aš sugrįšiu“ ir nebesugrįžo. Jonas Pranciškus nebeturi ašarų verkti. Jis sėdi šiaudiniame fotely, kurį jam paskolino viena moteris. Ji žiūri į baltąją lovą, kuri apsidengia šešėliais, į išblyškusią galvelę, kuri atrodo gyva tik dėl pravertų lūpų kvėpavimo, o naktis atslenka, ir kaimas su savo apylinkėmis nutilsta dvylikai valandų.

Apie vidurnaktį mėnulio spindulys įslinko pro langą, ir tą pačią akimirką Eliza atvėrė akių blakstienas. Senukas pasilenkė ties savo kūdikio žvilgsniu, bet jis nepastebėjo nei Elizėlės nusišypsojimo nei džiaugsmo, bet jis išgirdo neprabudusį balsą, kuris klausė:

— Seneli, kur tu esi?

— Čia, mano mažyte, visai čia pat. Ar tu manęs nematai?

Ji vėl prašneko:

— Aš norėčiau sidabrinės žuvelės, kuri plaukioja Agibų ežerėly. Ji yra prie krašto; ji su dviem raudonais pelėkais; ji plaukia tarp nendrių. Eikit jos sugauti. Jei suvalgysiu Agibų žuvelę, aš būsiu sveika.

Eliza užmerkė blakstienas; ji nesuprato, ką jai senelis atsakė. Ji tiktai nusišypsojo vaikišku šypsniu, kuris prašo ir kuris dėkoja, lyg tai būtų tas pats dalykas. Senelis ilgai neabejojo. Jis prižadino savo kaimyną ir paprašė prie ligonės lovos, o pats užlipo ant svirno, kur yra suglaustas lankelinis tinklas. Štai jis jau išeina pro sodo vartelius. Laukai atidaro mėlynus kelius, kelius, kur klajokliai žvėrys palieka pėdsakus rasotoj žolėje. Vargše seneli, tu žinai, koks kerštas tavęs ten laukia; tu žinai, kad ji niekada nemiega, ir tinklui ežerėly sušlamėjus toji

moteriškė pasislėps tarp krūmokšnių... Tu žinai, kad Elizėlės kaprizas tau gali kainuoti gyvybę.

Bet senukas yra vienas iš tų, kurie myli. Jis nė vieną sekundę nesulėtino žingsnio. Tik vietoj ėjęs į ežerėlį, iš kelio jis pasuko per mišką, ir kada nusileido į pakalnę, paskutiniai medžių šešėliai pasinėrė mėnesienoj, ir jis atsidūrė pievos pakrašty, kurį lietė nejudanti ežerėlio juosta. Tada jis persižegnojo.

Vilko Našlė nemiegojo. Ji išgirdo medžio šakų traškėjimą miške, ji matė išeinant iš miško tą, kurio tiek metų laukė, tą, jos vyro nužudytoją, priešą, kurį kažin koks pamišimas atmasino į neatpirkto nusižengimo vietą. Staiga ji pajuto laukinio malonumo kutenimą. Ji pažiūrėjo pro namelio skylę į Joną Pranciškų, kuris stovėjo tvenkinio pakrašty.

— Dabar tu mano rankoj, sušnibždėjo ji tyliai.

Ir ji pradėjo juoktis. Ji nukabino aprūdijusį šautuvą, su kuriuo ji nušaudavo antis ar gulbes, nusileidžiančias į ežerėlį.

Genisto krūmokšniai buvo tokie aukšti, jog Elizos senelis negalėjo pastebėti juodos būtybės, kuri lenkėsi ir slinko prie krašto. Šautuvo galas prasikišo pro žalias šakeles, palinko į kitą tvenkinio krantą, suieškojo vietą ties žmogaus širdimi, ir Dievo angelai, kurie skraidė naktį, matė tą šiurpų vaizdą: Vilko Našlė taikė į savo priešą ir laikė pirštą prie šautuvo gaidelio. Bet tą sekundę, kada pirštas ruošėsi jį paspausti, moteriškė pastebėjo ant ežerėlio paviršiaus judančias žvaigždeles. Jos nuklojo vandenį gyvomis liepsnelėmis, uždengdamos tą kelmelį, kur stovėjo vyriškis. Ir kiekviena iš tų auksinių žvaigždžių buvo panaši į pašvęstąjį cukrainėlį, kurį mažoji Eliza buvo palikusi triobelėj.

— Šalin, žvaigždės, išnykite!

Bet žvaigždės nesišalino, neišnyko. Vilko Našlė triskart pakėlė šautuvą ir nuleido. Trečią kartą senelis Jonas pagavo žuvelę lankelinio tinklo dugne, ją sučiupo ir pasileido bėgti palikdamas tinklą ant žolės. Miškas treškėjo, lyg nuo vejamo briedžio bėgimo.

Tada šaukdama ir šėldama iš pykčio, kad leido pabėgti aukai, Vilko Našlė išsitiesė ant pačio uolos krašto ir sviedė į tvenkinį ginklą, su kuriuo buvo kariauta per Didįjį karą. Šautuvas apsisuko ore, krito ir prasmego į žvaigždėtą vandenį, kuris jį paslėpė amžinai.

Jonas Pranciškus jau bėgo takeliais anapus miško su sidabro žuvele, kuri turėjo išgelbėti Elizėlę.

Rytojaus dieną Vilko Našlė paliko Agibų ežerėlį. Ji vyko į miestą, atėjo prie vienos senelių prieglaudos durų ir tarė:

— Aš esu Vilko Našlė, kuri per keturiasdešimt metų gyveno kerštui. Tas žmogus buvo atėjęs į pažymėtą vietą. Aš jį turėjau ties savo šautuvo galu. Bet žvaigždės buvo labai panašios į pašvęstąją mažytės duoną. Dėl to mano širdis atsileido. Aš nebesu nieko verta: paimkite mane.

Žmonės pamanė, kad ji kiek pamišusi, ir ją priėmė. Toj prieglaudoj ją pažinau, ir ji ten mirė. Vertė *J. Gr.*

Mūsų moksleivijos išsilavinimas

(Pasikalbėjimas su Dr. Kl. Ruginiu)

Mūsų moksleivijai trūksta išsilavinimo. Mūsų moksleivijai trūksta išsiauklėjimo. Mūsų moksleivija ateina į universitetą toli gražu nepasirengusi studijoms. Net šilta pasidaro beklausant tokių „lipšnių komplimentų“ savo ir savo jaunesnių kolegų adresu. Bet... ar kartais tie priekaištai neturi kokio pagrindo, ir todėl, ar negeriau, vietoj karščiuotis ir atkakliai ginti savo garbę, pažvelgti tiesai stačiai į akis. Atvirai konstatavę neigiamybes ir susekę jų priežastis, galėsime ieškoti ir, be abejo, rasime priemonių, kaip išeiti iš keblios būklės, kad ateity galėtume būti ne *privilegijuoti,* bet *naudingi* savo krašto piliečiai.

Tų minčių ir „Ateities“ redaktoriaus stumiamas, aš atsidūriau jaukiame žinomo mūsų pedagogo Dr. Kl. Ruginio kambaryje prie rašomojo stalo, ir mes pradėjome pasikalbėjimą šiuo aktualiu ir opiu klausimu.

— Šiais laikais neretai išgirstame nusiskundimų, kad mūsų moksleivija esanti per menkai pasiruošusi studijoms ir šiaip gyvenimui. Ponui Daktarui, be abejo, daugiau tenka susidurti ne tik su panašiais nusiskundimais, bet ir su pačia moksleivija, todėl labai įdomu būtų išgirsti p. Daktaro nuomonę apie dabartinę mūsų moksleiviją.

— Mielu noru pasidalinsiu savo mintimis su jūsų skaitytojais, tik norėčiau pastebėti, kad šiuo klausimu gal kompetentingesni būtų p. p. profesoriai, nes jie kaip tik daugiausia susiduria su ta moksleivija, kuri jau laikoma „subrendusia“. Man tenka susidurti tik su nedidele moksleivių dalimi. Nors, tiesa, kasmet turiu progos susipažinti su baigusiais 4 gimnazijos klases arba vidurinę mokyklą, taigi, taip sakant, su jaunesniąja moksleivijos puse; tenka šiek tiek susidurti ir su abiturientais, laikančiais egzaminus pradžios mokyklos mokytojo cenzui įgyti. Todėl, suprantama, turiu susidaręs tam tikrą mūsų moksleivijos vaizdą, kurio ryškesnius bruožus galėčiau nušviesti. Žinoma, tas vaizdas nebus visai pilnas, nes viena, kaip jau sakiau, aš tik dalį mūsų moksleivijos tepažįstu, o antra, aš čia manau kalbėti apie moksleiviją daugiau intelektualinio jos išsilavinimo ir šiaip bendro jos kultūringumo atžvilgiu. Dorovinius bei religinius klausimus, manau, geriau galėtų apspręsti mūsų dvasios vadai, todėl tuos klausimus nebent tik prabėgdamas paliesiu.

Apskritai mūsų moksleivijoje pastebima vienas teigiamas ir sveikintinas savumas, — tai visuotinis veržimasis į mokslą: mūsų mokyklos perpildytos, o, be abejo, prievarta mokinių niekas čia nesuvarė; jie patys rodo iniciatyvos ir noro šviestis. Tačiau iš kitos pusės turime konstatuoti liūdną faktą, kad kiek plačiai veržiamasi į mokyklą, tiek mažai stengiamasi *tikrai* mokytis. Stebėdamas mūsų moksleivius, aš gaunu įspūdžio, kad labai daug

jų mokosi ne tam, kad ištobulintų savo asmenybę ir įgytų kuo daugiausiai gyvenimui reikalingų žinių, bet kad šiaip taip *gautų atestatą,* o paskui *lengvesnę vietą.* Dėl to pas mus labai yra įsigalėjęs mokymasis *apgraibomis,* trejetukui su minusu arba net ir su dviem minusais. Labai dažnai mokomasi mechaniškai, savarankiškai negalvojant ir nesistengiant surišti visas žinias

Dr. Klemensas Ruginis

į vieną sistemą. Nesistengiama susipažinti su dėstomais dalykais iš pamatų. To pasėka: nesugebėjimas pritaikyti gautas žinias gyvenimui, nesugebėjimas toliau savarankiškai studijuoti, silpnai išplėtota inteligencija ir per daug *kaimiškas* galvojimo būdas. Kad labiau pamatuočiau savo tvirtinimus, galiu nurodyti porą pavyzdžių. Pasitaiko, kad baigęs 4 klases mokinys nemoka keturių aritmetikos veiksmų, neišsprendžia kad ir tokio pavyzdžio: 5050 × 100307; su dalymu dar blogiau, o ką ir bekalbėti apie trupmenas. Balkanų pusiasalio kartais ieškoma Ledinuotame vandenyne. Abiturientas nežino, kas buvo Kopernikas

ir kokia sistema vyravo ligi Koperniko. Suprantama, su tokiomis žiniomis jis negalėjo gauti brandos atestato ir egzaminams jis, be abejo, tuos dalykus buvo iškalęs, bet *tik egzaminams*. Mano čia nupasakoti pavyzdžiai nėra reti faktai. Tie trūkumai jau septinti metai man tenka kasmet konstatuoti.

— Bet šalia visų tų trūkumų ar neteko p. Daktarui pastebėti moksleivijoje ir kitos priešingos srovės, kuri į mokslą ir iš viso į savo pašaukimą blaiviau žiūrėtų?

— Taip, sutikau moksleivių, kurie ar dėl savo ypatingų įgimtų gabumų, ar dėl susidariusių palankių aplinkybių žymiai pralenkia savo draugus; bet šitokių buvo vis tik žymiai mažiau. Apskritai dėl moksleivijos aš norėčiau dar pastebėti, kad ji pasižymi interesų siaurumu, nerodo iniciatyvos ir veržimosi į aukštybes. Tiesa, yra tam tikrų siekimų, bet kaip dažnai siekiama pašalinių tikslų, kuriais moksleivis mažiausiai turėtų domėtis, o nesistengiama ištobulinti savo asmenį, išplėtoti savo intelektualinių, estetinių, dorinių ir religinių galių. Juk beveik nepastebime, kad mokiniai privatiškame gyvenime, suėję į būrelius, diskutuotų mokslo, literatūros, meno, savęs auklėjimo klausimus. Šitokiuose privačiuose pasikalbėjimuose ir pasirodo tikrasis žmogus, pasisako, kas jam įdomu.

Tas paviršutiniškumas pastebimas ne tik mokyklos darbe, bet ir savarankiško lavinimosi kuopelėse. Ir čia, kur mokinių savarankiškumui ugdyti sudaromos geriausios sąlygos, vis dėlto galime pastebėti kaž kokį proto sustingimą. Atvyksta kviestinis paskaitininkas. Susirinkimo dalyviai parėmę smakrus jo išklauso — ir baigta. Taip neturėtų būti. Daugiau reikėtų patiems kelti klausimų ir patiems juos diskutuoti.

Įsižiūrėję į išorinę moksleivio išvaizdą ir į jo elgėsį, negalėsime nepastebėti apsišlifavimo, mandagumo, žodžiu bendro kultūringumo trūkumą. Tai rodo jo kepuraitė, drabužiai, batai, nežmoniškas pertraukų metu riksmas ir apskritai nieku nesivaržymas. Šie trūkumai ypač ryškiai išeina aikštėn vakarėliuose, šokiuose, kuriems rengti, tiesa, iniciatyvos netrūksta ir kuriuose ieškoma ne kultūringo ir lavinančio pasilinksminimo, bet besąlyginio pasismaginimo. Skaudžiausia tai, kad nematyti noro ir pastangų kultūrintis; moksleivis nejaučia savo nekultūringumo ir ramiai pasilieka savo nekultūringume, kartais net tyčia tą nekultūringumą demonstruodamas, lyg juo pasididžiuoti norėdamas.

— Konstatavę tikrai nedžiuginančią mūsų moksleivijos būklę, ar galėtume, p. Daktaro nuomone, kaltinti dėl to patį jaunimą, ar gal reikėtų paieškoti kitų priežasčių, kurios nulėmė šios būklės susidarymą?

— Taip, yra labai rimtų priežasčių, kurios galėtų kiek pateisinti jaunimą, bet kurios taip pat uždeda dabartinei moksleivijai pareigą dėti visas pastangas, kad kuo greičiausiai būtų išbrista iš tos pragaištingos būklės.

Pirma didžioji priežastis, be abejo, yra Didysis karas. Nors nuolat kartojamas, tas posakis jau banališkai skamba, bet tai tiesa. Juk karas išstūmė žmogų iš vėžių, atleido jį varžiusius dorovinius varžtus ir leido jam vadovautis žemesniaisiais impulsais. Tai visa negalėjo neatsiliepti jaunojoje kartoje. Karas taip pat daugeliui davė progos be didelių pastangų daug pasiekti, iškilti. Ir jaunimas nejučiomis užsikrėtė tuo nenoru įtemptai dirbti, o juk asmens ištobulinimas tegalimas *be galo sunkiu darbu.* Po karo įvykusios revoliucijos metė klaidingai suprastą laisvės ir demokratybės šūkį. Pradėta manyti, kad kas apskuręs, apsileidęs ir nepaisąs jokių mandagumo formų, tas tikras demokratas. Klaidingai suprasta laisvė atpalaidavo moksleivį ir nuo intensyvaus darbo.

Kita priežastis bene bus ta, kad dauguma mūsų mokyklų randasi mažuose provincijos miesteliuose, kurių kultūrinis lygmuo labai žemas. Neturėdami kultūrinės atmosferos, mokiniai neturi ir akstino patys kultūrintis. Tačiau ši priežastis negali visai moksleivių pateisinti. Gyvendami ir nekultūringose apystovose, jie vis tik žino, kad yra kultūringesnis gyvenimas, tą gyvenimą jiems vis tik kad ir retkarčiais tenka pamatyti, jei ne tikrovėje, tai bent literatūroje ar geroje kino filmoje. Kodėl tad jie nesistengia to kultūringesnio gyvenimo siekti? Jie turėtų jo siekti padvigubintomis pastangomis, nes jie savarankišku darbu turi įsigyti ir tai, ką be jokių pastangų duoda kultūringa aplinka.

— Nors p. Daktaro išvardintos priežastys ir labai rimtos, bet vis dėlto jos yra pereinamo pobūdžio. Dabar jos nuo mūsų tolsta ir nyksta, ar kartu su tuo pastebima moksleivijoje pažanga?

— Kad mūsų moksleivijoje, nežiūrint aukščiau minėtų trūkumų, yra pažanga, to negalima užginčyti. Aš tik norėčiau pabrėžti, kad toji pažanga vyksta per daug lėtu tempu. Savo pastangomis tą tempą suintensyvinę, moksleiviai daug greičiau galėtų prisiartinti, o gal net ir pasiekti idealų moksleivio tipą.

— Būtume labai dėkingi, jei p. Daktaras sutiktumėt bent trumpai charakterizuoti tą *idealų moksleivio tipą.* Juk tokio idealaus tipo turėjimas prieš akis gali pagreitinti ir patį moksleivijos progresą.

— Tai plati tema. Jai išsemti reikėtų ištisos knygos, bet vieną kitą ryškesnį bruožą, ypač tai, kas mūsų sąlygose svarbiausia, pasistengsiu čia iškelti.

Pirmas idealaus moksleivio pažymys, tai kiek galima *vispusiškas susidomėjimas,* susidomėjimas ne dėl materialinės naudos ar šiaip lengvesnio patogesnio gyvenimo, bet dėl savo asmens ištobulinimo. Šiandie visose srityse mums reikia savų tyrinėtojų ir kūrėjų, o tyrinėtojai tiria ir kūrėjai kuria ne dėl išskaičiavimo, bet iš susidomėjimo.

Turėdamas tą susidomėjimą religijos, mokslo, meno ir technikos klausimais, idealus moksleivis stengsis visais tais kultūros turtais *save tobulinti.* Per didelis specializavimasis, įsigilinimas tik į vieną kurią mokslo šaką pas moksleivį dar nepageidaujamas. Jis turi siekti kiek galėdamas platesnio bendro išsilavinimo. Tik tas yra geras specialistas, kuris turi gerą bendrą išsilavinimą. *Dėl to iš visų jam teikiamų mokslo šakų jis stengiasi išmokti maksimumą.*

Idealus moksleivis besimokydamas stengiasi dirbti kiek galima *savarankiškai.* Taip, būdami moksleiviais, dirbo visi didieji žmonės. Nesavarankiškas darbas, naudojimasis svetimu darbu, kad tik būtų geras pažymys, yra labai įsivyravęs mūsų moksleivių tarpe. Mokinys neprivalo ir norėti, kad mokytojas jam viską kuo smulkiausiai išaiškintų, viską sukramtytų, taip kad jam beliktų tik praryti. Taip mokant, mokinio dvasios pajėgos nesilavina. Mokinys turi labai mylėti tą mokytoją, kuris dirbdamas tik kelią nurodo, o jau galutinai viską ištirti palieka pačiam mokiniui. Turėdamas tokiu būdu progos savarankiškai dirbti, mokinys tikrai lavinsis ir įgytų žinių niekad nepamirš.

Taip pasiruošęs moksleivis nebijo egzaminų, jis net jų nori. Juk tai proga nugalėti kliūtis ir pasirodyti, todėl egzaminai jam vis tiek, kaip sportininkai sporto olimpiada. Mokinys juk ruošiasi gyvenimui, o gyvenimas tai nuolatiniai egzaminai.

Pagaliau idealus moksleivis turi žinoti, kad *jo vidaus lavinimasis turi eiti greta su išorės lavinimu.* Gražus elgesys tai nėra vien tuščios formos, jis lavina ir sielą. Mat, žmogaus siela esminiai surišta su kūnu ir tuodu esminiu žmogaus elementu nuolatos daro kits kitam įtakos. Graži, tvarkinga išorė yra neatskiriama gražios sielos dalis.

— Taip tobulindamasis moksleivis ar turėtų užsidaryti savyje ir kreipti dėmesio tik į save, ar gali dirbti ir visuomeninį darbą?

— Moksleivio amžius yra pasiruošimo į gyvenimą amžius. Gyvenimui ruoštis būtinai reikia dviem būdais. Vienas būdas — tai užsidaryti savyje ir kiek galima vispusiškai save tobolinti, antras— pratintis dirbti tai, kas teks žymiai platesniu užsimojimu dirbti vėliau subrendus ir išėjus į gyvenimą. Tylus, užsidaręs savo dvasios pajėgų lavinimas tobulina viešąjį veikimą ir vėl viešasis veikimas tobulina vidaus pajėgas, o kartu, žinoma, ir patį veikimą.

— Kurį, būtent, darbą galėtų dirbti moksleivis, kaip įžangą į jo būsimą visuomeninį veikimą?

— Svarbiausias gyvenime dalykas — nenukrypti nuo principų ir palikti tiesos, gėrio ir grožio apaštalu ir pavyzdžiu. Tokiu apaštalu moksleiviui ir reiktų stengtis būti. Toks apaštalavimas privers moksleivį labiau įsigilinti į savo išpažįstamus principus ir duoti pavyzdį. Tik nevisur moksleiviui tinka apašta-

lauti. Moksleivio visuomenė — tai mokykla. Čia jis turi puikią progą išvystyti savyje visas tas dorybes, kurios jam bus reikalingos vėliau veikiant visuomenėje.

— Įdomu būtų išgirsti p. Daktaro nuomonę, ar už mokyklų, taip sakant, visuomenėje tikra to žodžio prasme, moksleivis visai neturėtų veikti, o jeigu turėtų, tai kokia konkrečia forma turėtų pasireikšti tas visuomeninis moksleivio veikimas?

— Be abejo, turėtų moksleivis veikti ir už mokyklos sienų, bet veikti tik sau lygių tarpe. Mūsų idealas — kuo glaudžiausias šviesuomenės ir liaudies bendradarbiavimas. Čia neturi būti dviejų kastų, kur žemesnioji kasta šnairuoja į aukštesniąją. Todėl reikia stengtis, kad ir išsilavinimo atžvilgiu liaudis kiek galima mažiau skirtųsi nuo šviesuomenės ir kad šviesuomenė nesišalintų nuo liaudies. Moksleivio tad pareiga šviesti kaimo jaunimą. Konkrečiai jis gali tai padaryti, veikdamas kultūrinėse kaimo jaunimo organizacijose. Tačiau vadovaujamos rolės jam čia reikėtų vengti, o vaidinti daugiau instruktoriaus vaidmenį.

— Kalbant apie visuomeninį veikimą, gal būtų galima dar paklausti, kaip p. Daktaras žiūrite į moksleivių domėjimąsi politinėmis problemomis?

— Mano manymu tas susidomėjimas turėtų atsirasti kuo vėliausiai. Tie klausimai tiesiog liečia praktiškąjį valstybės gyvenimą, o tam gyvenimui tvarkyti reikia labai gilaus išsimokslinimo ir gyvenimo pažinimo. Tad politikos klausimus svarstyti reikia turėti jau gana platų bendrąjį išsilavinimą. Be to, vargu ar kuris politinių problemų išsprendimas gali paduoti absoliučią tiesą, nes bet kurios politinės problemos gerumą daugiausiai nulemia jos vykdytojų etika. Moksleiviui tad daugiau reikėtų susipažinti su tais mokslais, kurie gali patiekti neabejotiną tiesą, ypač reikėtų pasirūpinti susipažinti su filosofija, religija, menu, o praktiškos politiškos problemos palikti gal ligi studentavimo. Žinoma, tai neturi reikšti, kad moksleiviui nevalia susipažinti su visuomeninio ir valstybinio gyvenimo santvarka ir net akademiškoje plotmėje, reiškia teoretiškai, su besireiškiančiomis tame gyvenime srovėmis.

— Šiandie gyvenime pradeda reikštis religinis atgimimas. Mes esam giliai įsitikinę, kad tai vienintėlis stabdis, kuris gali sulaikyti smunkančią žmoniją, arba siauriau, mūsų tautą. Kad tame atgimime moksleivis užimtų tinkamą sau vietą, ar jam užtenka tobulai prirengti tikybos pamokas?

— Toli gražu ne. Penketuką iš tikybos gali turėti ir visai tikėjimo nustojęs jaunuolis. Būti religingam — tai reiškia giliai persiimti religijos tiesomis, uoliausiai atlikinėti religinę praktiką ir neprasilenkti su tos religijos etika. Tokiam religingumui išugdyti reikia daugiau, negu religijos pamokas išmokti — tam *reikalinga religinė atmosfera.*

— Kas pas mus galėtų, turėtų, ar pagaliau kas sudaro tą atmosferą?

— Tokią atmosferą turi sudaryti pati mokykla. Religijos dvasia turi trykšti ne tik iš kapeliono, bet ir iš kiekvieno dalyko pamokos. Försteris sako, kad visas mokyklos gyvenimas turi būti persisunkęs dorovine dvasia, tas pat pasakytina ir apie religinę dvasią. Tik religinėje atmosferoje gali užaugti religingas žmogus.

— O vis dėlto p. Daktare, juk mums tenka konstatuoti liūdną faktą, kad toli gražu ne visi mūsų pedagogai religingi. Mes turime nemaža indiferentų mokytojų ir turime net ir visai netikinčių. Kas tad galėtų atsverti tos religinės atmosferos stoką?

— Tada toji misija tenka religinei moksleivių organizacijai. Tos organizacijos kuopelės turėtų papildyti visus religinio auklėjimo trūkumus ir duoti tai, ko mokykla, ir turėdama geriausių norų, duoti negali.

— Tuo būdu mes jau turime idealaus moksleivio tipo vaizdą. Baigiant gal leistumėt, p. Daktare, paklausti, ką pirmiausia praktiškai turėtų daryti moksleivis, kad kuo greičiausiai prie to idealaus tipo prisiartintų?

— Pirmas ir svarbiausias dalykas yra idealus *noras* šviestis ir kultūrintis, o kaip to siekti praktiškai, aš norėčiau čia ypač užakcentuoti tris dalykus, tai *kiek galima sąžiningesnis — ne trejetukui su minusu, bet penketukui — pamokų ruošimas, skaityba ir savitarpio moksleivių santykiai.* Apie pamokų ruošimą plačiau nekalbėsiu, nes kiekvienam aišku, kad tik geru pamokų ruošimu galima pakelti bendrąjį intelektualinį išsilavinimą. Dėl skaitybos pas mus priprasta nusiskųsti, kad turime labai negausią literatūrą, bet paklauskime, ar iš tos negausios literatūros geriausius dalykus jau esame perskaitę. Apie Vaižgantą ir Krėvę, Vydūną, o dažnai ir Maironį mes žinome tik iš literatūros istorijos, o tuo tarpu gaišiname brangų laiką, skaitydami nieko neduodančius avantiūristinius romanus. Todėl pirmoj eilėj turi būti perskaityti, ne — perstudijuoti — geriausi savi veikalai[1]). Bet ir tuo negalima pasitenkinti. Gerai išmokti vieną *svetimą kalbą* yra šventa kiekvieno moksleivio pareiga. Tokią pareigą yra uždėję sau vokiečiai, prancūzai ir kiti, kurie turi turtingiausią literatūrą sava kalba. Mūsų apsileidimas tuo atžvilgiu tai nepateisinama nuodėmė, kurios vaisių dėl savo aptingimo ir nesiorientavimo nenujaučia moksleivis, bet kurias labai apčiuopiamai turi progos pajusti kiekvienas studentas. Tuo tarpu moksleiviai į svetimos kalbos mokymąsi dažnai žiūri, kaip į visai jam nereikalingą dalyką. Nori, kad mokytojas pilte tą kalbą į jį įpiltų, o pats jai išmokti ir mažiausių pastangų nenori padėti.

---

[1]) Vis dėlto turime pripažinti, kad *mokslo* veikalų turime per maža. Gal dailiosios literatūros ir užtektų, bet mokslo srityj būklė tiesiog apverktina. Čia dalis kaltės tenka ir senesnei mūsų inteligentijos kartai.
Red.

Savitarpio gyvenimą mūsų moksleivijai būtinai reikia reorganizuoti. Čia didelės reikšmės turi mokinių pasilinksminimai — vakarėliai. Jie turėtų būti kultūrinimosi priemonės, bet pas mus juk yra atvirkščiai. Pirmiausia taip yra dėl to, kad mokiniai be galo yra pamėgę *masinius pasilinksminimus,* ir tai pastebima ne tik pas moksleivius. O kaip tik masiniuose pasilinksminimuose, kur salėje susigrūdusi gausi publika, kiekvienas jaučiasi išnykęs minioj ir nepastebimas, tai puiki proga paleisti visus savo gyvuliškus instinktus. Kur čia, pav. gali būti kalba apie gražų, plastišką šokimą ar estetiškus žaidimus? Todėl primygtinai noriu pabrėžti, kad moksleiviai turi dėti pastangų *iš minios grįžti į šeimą. Mūsų pasilinksminimai turi būti nedideliame ratelyje, šeimyniški.* Juos turėtų rengti klasė ar net pusė klasės, kviesdama visus pedagogus. Tada kiekvienas jaus reikalo šokti estetiškiau ir bernišku elgesiu savaime neatsiras noro bet kam užimponuoti. Jei į tokių pasilinksminimų programą dar bus įpinta muzika, dainos, literatūra, tai beveik visi dalyviai dalyvaus programoje ir, žinoma, tai bus puiki proga lavintis. Šalia šokių reikia įvesti ir šeimininio pobūdžio žaidimų, kur reikia parodyti savo sumanumą, gudrumą, išsiauklėjimą.

Nuo to pradėję, mūsų moksleiviai, be abejo, eis tikru keliu, ir aš tikras, kad tada idealus moksleivio tipas pasirodys įgyvendinamas, o jį įgyvendinus aišku, kad ir būsimoji inteligentija bus ideali. Tad nuo moksleivijos pastangų priklauso ir mūsų tautos ateitis.

— Nuoširdžiai dėkoju p. Daktarui ir užtikrinu, kad tos mintys neliks be atgarsio. Juk mes turime plačių užsimojimų ir gerų norų, tik dažnai nežinome, kaip ir nuo ko pradėti.

Atsisveikinau ir su karštom dar mintim bėgu pas redaktorių. Bet tos mintys juk pasklis plačiau, ir aš tikiu, kad tu, jaunas drauge, dar sugrįši ir ties kai kuriomis vietomis ilgiau apsistosi. Juk iš čia tau turi paaiškėti, kad ateitis tavo rankose, bet dvejopa ateitis, o tau reikia pasirinkti vieną. *K. B.*

KAS YRA MOKYKLA?

Mokykla susideda iš suolų, rašalinių ir mokytojo. Septintą valandą mes renkamės į klasę ir laukiame, kol išmuš aštuonias. Vakar mokytojas lazda žadėtoj žemėj išdūrė skylę. Per dainavimo pamokas giedame nuo *do* ligi *la;* kai kurie gali ir aukščiau. Mokytojas gali dainuoti labiausiai žemai, bet už tai jis negali aukštai. *Penkiolikos* minučių pertraukos metu mes *pusvalandį* valgome buterbrodą. Mokykloj kybo termometras, kuris rodo, kada turi prasidėti vasaros atostogos.

*

Kiek gero galima būtų atsiekti, jei be to, kas girdima mokslo įstaigose, dar pasikalbėjimuose namuose, už stalo būtų vystoma. *Sertillanges.*

J. Gustas S. S.

«Kristaus Istorijos» autorius

(Keletas pastabų apie Giovanni Papini)

Šiandie labai dažnai girdime kalbant ir rašant apie psichinius pergyvenimus, apie vidujines kovas, idėjų ir norų pasaulio savotiškumus ir t.t. Kalba tie, kurie žino ir nežino, taip kad iš to, ką rašo kai kurie laikraščiai ir žurnalai, atskirti klaidą nuo tiesos nėra taip jau lengva. Užtat katalikas jaunuolis, norįs labiau tame dalyke susivokti, tesistengia pirma nuodugniau ir moksliškiau pažinti savo tikėjimo tiesas, tepagrindžia stipriai visą savo žinojimą, o paskui, jei turės laiko ir galios, tepažvelgia ir į kitas šių laikų pažiūras, kuriose lengviau galės susigaudyti, nes, kalbant apie atsivertimus, tai labai reikalinga.

„Nors pozitivistiškoji pakraipa, ypatingai moderniškoji eksperimentalinė psichologija, ir neįstengia pasiekti pačios psichiškų įvykių tikrumos, tačiau, jei tik a priori nėra varžoma savotiškų nusistatymų, galutinėse išvadose, kurios tikrai yra moksliškai įrodytos, nesipriešina tradicinei filosofijai ir senajai išminčiai".

Tą dalyką neseniai vienoje savo paskaitoje yra labai aiškiai išdėstęs ir įrodęs Romos universiteto eksperimentalinės psichologijos profesorius De Sanktis, kalbėdamas apie religišką atsivertimą. Savo kalbos pagrindan jis paėmęs katalikų hagiografiją[1]), be to, pridėjęs savo paties studijas apie keturis jam pažįstamus šių laikų atsivertėlius. Be abejo jam buvo žinomas ir Papini.

Tokių kalbų, paskaitų ir raštų šiais laikais pasitaiko gana dažnai, nes dalykas tikrai yra aktualus. Žmonija, neradusi pasitenkinimo praeitojo šimtmečio pozitivizme ir materijalizme, vėl ima ieškoti dvasios ir, jei reakcijos keliu neįpuolė į priešingą kraštutiniškumą, į Hegelio ir Croces idealizmą arba į teozofiją, tai galų gale atranda tikrą tiesą, tikrąjį dvasios ir materijos suderinimą. Kaip tik dėl to paaiškėja, dėl ko žmonės per ištisas dešimtis metų, išbandę visokius gyvenimo šunkelius, ugnimi spiaudę ant Katalikų Bažnyčios ir jos mokslo, galų gale, paniekinę visa, kuo pirma vylėse, už ką pirma kovojo, grįžta tos Bažnyčios prieglobstin ir, radę joje ramybę, dirba jos naudai su tokiu pat pasiryžimu ir entuzijazmu, su kuriuo pirma ją puolė.

Vienas iš tokių sugrįžėlių kaip tik ir yra italų rašytojas Giovanni Papini. Gimęs ir augęs tada ir ten, kur žmonės dėl jansenizmo, modernizmo ir kitų šių laikų negerumų yra nutolę nuo tikros katalikiškos dvasios, jis lieka užnuodytas šių dienų laicizmo, kuriuo dar taip neseniai labai gausiai buvo persisun-

[1]) Šventųjų gyvenimų aprašymai.

kusi mūsų atmosfera. Išauklėtas toje dvasioje užsikrečia visais intelektualiniais ar moraliniais bedievybės puvėsiais. Socialiniu atžvilgiu jį galima laikyti atstovaujančiu visą dabartinę, šių dienų Vakarų Europos kartą, kuri dar tebeturi savyje revoliucijos simptomų.

Toks tai buvo maž daug Papinio dvasios vaizdas jo paklydimo metu. Ir galima įsivaizduoti, kokios kovos virė jo karštoje sieloje, turint iš vienos pusės tokius principus, o iš kitos — nepaprastą troškimą tikros tiesos, tikros meilės, tikros sielos ramybės. Tai jau galima įspėti perskaičius „Kristaus Istorijos" įvadą. Užtat, praėjus pirmajam užsidegimui, labiau įsižiūrėjęs į pasaulį ir žmones, ėmęs labiau vartoti logikos svarstykles, nors pats buvo jausmų ir širdies žmogus, Papini savo teorijose neranda, kur sustotų, ir, palyginti trumpu laiku, sugriūva visas pirmykštis jo idėjų pasaulis. Jis pradeda ieškoti išeities Kristaus pažinime ir Jo meilėje. Tiesa, žmogui, neklausančiam Bažnyčios, susidaryti teisingą nuomonę apie Kristų nėra taip jau lengva ypač šiais laikais. Per žmonių rankas plaukia ištisa upė raštų ir rašteliu, kurie nuo Renano keiksmų iki visų protestantų ir racionalistų nuomonių rezginio stengiasi pakeisti tikrąjį Kristaus paveikslą. Išeiti iš to labirinto Papini vis dėlto sugeba, rasdamas teisingą kelią: jis pasiduoda Bažnyčios globai ir jos vadovybei. Štai, ką jis rašo laikraštyje „Il Tempo": „Kur nėra autoriteto, negali būti nė vienybės, ir praktiška žmonių vienybė nėra galima, kur nėra sielų ryšio tiesoje, kur nėra dvasios vieningumo. O dvasios vieningumą nepadaro nei filosofų teorijos, nei mokslai, nei, kas blogiau, išorinė prievarta, bet tiktai stiprus tikėjimas, kurs suvienodina jausmus ir norus. Bet pasaulyje tėra tiktai viena tikra religija: tai Kristaus religija, vienintėlė apskelbta gyvu Dievo žodžiu. Religija negali būti be tvarkos, be disciplinos, be hierarchijos. Užtat krikščionybėje ir turime vieną Bažnyčią, vienintėlę įkurtą paties Kristaus, vienintėlę nenutrūkusią nuo šv. Petro. Ji karaliauja dar ir šiandieną ten, kur mokino ir mirė šv. Petras. Kitos bažnyčios, vadinamos irgi krikščioniškomis, yra tik nuotrupos nuo Romos uolos, kurios vis trupėjo ir tebetrupa. Tai šakos, panorėjusios atsiskirti nuo senojo medžio, išauginusios tūkstančius skirtingiausių atžalų".

Papini, atbudęs iš slopinančio klaidų letargo, ginkluoja savo plunksną ir skleidžia su nepaprastu įsikarščiavimu naująsias savo idėjas. Pats jo raštų stilius labai nepaprastas ir visai savotiškas. „Civiltá Cattolica" sako: „(Papini) *rivomita e si purga coram populo*, valosi ir meta lauk visų akivaizdoje visus intelektualinius ir moralinius blogumus, pačius stipriuosius ir destiliuotus nuodus, lyg sakydamas: moderniškos, rafinuotos civilizacijos ponai, visa tai, ką jums dabar teškia į akis „laukinis žmogus" — „Omo salvatico" (taip yra pavadinta viena Papinio knyga), yra jūsų pačių turtas, prieš kurį jūs neturite biau-

rėtis“. Reikia pastebėti, kad Papinio raštuose gana dažnai pasitaiko ir per daug rėžiančių posakių. Todėl kai kurie jo raštai yra visai nepatartini skaityti, ypatingai jaunimui. Vienas italų jaunimo žurnalas „Rivista dei Giovanni“, pasirodžius Papinio „šv. Augustinui“ rašo: „Neminime Papinio „Sant Agostino“ dėl to, kad jame yra gana daug netinkamų žodžių, sakinių ir posakių“. Tačiau antrąją laidą „Sant Agostino“ tas pats žurnalas pagyrė. Daugumas tą dalyką tokiam karštam žmogui, kaip Papini, pateisina: tai teisėtas pyktis prieš apgavimus ir apgavikus: *furor arma ministrat.* Tačiau tas Papinio *furor* visada kyla iš meilės, ne iš neapykantos, ne iš kerštо: iš žmonių, iš tiesos, iš Kristaus meilės, kurį jis pats pirma persekiojo ir keikė, lyg siuntąs Saulius. Kaip tik dėl to jo žodis visada yra smailus ir aštrus, lyg dviašmenis kardas. Įsitikinimui pakanka paskaityti „Kristaus Istoriją“, net gana jos įžangos, kurioje Kristaus priešus vadina laisvadvasiais, kurie, lyg išdidę jaučiai, bibliotekas palaiko tvartais; išpūstasmegeniais, kurie, įsilipę į filosofavimo balioną, mano jau pasiekę dangaus viršūnę; susatyrėjusiais galvotojais nuo fatališkų metafizikos apsvaigimų. Tokių ir daug aštresnių posakių pilni Papinio raštai. Tačiau jo šūkiai nevieną prikelia iš snaudulio. Pirmiausia tuos, kurie visiškai yra parsidavę pasauliui ir jo gėrybėms, paskui ir tuos krikščionis, kurie, daugiau ar mažiau pasidavę iliuzijoms, jau stovi klaidingose kryžkelėse, dėl ko jau ir pats Jėzus yra įspėjęs savuosius.

Tačiau Papini, visai aiškiai, net pirštu prikišamai parodydamas blogumus, nurodo ir priemones, kuriomis galima nuo jų išsilaisvinti. Jau minėtame laikraštyje jisai sako, kad kiekvienas mūsų laikų žmogus turi stengtis atrasti tikrą patį save, atrasti „bendrą žmoniškumo ir krikščioniškumo pagrindą, kuris negalėjo būti visiškai išrautas“. Atrasti, pasakytume mes, antgamtinio gyvenimo sėklą. „Kristaus Istorijoj“, ypatingai paskutiniame jos skyriuje, „Maldoje į Kristų“ aiškiai jis to šaukia ir tokia kalba, kuri, nors nevisada pasižymi teologišku griežtumu ir asketišku švelnumu, tačiau yra galinga, atvira, jaudinanti. Tai šauksmas, kad Kristus grįžtų į žmones arba, geriau sakant, kad žmonės, atskiri asmenys ir visa visuomenė, grįžtų į Jį ir į Jo Bažnyčią, kuri „Jo paties įsteigta ir vienintėlė nusipelniusi Bažnyčios vardą, tvirtai laikosi tarp tiekos griūvėsių, stiprinama puolimų, didinama skilimų, jauninama amžių šioje įšėlusioje ir drumstoje pasaulio jūroje“. Ir pakartodamas savo šūkį, jis užbaigia: „Taigi maldaujame Tave, o Kristau, mes išsižadėję, prasikaltę, gimę ne laiku, mes, kurie dar atsimename Tave ir stengiamės gyventi su Tavimi, bet vis per toli nuo Tavęs, mes paskutiniai, nusivylėliai, užsilikę po klajonių, nepatekę į tarpuolius, mes Tavęs prašome, kad grįžtum dar kartą į žmones, kurie Tave nužudė, į žmones, kurie Tave tebežudo, ir duotum mums visiems, galvažudžiams, klajojantiems tamsybėse

tikrojo gyvenimo šviesą... Niekada Tavo atėjimas nebuvo taip reikalingas, kaip dabar ir Tu nebuvai taip niekinamas ir užmirštas, kaip dabar. Šėtono karalystė jau sulaukė pilno subrendimo, ir išsigelbėjimas, kurio visi apgraibomis ieško, tėra vien Tavo karalystėje. Didysis patyrimas eina galop. Žmonės, nutolę nuo Evangelijos, terado skurdą ir mirtį. Nevienas pažadėjimas, nevienas grasinimas išsipildė, mes nusidėjėliai jau neturime nieko, kaip Tavo grįžimo viltį. Jei neateini pabudinti miegančių, įsiknisusių į dvokiančius mūsų pragaro papuošalus, ženklas, kad pabauda už mūsų prasikaltimus Tau atrodo dar per lengva, per trumpa ir kad nepakeisi savo įstatų tvarkos. Tebūnie Tavo valia dabar ir visada, danguje ir žemėje. Tačiau mes paskutinieji Tavęs laukiame. Ir lauksime kiekvieną dieną, nebodami mūsų nevertybės ir kitų kliūčių. Ir visa meilė, kurią tik stengsime ištrėkšti iš savo sunaikintų širdžių, bus Tau, Nukryžiuotasai, kuris buvai nukankintas dėl mūsų meilės ir dabar mus kankini visa savo nepasotinamos meilės galybe!“ („Storia di Christo“ 5 ediz. 561—562).

„Taip atvirai yra grįžęs į Kristų, rašo „Civiltà Cattolica“, rašytojas, buvęs aršus kovotojas prieš krikščionybę. Ir dabar mes esame linksmi, kad jo vardas galės pasirodyti visai kitoje šviesoje. Tai brolis, „kuris buvo miręs ir prisikėlė“; tai brolis karžygis, stojęs kovoti į mūsų eiles, kuris dėl savo bravūros, išdrįso aiškiai prieš visus pasakyti kai kurias rėžiančias tiesas, net pačių mūsiškių per daug dangstomas. Užbėgo mums už akių ir, atsistojęs savo kelyje, pasiskelbė didžiuojąsis esąs Kristaus karaliaus karys ir valdinys. Grįžo į Kristų, kaip pats pasisako ir kiekvienas gali lengvai pastebėti, ne dėl to, kad jau nebeturi jėgų, nes kaip tik dabar jam prasideda sunkiausias darbas, didžiausia pareiga, tikras gyvenimas; ne dėl senatvės baimių, nes galima sakyti dar tebėra jaunas; ne geisdamas triukšmo pasaulyje, nes tam šiais laikais daugiau būtų laimėjęs gyrimu kaip teisimu; bet grįžo vedamas visai kitokių idėjų, visai kitų tikslų. Ir pamatęs, kad Kristus vėl yra išduodamas ir, kas blogiausia, užmirštamas, pajuto savyje norą Jį ginti ir priminti pasauliui“.

RAŠTO DARBAS.

Tema: „Ž m o g u s“. Mokinys rašo: „Žmogus yra įsteigtas Rojuje. Vyras kilęs iš Dievo, o moteris yra tik nereikalingas šonkaulio pailginimas. Per žmogaus kūną eina štanga, vadinama dar nugarkauliu. Ji gali būti tiesi ir sulenkta. Ant viršutinės dalies sėdi galva, o ant apatinės sėdime mes patys. Galva reikalinga yra sukinėjimui ir dairymuisi. Prie kūno ji pritvirtinta oda, kad nenupultų. Ramus žmogus rankas laiko kelnių kišenėse. Taktingas žmogus, kai diriguoja, rankomis skėsčioja, lyg pamišęs.“

Goethe

Dedikacija

(Iš „Fausto“)

Ir vėliai jūs grįžtate, judrios stovylos,
Kur kartą užbūrėt liūdnąsias akis.
O argi, kaip tuščią svajonę, pamilus
Šiandie sulaikyt jus norėtų širdis?
Ak, dvasių galybė, iš ūko pakilus,
Šiandieną apglobus mane tevaldys!
Jaučiu, kaip krūtinė alsuoja jaunyste
Nuo kvapo užburto, kurs taką jų vystė.

Jūs nešat paveikslus dienų laimingųjų
Ir skleidžiat malonius šešėlius antai.
Vėl grįžta, lyg pasaka amžių senųjų,
Ir meilė pirmoji ir tavo draugai;
Ir naujinas skausmas ir skundu dejuoju,
Kad klaidūs gyvenimo buvo takai.
Ir tuos vadinu tik geraisiais aš savo,
Kur žemę apleido, kur laimė apgavo.

Neklauso, negirdi giesmių paskutinių
Tos sielos, kurioms aš giedojau pirmas;
Likimas suklupdė džiūgaujančią minią,
Nusinešė aidesio pirmo dainas!
Šiandienis plojimas man spaudžia krūtinę:
Nežinamai giedu aš dainas linksmas,
O jeigu kas gėris jomis dar kaip saule,
Jei gyvas, klajūnu klajoja pasauly.

Ir ilgesio vilnys sielą nuplauna,
Ilgiuosi to dvasių pasaulio tylaus.
O šnabždanti siela sūpuotis neliauna,
Lyg arfa Eolo, pasaulio gilaus.
Ir ašaros rieda ir baimė pagauna,
Žinai, kad krūtinė vėl palaimą jaus. —
Ką šiandie turiu, tą matau lyg iš tolo,
Tas grįžta man vėlei, kas dingo, nutolo.

Vertė *A. Tyruolis.*

B. Pascal

Jėzaus paslaptis

Jėzus kenčia savo pasijoje kančias, kurias jam žmonės padaro, bet agonijoje jis kenčia kančias, kurias jis pats sau pasidaro: *Turbare semetipsum*[1]). Tai yra bausmė nežmogiškos rankos, bet visagalės, nes ji gali šią bausmę sulaikyti.

Jėzus ieško suraminimo trijuose mylimiausiuose savo draugiuose, bet jie miega. Jis juos meldžia būti mintimi su juo, bet jie nieko apie jį negalvoja ir turi tiek maža pasigailėjimo, jog jis nekliudo jiems užmigti valandėlę[2]). Taip Jėzus buvo paliktas vienas Dievo pykčiui.

Jėzus yra vienas žemėje, kuri ne tik atjaučia ir pasidalina jo kentėjimą , bet ir jį žino: dangus ir jis yra vieni šiame žinojime.

Jėzus yra ne malonumų sode, kaip pirmasis Adomas, kur jis pražudė save ir visą žmoniją, bet kančių sode, kur jis išgelbėjo save ir visą žmoniją.

Jis kenčia šį kentėjimą ir šį apleidimą nakties baisume.

Aš tikiu, kad Jėzus tik šį vieną kartą vaitojo; bet jis tuomet vaitojo lyg nebebūtų galėjęs išlaikyti savo baisios kančios: „Mano siela yra nuliūdusi iki mirčiai“[3]).

Jėzus ieško draugystės ir palengvinimo iš žmonių. Tai vienintelis jo geidimas, kaip man atrodo. Bet jis šių dalykų negauna, nes jo mokiniai miega.

Jėzus bus agonijoje iki pasaulio galo: per visą šį laiką reikia nemiegoti.

Jėzus šiame visuotiniame apleidime ir tarp draugų, išrinktų būdėti su juo, pamatęs juos miegančius, pyksta dėl pražūties, į kurią jie stumia ne jį, bet patys save. Jis jiems primena jų išganymą ir jų gerovę su karšta meile, o jie atsimoka jam nedėkingumu. Jis jiems primena, kad dvasia yra tvirta, o kūnas silpnas[4]).

Jėzus, radęs juos dar tebemiegančius, nemąstančius nei apie jo nei apie savo vertingumą, nepabudina jų dėl savo gerumo ir leidžia jiems ramiai ilsėtis[5]).

Jėzus maldauja netikrume Tėvo valią ir bijo mirties, bet, pažinęs ją, jis eina pasiaukoti jai: *Eamus. Processit.*

Jėzus maldavo žmones, ir jie jau nepritarė.

Jėzus, miegant jo mokiniams, mąstė apie jų išganymą. Jis jį suteikė kiekvienam teisiųjų tuo laiku, kai jie miegojo, ir nebuvime prieš jų gimimą ir nuodėmėse po jų gimimo.

---

[1]) Jon. 11, 23.
[2]) Mat. 24, 38—45.
[3]) Mork. 14, 34.
[4]) Mat. 26, 40—41.
[5]) Mat. 26, 43—44.

Jis maldauja tik vieną kartą, kad taurė praeitų, ir dar su atsidavimu, ir du kartu ji praeina, nes taip reikia[6]).

Jėzus nuobodžiauja.

Jėzus, matydamas visus savo draugus miegančius, nusikreipia visas prie savo Tėvo.

Jėzus nemato Jude savo neapykantos, bet Dievo įsakymą, kurį jis myli ir su kuriuo sutinka, nes jis vadina Judą savo prieteliu[7]).

Jėzus atsitraukia nuo savo mokinių, kad įsitrauktų į agoniją: reikia pasišalinti nuo savo artimiausių ir brangiausių, kad juo pasektum.

Jėzų, esantį agonijoje ir baisiausiuose kentėjimuose, melskime ilgiau[8]).

Melskime Dievo pasigailėjimo, ne kad jis mus laiko taikoje su mūsų nusidėjimais, bet kad jis mus iš jų išvaduoja.

Jei Dievas mums davė mokytoją iš savo rankos, ak, kaip reikėjo mums jo klausyti gera širdimi! Tam yra būtinas reikalas ir pastangos.

„Nusiramink: tu manęs neieškojai, jei tu manęs neradai"[9]).

„Aš mąsčiau apie tave savo agonijoj; aš išliejau dėl tavęs tiek daug kraujo lašų."

„Tai mane gundė labiau, negu tave bandė mąstyti, kad tu padarei tokį ir tokį nesantį daiktą: aš jį padariau tavyje, nes jis prisiartino."

„Duokis vedamas mano įsakymų; žiūrėk, kaip aš gerai vedžiau Mergelę ir šventuosius, kurie man leido juose veikti."

„Tėvas myli visa tai, ką aš padariau".

„Tu nori, kad aš visuomet būčiau kainojamas mano žmoniškumo krauju, kai tu neišspaudi nė vienos savo ašaros."

„Tai yra mano dalykas, kaip ir tavo atsivertimas: nebijok ir melskis su pasitikėjimu prie manęs."

„Aš esu dėl tavęs su savo pamokymu Šventame Rašte, su savo dvasia ir įkvėpimu Bažnyčioj, su savo galybe dvasininkuose, su savo malda ištikimuose."

„Gydytojai tavęs nepagydys, ir tu pagaliau mirsi, bet aš esu tas, kuris gydo kūną ir grąžina nemirtingumą."

„Kęsk pančius ir kūno vergovę,nes aš dabar tave išvaduosiu tik iš dvasios vergovės."

„Aš tau esu didesnis draugas, negu tas ar kitas, nes aš padariau dėl tavęs daugiau, negu jie, ir jie neiškentėjo to, ką aš iškentėjau nuo tavęs, ir jie nemirė už tave tavo neištikimumo ir žiaurumo metu, kaip aš kad padariau ir kaip aš esu pasirengęs daryti ir darau savo išrinktuosiuose ir Šv. Sakramente."

---

[6]) Mat. 26, 39—42.
[7]) Mat. 26, 50.
[8]) Luk. 32, 43.
[9]) Luk. 22, 44.

„Jei tu pažinai nuodėmes, tu pražudei širdį.“

— Viešpatie, aš ją pražudžiau, nes aš patikėjau nuodėmių apgaulingumui, kai tu man tiesą rodei.“

— Ne, nes aš, per kurį tu tiesą supratai, noriu tave iš nuodėmių išgydyti, ir tai, ką aš tau pasakiau, yra ženklas, kad aš noriu tave išgelbėti. Pagal tai, kiek tu jų išpirkai ir patyrei, bus tau pasakyta: „Štai nuodėmės, kurios yra tau atleistos.“ Tačiau daryk atgailą už slaptas savo nuodėmes ir už slaptą netyrumą tų, kuriuos tu pažįsti.

— Viešpatie, aš tau visas atsiduodu!

— Aš tave myliu labiau, negu tu savo nuodėmes. *Ut immundus pro luto*[10]).

„Tas man duoda garbės, o ne tau, ne kirminui ir ne žemei.“

„Paklausk savo vadovo, kada mano pamokymai tau suteikė blogo, tuštumo ar juokingumo.“

— Aš matau savo išdidumo, smalsumo ir pasismaginimo bedugnę. Aš neturiu jokio santykio su Dievu ir tikruoju Jėzumi Kristumi. Bet mano buvo padaryta nuodėmė; visos blogybės užkrito ant jo. Jis pasidarė baisesnis, negu aš, ir, būdamas tolimo pasibiaurėjimo manimi, jis išliko garbingas, aš skrendu pas jį, ir jis mane išgelbi.

Bet jis pats išsigydė ir mane išgydys su tvirtesniu protu.

Reikia pridėti mano maldas prie jo maldų ir susijungti su juo, ir jis mane išgelbės, pats išsigelbėdamas. Bet negalima sujungti maldos su ateitimi.

Eritis sicut dii scientes bonum et malum[11]). Visi padaro sau dievą sakydami: „Tai yra gera arba bloga“, ir kentėdami arba per daug smagindamies.

Daryk mažus darbus taip, kaip ir didelius vardan Jėzaus Kristaus didybės, nes jis šiuos darbus daro mumyse ir mato mūsų gyvenimą, ir didelius taip, kaip ir mažus ir lengvus vardan jo visagalybės.

Tu nelygink savęs su kitais, bet su manimi. Jei tu nerandi manęs tuose, su kuriais lyginies, tu lyginies su biaurumu. Jei tu mane randi juose, lyginkis su jais. Bet kaip tu lyginsies su jais? Ar tu būsi juose, ar aš tavyje? Jei tu, tai bus biaurumas, jei aš, tai tu lygink mane su manimi, nes aš esu Dievas visame.

Aš tau kalbu ir dažnai tau patariu, nes tavo vadovas negali tau kalbėti, nes aš nenoriu, kad tau truktų vadovo. Ir gal būt aš jį padarau savo maldomis, ir taip jis tave veda, nors tu jo nematai. Tu manęs nesurasi, jei tu manęs nepasisavinsi, bet vis dėlto nenusimink.“

Vertė *Juoz. Tininis.*

---

[10]) Kaip žmogus esąs netyras dėl savo purvo.

[11]) Būsite kaip dievai, žiną gera ir bloga.

Pr. N.

Žmogus ir gamta

V. Krėvės „Skerdžiuje“

Gamta ir senovė, supoetintas senovės žmogus yra gausiausias V. Krėvės kūrybos šaltinis. Beveik visi jo kūriniai išpinti gamtos ir liaudies poezijos simbolika. Mes apsistosime tik ties nedidute apysaka „Skerdžiumi“, kuri V. Krėvės kūrybai yra labai charakteringa, ir kur gamtos jausmas ir žmogaus mistiškasis santykis su gamta ir už jos glūdinčiu kitu pasauliu yra artimai susijęs.

„Skerdžiuje“ yra, tarsi, dvi žmonių rūšys. Iš vienos pusės skerdžius Lapinas, iš kitos pusės — kiti kaimo gyventojai. Tarp šių pereinamasis tarpsnis, kuris jungia Lapino dvasinį pasaulį su kaimo aplinkuma, yra vaikai. Lapinas yra senosios kartos ir senųjų pažiūrų žmogus. Negalima pasakyti, kad nebūtų ir daugiau senų žmonių kaime. Jų nemaža, nors jie ir ne toki seni, kaip Lapinas. Tačiau šie senieji visai kitoki. Jie neišsiskiria iš kitų kaimo gyventojų, jie susilieja su gyvenimo paprastumu ir lieka nepastebėti. Jie niekur ryškiau neiškyla, tarsi, slepiasi už savarankiško Lapino pečių.

Vaikai prisirišę prie Lapino. Jie jį myli ir su didžiausiu malonumu klausosi jo įvairiausių pasakojimų. Jie, tarsi, užburti, veikia taip, kaip Lapino dvasios pasaulis jiems liepia.

Kiti kaimo žmonės apysakoj ryškiau nepasirodo. Jie yra tik bendrosios kaimo buities dalelė. Didžiausias apysakos veikėjas yra pats skerdžius Lapinas. Dėl to mums įdomiausi yra jo charakterio bruožai ir jo santykiai su gamta.

Lapinas yra senosios kartos, bet savitas žmogus. Jo asmuo paprastas, bet įdomus ir turtingas. Lapinas — gamtos žmogus. Jis su gamta suaugęs, laisvėje gyventi papratęs. Jis laisvas ir visai negali suprasti, kad galėtų būti koks nors laisvės varžymas, uždraudimas naudotis gamtos gėrybėmis, ar gamtos nusavinimas. Miškas — Dievo augintas, dėl to jis niekam nepriklauso ir drauge priklauso visiems. Visi juo gali naudotis, bet niekas neturi teisės jam kenkti. Lapinas nepripažįsta jokių girios sargų — pats Dievas ją saugoja ir augina. „Ne sodinti reikia girios, bet mylėti“.

Nuo pat mažų dienų Lapinas tarp gamtos užaugęs, su gamta sutapo, pasidarė neišskiriama jos dalelė. Jis nesvarsto klausimų taip, kaip kiti žmonės, remiasi ne protu, bet daugiau jausmu ir senu papratimu. Jis tik viena žino: seniau taip buvo — buvo gera, dėl to ir dabar turi taip būti. Šiuo atžvilgiu Lapinas yra konservatyviųjų žmonių tipas, ištisos jų eilės atvaizdas.

Tačiau tas prisirišimas prie senos gyvenimo tvarkos ir laisvės nėra jo išsigalvotas ir tuščias užsispyrimas. Čia reikia ieškoti gilesnės psichologinės prasmės. Visa tai, suaugę su La-

pino charakteriu, yra gyva ir natūralu. Jaunojoj kartoj jau žymu vergijos antspaudas. Jie augo kitokiose sąlygose, paprato nusilenkti iš viršaus antmestai priespaudai. Visai kitokios buvo skerdžiaus jaunystės sąlygos. Dar jis priprato prie tikrosios laisvės. Dėl to jos ir visą gyvenimą negali išsižadėti. — Ar čia savaime nesiperša aiški pedagoginė išvada?!..

Lapinas yra savarankiškas žmogus. Jis nesilenkia prieš nieką. Tačiau jis nėra nė aktyvus. Jis neišmoko prisitaikinti

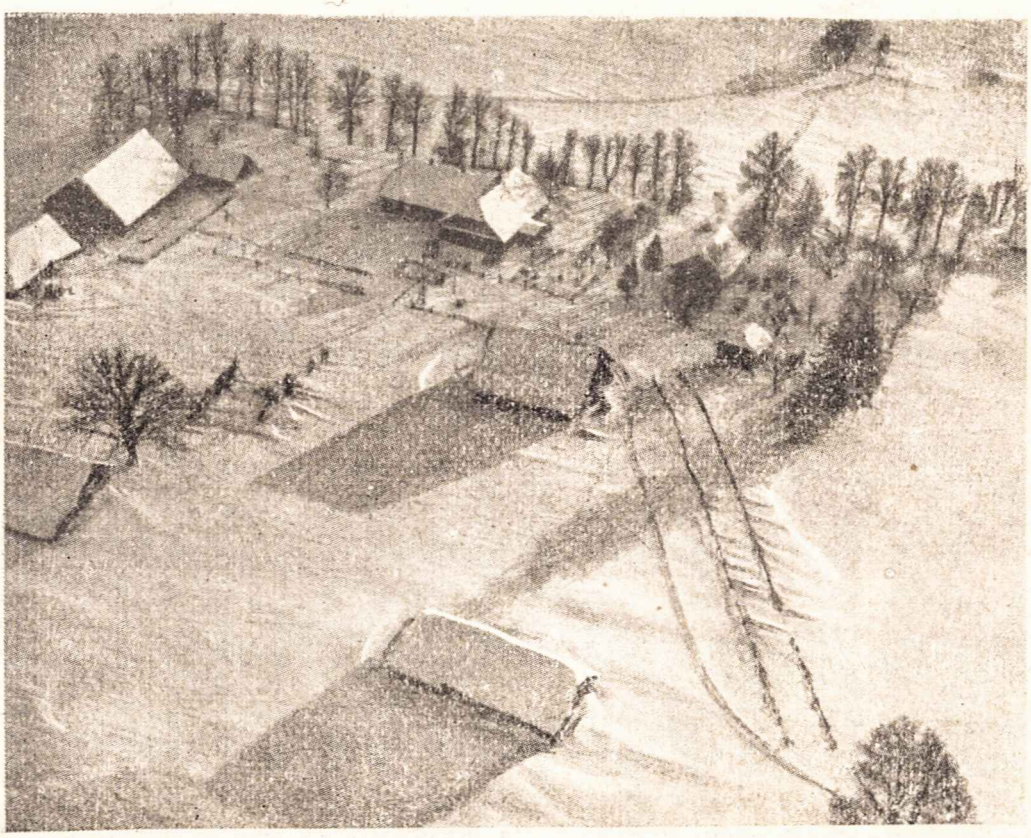

Užpustytas Lietuvos viensėdis.

„N. Romuvos“ klišė.

prie naujų laiko reikalavimų, nes per ilgą Lapino amžių daug kas pasikeitė. Jis nė nesitaikė prie nieko. Jį valdė kaž kokia jėga, kuriai jis negalėjo priešintis. Iš atminties Lapinui daug kas išdilo. Net poterius užmiršo, bet jis žino, kad yra Dievas, nors jo sąvoka nevisai aiški. Čia jis giliau negalvoja, jam užtenka, kad tik jis dorai gyvena (čia išsikiša V. Krėvei charakteringas indiferentizmas, dar ryškiau pasireiškęs jo vėlesniuose raštuose). Ramiai eina senąja gyvenimo rutina — vasarą gano kaimo gyvulius, o žiemą dirba lengvus darbelius. Didesnę metų dalį praleidžia su gyvuliais miškuose, kur visa kvepia, „kaip pilnasai avilių ūkininko sodas — tik išsižiok, rodos, kvėpterk oro ir lyg medaus pavalgysi“. Jis visada patenkintas, linksmas. Vaikai jį mylėjo, o su senesniaisiais taip pat santaikoj gyveno, nes į kitų reikalus nesikišo.

Taip bėgo laikas. Rodos, ir giltinė Lapiną buvo užmiršusi. Jis pats nė nesirūpino tuo, nes kas buvo pasakęs, kad jis tol

nemirs, kol bus Grainio liepa. O ši buvo sena, kaip ir jis, bet tvirta ir graži.

Rami gyvenimo eiga sukrečiama. Dėl ūkininkų ginčo nukertama liepa. Staiga suserga Lapinas ir tuoj miršta. Visas kaimas nuliūsta. Senį Lapiną palaidoja ir vėl gyvenimas eina paprasta vaga. Rodos, visa įvyko paprastai — senis buvo senas — turėjo mirti. Tačiau skaitydamas jauti, kad senio Lapino mirtis kaime paliko didelę spragą — vis dėlto buvo asmenybė. Senieji dabar neteko užvėjos, rimtai susirūpino, kad dabar jau jų eilė į kapus...

V.Krėvės vaizduojamas šioj apysakoj gyvenimas yra paprastas, tikrai prastutis kaimo gyvenimas, nesudėtingas, be didesnių intrygų, be platesnio gyvenimo fono. Tačiau veikalas turi išvidinio sudėtingumo ir darnumo, fabulos vientisume glūdi komplikuotumas. Ir iš tikro! Lapinas visa savo buitimi suaugęs su gamta. Ne jis valdo gamtą, bet gamta valdo jį. Tiesa, jis žmogus ir didesnis žmogus, negu daugelis kaimo žmonių, jis nežiūri, ką kiti apie jį sako, jis gyvena taip, kaip įsitikinęs. Tačiau tuos įsitikinimus valdo aplinka, tik ne žmogiškoji. Jam žmonės turi mažiau reikšmės, negu apsupantis gamtos pasaulis. Kontaktas su gamta turi magiškos galios. Lapinas rytui aušt ant keliasi ir drauge su miško paukščiais sveikina dieną, pūsdamas ragą. Grainio liepa ramiai šlama — Lapinas žino, kad jis dar ilgai gyvens. Tai ko jam rūpintis? Darnu, kaip gerai sutvarkytoj mašinoj. Vienas ratukas suka kitą. Jei vienas sustos, nepaklausys — įvyks baisi katastrofa. Tokia sudėtinga harmonija buvo Lapino ir gamtos gyvenime.

Štai gamtoj įvyksta katastrofa — didžioji liepa nukertama. Harmonijos nebėr. Lapinas išmušamas iš paprastos gyvenimo eigos, paliečiami jo giliausi įsitikinimai. Pati gamta jį magiškai veikia — jis priverstas mirti. Psichologiška!

Nors Lapinas, galima pasakyti, yra anų laikų tipas, kai iš Lietuvos miškų, dar dvelkė tradicinis pagonybės palikimas, tačiau panašių žmonių dar rastume ir šiandie (nors ne su tokiu laisvės jausmu) ramiuose mūsų tėvynės užkampiuose. Šiek tiek keistas Lapino asmuo, žiūrint moderniško žmogaus akimis, bet jis gilus, psichologiškas ir meniškai atvaizduotas.

Susipažinom tik su viena V. Krėvės veikalų figūra iš gausios jo charakterių galerijos. Su kitomis — kitą kartą.

RECEPTAS MOKINIŲ GYDYTOJAMS.

Parodyti ligoniui nuoširdžios užuojautos ir didelio susirūpinimo jo gyvybe. Ligonį greit paguldyti į lovą ir palikti vieną. Duoti neriebios ir truputį praaušusios sriubos. Kietesni valgiai vidurius kenkia. Pažadėti tuoj pranešti tėvui apie pavojingą jo sūnaus būklę. — Šis receptas geriausių gydytojų išbandytas, ir jie tikrina, kad rytą toks ligonis jau gali eit mokyklon.

A. Mc.

Jr jie buvo žmonės

„Didžiosios sielos tai aukštos viršūnės. Vėjas švilpauja po jąsias, debesys apgula jas, bet kvėpuoti šiose viršūnėse yra lengviau ir laisviau, negu kur nors kitur. Paprasti žmonės negali išsilaikyti tose viršūnėse, negali tapti dvasios galiūnais; bet tegu nors kartą į metus užlipa jie į jas, tegu atgaivina savo dvasią ir širdį" (R. Rollandas). Tikrai, pagyventi, bent dvasioje, taip kaip gyvena didieji žmonės, pamąstyti taip, kaip jie mąstė, yra nepsakomos naudos duodąs darbas. Prasiplečia tada mūsų žvilgis į pačius svarbiuosius klausimus, kurie amžiais kankina žmoniją ir ypatingos vertės sulaukė genijų gyvenimuose. Mes išmokstame pasitikėti savimi ir nepasiduoti pesimizmui; išmokstame per tūkstančius kliūčių ir nepasisekimų siekti to, kam esame Kūrėjo paskirti. Galop didžių žmonių gyvenimuose mes randame patys save.

Juk koks įvairus buvo jų kelias. Vieni ėjo gėlėmis barstytais nekaltybės takais, kiti erškėčiuotais nuodėmės klampynais; vieni buvo vedami prityrusių ir sąžiningų vadovų, kiti turėjo patys viską ištirti ir sužinoti. Labai daugelis jų buvo neturtingi, nesveiki, paniekinti, apleisti, dažnai neturį nė kur galvos priglausti. Bet vis dėlto jie ėjo, klupo, vėl kėlėsi ir vėl ėjo, kol galop pasiekė savo tikslą. Daugelis jų šiandie garbinama ant altorių, prieš daugelį žmonių su pagarba lenkia savo galvą.

Todėl jaunimui, kuris nori būti tėvynės ateitis ir kovotojas už amžinuosius idealus, mes primygtinai patariame skaityti didžių žmonių gyvenimus ir visados skaityti. Jų skausmai nevieną paguos, jų klaidos apsaugos nuo puolimo, jų darbai ir ištvermingumas paskatins imtis mėgiamo užsiėmimo „Galėjo šie ir anie, kodėl gi ir aš negalėčiau!" Tad „eikime paskui juos, paskui visus tuos, kurie kovojo vieni, išblaškyti, po visus kraštus, po visus amžius. Panaikinkime laiko ribas. Prikelkime didvyrių giminę". (R. Rollandas. „Beethoveno gyvenimas". 3 p. Vertė Kamantauskas. Kaunas, 1927 m.).

Bet ką mes vadiname garsiais žmonėmis?. Ar visus tuos, kuriuos istorija mini? Bet juk rodos yra skirtumo tarp Nerono ir šv. Ignaco, tarp Nietzschės ir Beethoveno. Kas tad yra didus? Į šį klausimą tegul mums atsakys jau cituotas Rollandas: „Aš nevadinu didvyriais tuos, kurie buvo didžios minties ar jėgos. Tik tuos taip vadinu, kurie buvo didžios širdies... Kur nėra didžio būdo, nėra didžio žmogaus, nėra nei didžio menininko nei didžio veikėjo; tai tik tuščias stabas neišmanančiai miniai; visus tokius laikas išvartalios. Mums nerūpi sekmė. Reikia būti ne rodytis didžiam" (R. Rollandas op. c. I. 4 p.). Vadinasi, ne jėga padaro žmogų didžiu, net ne protas, bet būdas, kilni širdis.

Todėl renkantis skaityti, šį pastebėjimą reikia turėti visuomet prieš akis. Ne kiekvienas garsus istorinis asmuo jau gali būti mums pavyzdys. Juk yra tokių, kuriuos žmonija neužmiršta tik dėl to, kad jie buvo per baisūs, jog būtų galima užmiršti. Galima ir tokių gyvenimus skaityti, bet tik tam, kad pasimokytume, kaip *nereikia daryti.* Bet ypač skaitykime tokius, kurie savo gyvenimą paaukojo visuomenės gerovei kelti, našlaičių ašaroms šluostyti ir pavargėliams pagalbos teikti. Skaitykime tuos, kurie dar būdami jauni, būdami toki pat aistringi, kaip ir mes, o vis dėlto mokėjo pavergti kūną ir pasiekti aukštos tobulybės laipsnį. Skaitykime pagaliau tuos, kurie klaidžiojo nuodėmėse, išgėrė „gyvenimo taurę" ligi dugno, bet radę ten tik nusivylimą, pasuko galop idealo keliais ir priėjo Viešpaties karalystę. Jei ne viename, tai kitame tokiam asmenyj mes rasime patys save ir galėsime gauti labai brangių ateičiai nurodymų. „Stiprinkimės jų tvirtybė, o pasilpę pasilsinkime galvas ant jų kelių. Jie mus paguos. Iš tų šventų sielų plūsta giedrių jėgų ir galingų gėrybių versmė. Net netyrinėję jų veikalų ir neklausę jų balsų, išskaitysime jų akyse, jų gyvatų knygose, kad gyvenimas niekad nėra toks didis, toks vaisingas — ir toks laimingas — kaip varge". (R. Rollandas. op. cit. 4)

Gavėnios metu gera skaityti šventųjų gyvenimus ir sekti, kaip Dievo malonė vis labiau ir labiau persunkia tokią pat prigimtį, kokia yra ir mūsų. Juk ir jie buvo žmonės, jie — tie visi didvyriai, kuriuos mes šiandie garbiname ir stebimės jų darbais. Baigdami nurodome keletą veikalų, kurie turėtų būti kiekvieno jaunuolio knygynėlyj ir iš kurių jis nuolat semtų gaivinančios stiprybės.

Bendrai apie šventuosius labai gražiai rašo A. Rademacher'is savo veikale *„Vidujinis šventųjų gyvenimas".* Vertė kun. J. Bikinas. Kaunas, 1924 m.

Iš paskirų šventųjų gyvenimų minėtini:

1) *Šventasis Aloyzas.* M. Mechler S. J. Vertė Byras.

2) *Šv. Jonas Berchmansas ir šv. Ignazas Loyola.* Vertė kun. B. Andriuška S. J.

3) *Šv. Stanislovas Kostka* vertė kun. Brizgys.

4) *Palaimintas Jonas Bosko,* veikalas išėjęs Italijoj, bet gaunamas ir Lietuvoj.

5) *Šv. Pranciškus Asyžietis.* Jörgensen. Šio veikalo autorius yra grįžęs į katalikų Bažnyčią iš protestantų tikėjimo.

Šiaip garsių žmonių gyvenimų galime pažymėti:

1) *Dangaus šviesa.* Kun. Krupavičius. Aprašoma pop. Leono XIII gyvenimas.

2) *Ketteleris.* Kl. Peyroux. Vertė A. Januševičius. Ketteleris yra didelis visuomenininkas.

3) *Mykolo Angelo gyvenimas.* R. Rolland. Vertė J. Sužiedėlis.

4) *Beethoveno gyvenimas.* R. Rolland. Vertė V. Kamantauskas.

5) *Beethoveno jaunystė.* Prof. J. Eretas.

6) *Meister Eckehartas iš Hochheimo.* Prof. J. Eretas.

7) *Jonas Tauleris iš Strassburgo.* Prof. J. Eretas.

Abu paskutiniai veikalai aprašo gyvenimą ir darbus dviejų didžių viduramžių mistikų.

Apžvalga

LIETUVA.

Vyskupų konferencija. Sausio m. 13, 14 ir 15 d. Kaune įvyko Kauno bažnytinės provincijos vyskupų konferencija. Vyskupai plačiai susipažino su dabartine Katalikų Akcijos būkle, jos apraiškomis ir atsirandančiomis kliūtimis. Išleistame komunikate tarp ko kito rašoma: „Ypatingą dėmesį vyskupai atkreipė į jaunimui gresiančius pavojus, kurie siekia įvesti pažiūrose į gyvenimo uždavinius dezorientaciją ir jaunimo auklėjimą iškreipti iš Dievo nurodytųjų kelių. Todėl vyskupai numatė eilę priemonių, kurios galės apsaugoti jaunimą nuo gyvenimo pavojų, kurie dabar įvairiomis formomis iškyla. Gyvai vyskupai susirūpino katalikų įsąmoninimu jų teisinės padėties reikalu, kad galėtų tinkamai apsiginti, jei kas kėsinasi ant jų teisių". Ši konferencija visų katalikų buvo laukiama su ypatingu susidomėjimu.

Šv. Tėvo laiškas Lietuvos vyskupams. „Tiesos Kelio" 1 nr. š. m. yra paskelbtas šv. Tėvo laiškas Lietuvos vyskupams, rašytas dar praėjusių metų gruodžio 27 d. Jame šv. Tėvas skundžiasi, jog skaudžiai sugėlė jo širdį pasiekusios žinios, kad vyskupai turi daug sielvartų dėl kliūčių ir sunkenybių, daromų Katalikų Akcijai. Pabrėžęs būtiną reikalą pasaulininkams dėtis į apaštalų eiles, prižiūrint Bažnyčios vadovams, šv. Tėvas guodžia vyskupus, rašydamas: „Šį tad reikalingą darbą uoliai dirbkite ramia sąžine; melagingi apkaltinimai, jei yra Jums padaryti — jie tenedrumsčia jūsų ramumo; kliūtys, jei sutinkate, tegul negązdina jūsų; su pasitikėjimu uoliai ženkite pirmyn, eidami tikriausią jūsų tarnybos pareigą ir stropiai sekdami mūsų paraginimais". Šis laiškas buvo visose bažnyčiose perskaitytas iš sakyklų. Jis džiugina taip vyskupus, taip visus tikinčiuosius, nes Romos Senelio paguoda visiems labai reikalinga.

„Pavasario" S-gos programa 1931 metams. Šiais metais didžiausia Lietuvos katalikiškojo kaimo jaunimo S-ga „Pavasaris" imasi šitokių darbų:

1) išplėsti lietuvių tarpe profesinį susipratimą, auginti profesinį susipratimą ir veiklumą, kad tuo galima būtų pakelti ir bendrą viso mūsų krašto ir skyrium kiekvieno tautiečio medžiagišką gerovę;

2) savo ir viso mūsų krašto išsilavinimo lygį pakelti, daugiau švietimo paskleisti. Šiam tikslui Centro Valdybos jau paruošta visam pavasarininkų judėjimui bendrojo lavinimosi programa;

3) visose pavasarininkų kuopose eiti prie to, kad susikurtų pavasarininkų vyrų ir pavasarininkių mergaičių kuopelės;

4) 1932 m. sukanka lygiai 20 metų, kai pradėjo veikti pavasarininkų organizacija. Šitas pav-kų jubiliejus turės būt plačiai ir gražiai paminėtas. Šiam tikslui, be kitų dalykų, turės įvykti ir didžiulis pavasarininkų kongresas.

Mokslus einąs jaunimas turėtų padėti savo broliams ir sesutėms įgyvendinti tokius gražius pasiryžimus.

Blaivybės draugija vasario 1—8 d. buvo paskelbusi žiemos blaivybės savaitę. Ta proga įvairūs tos dr-jos skyriai surengė daugybę priešalkoholinių paskaitų. — Praėjus pirmajam kongresui blaiviam jaunimui ugdyti, jaučiamas didesnis susidomėjimas krašto blaivinimo darbu. — Ponas Švietimo Ministeris išleido pradžios mokyklų inspektoriams aplinkraštį, kuriame pažymi, kad nebūtų kliudomos steigti Angelo Sargo kuopelės.

Knygų prieauglis Lietuvoje. Kultūros kilimas mūsų krašte žymu ir iš didėjančio kasmet išeinančių knygų skaičius. Jis auga taip:

	1928 m.	*1929 m.*	*1930 m.*
knygos	763	926	961
laikraščiai	156	165	191

Vis dėlto reikia pažymėti, kad pažangos tempas yra per lėtas, ypač paskutiniais dvejais metais.

UŽSIENIS

Mocarto sukaktuvės. Šiais metais sausio 27 d. sukako 175 m. nuo Mocarto gimimo. Kas buvo Mocartas, rodos, visiems yra žinoma. Jis gimė 1756 m. sausio 27 d. Salzburge. Mirė 1791 m. gruodžio 5 d. Tai buvo didžiausias klasikinės muzikos kūrėjas. Jo kūriniai saulėti, skaidrūs ir blaivūs. Juose nė lašelio nejauti to moderniško nerimo ir aistrų, kuriomis pasižymi mūsų laikų gyvenimas. Jo gimimo dienos išvakarėse Berlyne buvo surengti paminėjimai ir koncertai. Austrijoj, Mocarto tėvynėj, sukaktuvės buvo labai iškilmingai minimos. Salzburge, jo gimtinėj, per radio buvo surengtas jo kūrinių koncertas. Šių sukaktuvių proga gegužio mėnesį mes įdėsime platų Mocarto gyvenimo aprašymą.

E. Handel-Mazetti sukaktuvės. Garsi austrų rašytoja katalikė E. Handel-Mazetti švenčia šiemet 60 metų sukaktuves. Ji gimė 1871 m. sausio 10 d. Vienoje. Savo kūriniams siužetų daugiausia imasi iš reformacijos laikų. Bet paskutiniuose savo veikaluose aprašo ir dabartinį gyvenimą, tuo parodydama, jog plačia savo dvasia pajėgia aprėpti taip praeitį, taip dabartį. Pažymėtina, kad ji koresponduoja su mūsų prof. Pr. Dovydaičiu. Apie Handel-Mazetti plačiai rašė „N. Vaidilutė" sausio mėn.

Vėl nauja literatūros premija. Praėjusiam „Ateities" nr. (žiūr. 8 psl.) mes minėjom apie vieną savotišką literatūros premiją. Dabar Romoj knygų leidėjas Mandadori paskyrė irgi literatūros premiją 100.000 lyrų (apie 50.000 litų) pirmoj eilėj tiems veikalams, kurie pateisina valstybės sienų plėtimą ir garbina karo reikalingumą. Tuo norima žadinti visuomenėj karingumas ir tautinis šovinizmas. Suprantama dabar, kodėl Italijoj buvo uždrausta rodyti E. Remarque'o veikalo „Vakaruose nieko naujo" filma. Mat, ji yra pacifistinio pobūdžio. Bet tegul tie premijų skyrėjai atsimena, jog karingumo ir šovinizmo skiepinimas veda tautą į pražūtį; tegul taip pat žino, kad iš Nobelio palikt̨ų kapitalų kasmet skiriama apie 400.000 litų tam, kuris daugiausia pasidarbuoja t a i k a i plėsti. Taigi, pasirodo, čia grumiasi dvi jėgos. Ir kuri laimės?

Pasaulio taikos manifestas. Kaip praneša *„Notre Tmps"* 180 Prancūzijos rašytojų menininkų ir mokslininkų pasirašė taikos manifestą prieš brutalaus nacionalizmo užgaidas, kurios galinčios Europą privesti prie konflikto. Štai kaip skamba šis manifestas:

„Valandą, kurioje Europa turi arba susiorganizuoti arba žūti, žemiau pasirašę Prancūzijos kultūros darbininkai kelia balsą prieš karo pavojus, kuriuos kas kartą gaivina įvairių kraštų siauraregiai žmonės. Žemiau pasirašę prancūzai negali ramiai žiūrėti į karo propagandą. Jie visokiais būdais stengiasi kovoti su šia gręsiančia nauja katastrofa, kuri sunaikintų visą civilizaciją. Jie žino, kas taikai grūmuoja kituose kraštuose ir jie kaltais laiko tų kraštų kultūrininkus, kurie nekovoja su žiauriu nacionalizmu.

Jie užtikrina, kad Prancūzijos tikras veidas nėra tai neapykanta ir karas, bet teisingumas ir taika. Jie protestuoja prieš šovinistines užgaidas, kurios niekina tikrąją Prancūziją.

Jie visiškai atsisako nuo senos politikos, kuri tik gali sunaikinti kraštą. Tikra didelės tautos misija turi būti paremta ne ginklų jėga, bet protu. Jeigu norima taikos, tai jos reikia norėti be atidėliojimų ir veidmainystės. Dėl taikos kiekvienas turi jaustis esąs atsakingas. Jei Prancūzija bus kiek kalta dėl būsimo karo, tada jautresnių prancūzų viduje kils konfliktas jų sąžinėj. Dėl to jie nori savo tautos geresnei ateičiai, jos garbei, kad Europa eitų išvien su Prancūzija, o ne prieš Prancūziją. Jie nori, kad jėgos politikai būtų padarytas galas.

Prancūzija, tas garbingos praeities kraštas, turi turėti drąsos viešai sakyti, kad naujoji Europa, kurios pagrindas yra vokiečių ir prancūzų susitarimas, tiktai tuo būdu tėra galimas, jei visos tautos bendradarbiaus taikos motyvais".

(*„N. Romuva"*)

Mūsų veikimas

Jubilejinis „Ateities“ numeris dėl įvairių aplinkybių negalėjo išeiti vasario mėn. Jis išeis apie 25 d. kovo. Jame bus prel. A. Dambrausko, kan. P. Dogelio, prof. P. Dovydaičio, kun. M. Krupavičiaus ir kitų straipsniai.

Ateitininkų Federacijos Vyriausias Vadas prof. K. Pakštas laimingai grįžo iš savo ilgos kelionės po Afriką ir pradėjo eiti savo pareigas. Džiaugiamės sulaukę savo Vado ir ryžtamės visame vadovautis jo nurodymais.

At-kų Federacijos Generalinį sekretorių J. Štaupą, ištremtą Varnių koncentracijos stovyklon, pavaduoja stud. *Vyt. Valiukevičius.*

Centro Valdybos nariai A. Masionis ir K. Mockus su keleta kitų studentų ateitininkų ir kunigų yra traukiami kariuomenės teisman. Byla dabar yra kariuomenės teismo prokuratūroj ir sakoma būsianti sprendžiama dar prieš Velykas.

Kun. Juras Amerikoje paaukojo ateitininkams 10.000 litų.

Kun. Matulevičius, Svedasų klebonas, paaukojo at-kų reikalams 1000 litų.

Aukos virsta darbu.

Užsienio spauda (Vokietijos, Prancūzijos, Austrijos ir k.) labai plačiai rašo apie dabartinius Lietuvos įvykius.

Atsisakiusio sporto reikalų vedėjo K. Valterio vieton C. Valdybon pakviestas *Silvestras Balčiūnas.*

Į Varnius ištremtojo Moksl. At-kų S-gos pirmininko Adolfo Domaševičiaus vieton pirmininko pareigas eiti paskirtas C. V. Eucharist. reik. ved. *Ant. Masionis.*

Panevėžio ateitininkai šventė savo veikimo dvidešimties metų jubilejų vasario 1 d. Šventė prasidėjo bažnytine dalimi. Šv. Mišias laikė, Komuniją išdalino ir gražų pamokslą pasakė Jo Ekscelencija Panevėžio Vyskupas. Ekscelencija pažymėjo, kad ateitininkai prieš dvidešimtį metų buvo tik kūdikiai, o dabar tapo didžiulė galybė. Ateitininkai užpildė visas gyvenimo sritis. Šūkis „Viską atnaujinti Kristuje“ giliai palietė mūsų inteligentijos širdis. Apie trys šimtai moksleivijos priėmė šv. Komuniją.

Iškilmingas posėdis Katedros salėje praėjo su neapsakoma entuziazmo ir jaunatvės ugnimi. Iš visų kalbų buvo matyt, kad meilė kilniems idealams, Tėvynei, prisirišimas prie Bažnyčios ir vyskupų yra didelis, nepaprastas. Trumpai peržvelgta dvidešimties metų laimėjimai, pasidalinta svarbiais momento klausimais ir numatytos gairės tolimesniam veikimui. Daug svečių atvyko iš Kauno, Dotnuvos ir kitų vietų.

Šventė visais atžvilgiais pavyko puikiausiai. Tai dar kartą parodyta Lietuvos visuomenei, kad ateitininkai yra atstovai gyvųjų katalikiškųjų idealų ir nenuilstami darbininkai apleistuose mūsų tautos dirvonuose.

Ateitininkai mokės, reikalui esant, ir ateity apginti Lietuvos garbę.

Vilkaviškio Vysk. Kunigų Sem-jos Ateitininkų Draugovė gyvuoja gana puikiai. Draugovei priklauso beveik visi S-jos auklėtiniai. Šiais mokslo metais buvo jau trys visuotiniai susirinkimai. Kad darbas būtų našesnis, veikia 3 sekcijos: *visuomenininkų, oratorių ir literatų.* Ypač veiklumo ir gyvumo smarkiai kupini oratoriai. Nuo šių mokslo metų pradžios Draugovė įsteigė kooperatyvą, kuris aptarnauja visus S-jos auklėtinius. Manoma išleisti vienas ar du *„Mūrų Aidų"* numeriai. Be to, *Draugovės nariai Kalėdų at-gų metu smarkiai palaikė ir vedė Kat-ką Akciją.*

Draugovės dvasią slėgia netekimas jaunesniosios savo sesės — Moksl. At-kų S-gos. Šis faktas Draugovėj rado didžiausią atgarsį.

Štai kaip plinta Ateitininkų spauda mokyklose:

Biržai	—	„Ateities"	—	71 egz.
		„At. Spindulių"	—	92 „
		„N. Vaidilutės"	—	21 „
		„Židinio"	—	13 „
Kaunas	—	„Ateities"	—	250 „
		„Nauj. Vaid."	—	120 „
Marijampolė	—	„Ateities"	—	170 „
		„At. Spindulių"	—	150 „
Panevėžys	—	„Ateities"	—	135 „
		„At. Spindulių"	—	105 „
		„N. Vaidilutės"	—	115 „
Šiauliai	—	„Ateities"	—	110 „
		„At. Spindulių"	—	120 „
		„N. Vaidilutės"	—	40 „
Ukmergė	—	„Ateities"	—	60 „
		„At. Spindulių"	—	140 „
Utena	—	„Ateities"	—	100 „
		„At. Spindulių"	—	50 „
		„Židinio"	—	50 „
		„N. Vaidilutės"	—	50 „
Jurbarkas	—	„Ateities"	—	50 „
		„At. Spindulių"	—	100 „
		„N. Vaidilutės"	—	60 „
Kaišiadorys	—	„At. Spindulių"	—	125 „
Raseiniai	—	„Ateities"	—	55 „
		„At. Spindulių"	—	75 „
		„N. Vaidilutės"	—	31 „
Rokiškis	—	„Ateities"	—	55 „
		„At. Spindulių"	—	90 „
		„N. Vaidilutės"	—	25 „

Neatsilieka taip pat ir kitos vidurinės, aukštesnės, amatų, žemės ūkio ir k. specialės mokyklos.

Pirmojo „Ateities" numerio jau pritrūko. Kas turėtų atliekamų egzempliorių, malonėkite grąžinti administracijai.

A. a. Petronėlė Kairaitytė

Vytauto D. metais, kada visi ruošėsi laužti Kristaus atminimui plotkas, Kairaičių šeimon atslinko nelaukta viešnia, jų brangią dukrelę Petronėlę išsikvietė amžinybėn.

A. a. Petronėlės netikėta mirtis sujaudino ne tik Jos tėvelius, bet ir jurbarkiečius ateitininkus, mokslo draugus ir auklėtojus. Petronėlė gimė 1909 m. III. 17. Lukšių k., Jurbarko parapijoj. Jurbarko „Saulės" Gimnazijon įstojo 1921 m. rudenį ir labai darbščiai mokėsi iki 1929 m. pavasario. 1929 m. gavo brandos atestatą su geros ir stropios mokinės pažymiais. Tų pačių metų pavasarį įstojo į Šv. Ministerijos ruošiamus kursus pradž. mokyklos mokytojo cenzui gauti. Pasiekus ko troško, 1930 m. rudenį pradėjo dirbti mokytojos darbą.

Bet, deja, graži viltis padėti savo tėveliams ir didžiajai ateitininkijai neišsipildė. Susirgo. Kauno miesto ligoninėje apie mėnesį pasirgus, gruodžio m. 23 d. atidavė savo sielą Viešpačiui. Mirė kaip tik prieš pat Kalėdas.

A. a. Petronėlė į ateitininkų eiles įstojo būdama dar III-čioje klasėje. Visą laiką buvo kukli ir drausminga ateitininkė. Prisiimtus darbus visada gražiai ir sąžiningai atlikdavo. Daug dirbdavo mergaičių kuopelėje, būdama viena iš pirmųjų, skaitydavo savo rašinėlius, referatus, deklamuodavo ir t.t. Eidavo ir valdyboj kurias nors pareigas. Be to, dalyvaudavo, kaip artistė, kuopos ruošiamuose koncertuose; 1928/29 m. m. buvo kuopos vicepirmininkė. Apskritai, šalia pamokų, kurias irgi labai pavyzdingai paruošdavo, dalyvaudavo visame kuopos judėjime. Nuo 1925 m. buvo ir skautų dr-vės narė. Baigus jai gimnaziją, džiaugės tėveliai, džiaugės kuopa, išleisdama darbščią ir susipratusią ateitininkę — naują Kristaus idėjų darbininkę į plačiąją visuomenę. Bet... netikėta mirtis paliko visus beliūdinčius.

Ant. Sabaliauskas.

Kas pirktina šį mėnesį

Mūsų knygų rinką jau pradeda vis labiau užplūsti toki veikalai, kuriems išleisti pinigai yra veltui išleisti. Pirmiau galima buvo skaityti visus lietuviškus veikalus ir džiaugtis, kad pasirodė naujas. Dabar jau ne taip. Dabar jau reikia rinktis. Dabar jau galima daug skaityti ir vis dėlto neskaityti to, kas reikalinga ir naudinga. Todėl ir norime nurodyti keletą veikalėlių, neseniai išėjusių, kurie šį mėnesį būtų verta įsigyti.

Jauno žmogaus fantazijai, ypač jeigu ji linksta dar į kūrybą, reikia medžiagos, reikia žinoti įvairių atsitikimų, kad būtų galima paskui šį tą ir savo sukurti. Pastebima, kad mūsų besimokančiam jaunimui tokios apvaldytos, kūrybinės fantazijos vis dėlto dar stinga. Tam trūkumui pašalinti verta skaityti *gerų* apysakų ar romanų. Tarp jų yra ir *„Sidabro ežero turtai“. Karl May.* (Vertė J. Vadeikis. „Žinijos“ b-vės leidinys. I ir II tomas. Kaina abiejų tomų 8 lit.). Šios apysakos autorius yra žinomas vokiečių rašytojas. Jo veikalai jaunimo labai mėgiami. Pažįstu vieną kunigą, didelį visuomeninką, kurio knygyno lentynose sukrauta per 20 tomų Karl May veikalų vokiečių kalba. Jis sakosi po sunkių dienos darbų pasilsįs šiuos veikalus beskaitydamas. Minėta apysaka irgi bus pravartu mūsų jaunimui perskaityti. Josios turinys imtas iš vakarų Amerikos gyvenimo.

O kas nesidomi šiais laikais nuolat plūstančio spiritizmo apraiškomis? Nevienas yra girdėjęs apie mediumus, pasirodančias šmėklas ir k. ne šio pasaulio dalykus. Apie šį klausimą lietuviškai yra išversta *J. Godfrey Raupert* knygelė *„Spiritizmo dvasios“* (šv. Kazimierio dr-jos leidinys, vertė J. Mačernis. Kaunas, 1931 m. 95 pusl. kaina 2,50 c.). Josios autorius yra katalikas, ilgai pats tyręs šiuos nuostabius reiškinius, pats fotografavęs šmėklas (jų fotografijos yra įdėtos į šią veikalėlį) ir todėl vertas pasitikėti. Po įvairių išvedžiojimų jis prieina išvados, kad vis dėlto čia yra antprigimtinio pasaulio būtybių įsikišimo, kad šių įvairių įvykių prigimtomis žmogaus galiomis išaiškinti negalima. Knygelė išleista gana gražiai.

Iš vidurinių amžių dar vis per maža žinome. Dar vis tebevyrauja nuomonė, kad tai buvo tamsos laikai. Tuo tarpu objektyvūs istorikų tyrinėjimai parodė visai ką kitą. Tiesa, ten daug buvo ir blogybių (mūsų laikai jų turi dar daugiau), bet buvo ir gėrybių ir tikrų kultūros lobių. Tai rodo ir *prof. J. Ereto* veikalas *„Meister Eckehartas iš Hochheimo“* (Mistinės literatūros studija IV. V. D. u-to Teol. Filos. fakulteto leid. Kaunas, 1930 m. 150 psl.). Jame aprašoma didelės tų laikų asmenybės gyvenimas ir mokslas. Trys žmonės — *Seuse, Tauler, Eckehart* — turėjo labai žymios įtakos viso viduramžio kultūros krypčiai. Kas tą kultūrą nori geriau pažinti, tam patariam su šia prof. J. Ereto studija arčiau susipažinti.

Kas mėgsta sausesnius dalykus ir domisi abstrakčiomis problemomis, tas ras medžiagos savo svarstymams *prof. P. Kuraičio* veikale *„Pagrindiniai gnoseologijos klausimai“*. (V. D. u-to Teol. Filos. fakulteto leid. Kaunas, 1930 m. 104 psl.) Gnoseologija yra toks filosofinis mokslas, kuris svarsto žmogaus pažinimo tikrumą. Kas todėl domisi, ar žmogus iš tikro gali kritiškai tikrovę pažinti, tepasiskaito šį veikalą, nors savo turiniu jis bus prieinamas tik daugiau prasilavinusiems.

Atsiųsta paminėti

Kaunas, laikinoji Lietuvos sostinė. Susisiekimo m-jos leidinys.

K a z y s I n č i ū r a. *Tyliųjų saulėlydžių žemėj.* Eilėraščių ir dainų knyga. Šv. Kazimiero Dr-jos leid. Nr. 489. Kaunas, 1930. 118 p., 3,30 lit.

Vilniaus padavimai. Sekdamas Dr. Zahorskiu parašė P. V i n g i s. Išleido „Aitra“. Kaunas, 1931. 228 p. Kaina 3,50 lit.

Atsak. red. A. VAIČIULAITIS. Redaguoja A. MACEINA.

Akc. „Žaibo“ B-vės sp ustuvė Kaune, Duonelaičio g-vė 24. Karo cenzūros leista

Senas draugas vertesnis už kelis naujus.

Moksleivių mėnesinis žurnalas **«ATEITIS»** jau dvidešimt metų yra nepavaduojamas jų draugas mokyklos suole.

«Ateitis» per tą laiką pasidarė didžiausias, rimčiausias ir įdomiausias besimokančio jaunimo žurnalas, įdomus ne tiktai moksleiviams, bet ir kiekvienam prasilavinusiam lietuviui. Nevėluokite užsisakyti »Ateitį» 1931 metams, kuri duos ir toliau įdomų priedą

„Gamtos Draugą".

«Ateities» kaina: met. 15 lt., pusm. 8 lt; moksleiviams: met. 6 lt., pusm. 3 lt.

Adresas: „ATEITIS", Kaunas, Laisvės Alėja 3.

Smagu ir naudinga skaityti

įdomias, lavinančias ir vaizduotę turtinančias knygas. Dėl lakios fantazijos Jules Verne'o ir Mayne Reido kūriniai yra jaunimo daugiausia skaitomi. Naujausi lietuvių kalba tų autorių veikalai yra:

Jules Verne'o ***Už 20.000 metų*** ir
Mayne Reydo ***Kalnas Atsiskyrėlis.***

Abi knygos daugiau kaip po 200 pusl. ir kaštuoja po 3 litus.
Reikalaukite visuose knygynuose.

Neatidėliok įsigyti

Vyt. Valiukevičiaus redaguotą katalogą

„SKAITYTINOS KNYGOS"

kurs reikalingas kiekvienam ateitininkui, norinčiam susirasti šaltinius savo pasaulėžiūrai gilinti.

Sukrauta **Ateitininkų Spaudos Administracijoje, Kaunas, Laisvės Alėja 3.** Knygynams ir platintojams duodama dideli nuošimčiai. Atskiri asmens, imą už gyvus pinigus ne mažiau kaip po 5 egz., gauna knygą po 2 lt. su persiuntimu.

Jaunuoliai! Jūsų pareiga supažindinti tėvelius su katalikiškos krypties savaitraščiu

«Panevėžio Balsu»

kurio Nr. Nr. siunčiama susipažinti.
Kaina met. 5 lit. Adresas: Panevėžys, Sodų g-vė 3.

Be dienraščio dabar nieks

neapsieina, nes tik dienraštį skaitydamas gali žinoti kas kasdien įvyksta pasaulyje ir Lietuvoje. Gerausiai pastatytas žinių teikimo atžvilgiu dabar yra dienraštis

RYTAS

Kuris eina kasdien 8-ių puslapių didumo, iliustruotas, su skyriais: „Sveikata ir Grožis“, „Ekonomikos skyrius“, „Akademiškas gyvenimas“ ir „Moterų skyrius“. „Ryte“ visada rasi aktualiausių straipsnių ir įdomios beletristikos.

Adresas: Kaunas, Duonelaičio g. 24

Prenumerata: metams — 50 lit., mėn. — 5 lit., užsieny — dvigubai.

Knygos, knygos

tik už **pusę kainos** tiems, kas užsiprenumeruoja „N. Romuvą“ ir užsimoka pinigus, tie gauna **visas „Žinijos“** b-vės ir **„Sakalo“** b-vės „N R.“ 1 Nr paskelbtas knygas už pusę kainos, iš kurių keletą paminėsime

1 „Motina Auklėtoja“ M. Pečkauskaitės
2 „Auklėjimas ir Auklėjimasis“ F.W, Foersteri
3 „Astronomijos vadovėlis“ Dr. A. Juškos
4 „Jauni didvyriai“ H. Schilgen
5 Šatrijos Raganos raštų II, III, IV, V ir VI t.
6 „Šeimos vėžiai ir jumoristika“ Vaižganto
7 „Kristaus istorija“ G. Papini. I ir II d.
8 „Granitas“ moderninės literatūros almanachas
9 „Mejeris Ezofavičius“ E. Ožeškienės
10 „Šv. Augustinas“ Louis Bertrand'o
11 „Mokslas ir tikėjimas“ A. Jakšto-Dambrausko
12 „Sidabro ežero turtai“ I ir II tomai
13 „Kelias atgal“ E M. Remarko
14 „Raupsuotoji“ E. Mnišek
15 „Vytautas Didysis“ Šležo red.
16 „Valdovas“. Drama. Putino ir t. t.

Visas knygas skaitytojai užsirašo per **„Naujosios Romuvos“** administr. Knygos gali būti siunčiamos apdėtu mokesčiu (išpirktinai), bet pigiau ir geriau už pinigus; siuntimo išlaidas apmoka užsakytojai.

„Naujosios Romuvos“ Administracija
Kaunas, Vilniaus g-vė 2 Nr. Tel. 9-40

„N. Romuva“ kaštuoja metams tik 24 lt., pusm. 12 lt., 2 mėn. 6 lt. ir 1 mėn. 2 l.
Užsienyje dvigubai. **Studentams ir moksleiviams 25% nuolaidos**
Visi skubėkite užsisakyti, nes pasivėlavusiems gali pritrūkti pirmųjų Nr. Nr

Naujas laikraštis.

Tėvai jėzuitai Kaune pasiryžo leisti naują įdomų laikraštį: **„MISIJOS“.** Šis mėnesinis žurnalas bus labai įdomus v i s i e m s, bet ypač

1. **Mokytojams,** nes jie jame ras naujausios ir įdomiausios medžiagos savo mokiniams; bet ir patiems bus įdomu pasiskaityti ir vaikams paveikslus parodyti.

2. **Inteligentams,** nes tokį laikraštį nebus gėda ant stalo padėti. Šeimininkui bus įdomu paskaityti, bet ir kiekvienas svečias mielai pavartys ir paveikslų pažiūrės.

3. **Gydytojams,** — tai bent turės ką įvairaus ir įdomaus laukiamuose kambariuose padėti.

4. **Kunigams,** nes «Misijose» ras daug apaštališkos dvasios ir gražių pavyzdžių praturtinti savo pamokslams.

5. **Jaunimui,** — jis ras tai, ko gyvas dar nematė, ir dėl to net įvedamas atskiras jaunimui skyrius.

Taigi visiems o visiems laikraštis bus įdomus, naudingas ir reikalingas. Kaštuos visiems 1931 metams **tik 4 lit.** Amerikoj 1 dol Pinigus ir užsakymus siųskite šiuo adresu: Kaunas, Jėzuitų namai, «Misijų» Redakcijai.